

อิทธิพลของการเหนี่ยวนำให้ระลึกถึงพฤติกรรมเชิงศีลธรรมที่มีต่อภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนบุคคลและ
พฤติกรรมโกง โดยมีความคลุมเครือของสถานการณ์เป็นตัวแปรกำกับ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยา

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2566

The Effect of Induced Moral Behavior Recalls on Moral Self-Image and Cheating
Behavior with Situational Ambiguity as a Moderator

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Psychology
Faculty Of Psychology
Chulalongkorn University
Academic Year 2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	อิทธิพลของการเหนี่ยวนำให้ระลึกถึงพฤติกรรมเชิงศีลธรรม ที่มีต่อภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนบุคคลและพฤติกรรมโกง โดยมีความคลุมเครือของสถานการณ์เป็นตัวแปรกำกับ
โดย	นายภัทรพงศ์ สุทธิรัตน์
สาขาวิชา	จิตวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์นภา หวนสุริยา

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

----- คณะบดีคณะจิตวิทยา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต็มพันธ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

----- ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชนา ไชยวุฒิกรณวานิช)

----- อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์นภา หวนสุริยา)

----- กรรมการ
(ดร.กฤษณ์ อริยะพุทธิพงศ์)

----- กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.สันทัต พรประเสริฐมานิต)

ภัทรพงศ์ สุทธิรัตน์ : อิทธิพลของการเหนี่ยวนำให้ระลึกถึงพฤติกรรมเชิงศีลธรรมที่มีต่อภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนและพฤติกรรมโกง โดยมีความคลุมเครือของสถานการณ์เป็นตัวแปรกำกับ . (The Effect of Induced Moral Behavior Recalls on Moral Self-Image and Cheating Behavior with Situational Ambiguity as a Moderator) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร. ทิพย์นภา หวนสุริยา

แม้จะมีงานวิจัยจำนวนมากที่แสดงให้เห็นปรากฏการณ์การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลอ้างอิงคุณงามความดีในอดีตเพื่อกระทำสิ่งที่ผิดศีลธรรมได้ แต่งานวิจัยใดที่ศึกษากลไกทางจิตวิทยาที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวยังมีน้อย งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาพฤติกรรมการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง และเปรียบเทียบว่าระหว่างแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรมและการรับรองทางศีลธรรม กลไกใดที่ช่วยอธิบายการเกิดพฤติกรรมการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเองได้ดีกว่า ผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นนักศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 177 คน ที่ร่วมทำแบบสอบถามออนไลน์ โดยถูกสุ่มเข้าสู่เงื่อนไขที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม หรือ เงื่อนไขควบคุม แล้วตอบมาตรวัดภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน จากนั้นได้เล่นเกมสุ่มเลขเพื่อรับรางวัลซึ่งมีโอกาสโกงได้ โดยผู้เข้าร่วมการทดลองครึ่งหนึ่งเข้าสู่สถานการณ์ที่คลุมเครือ ซึ่งไม่มีการย้ายเดือนกติกาการเล่น เกม อีกครึ่งหนึ่งอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือซึ่งมีการย้ายเดือนกติกาการเล่นอย่างชัดเจน แล้วบันทึกว่าผู้เข้าร่วมการทดลองเล่นเกมเกินที่กติกากำหนดไปกี่ครั้ง จากนั้นตอบมาตรวัดภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่แทรกอยู่ในแบบประเมินอีกชุดหนึ่งอีกครั้งหนึ่ง

ผลการวิเคราะห์สมมุติฐานที่ 1 ด้วย independent sample t-test พบว่า กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีแนวโน้มที่จะโกงน้อยกว่ากลุ่มควบคุม แต่ความแตกต่างที่พบไม่ถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงไม่พบหลักฐานที่สนับสนุนปรากฏการณ์ให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง ส่วนการทดสอบสมมุติฐานที่ 2 พบว่าอิทธิพลทางทางอ้อมของการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมส่งผ่านของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนไม่มีนัยสำคัญ พบเพียงว่าการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมกระตุ้นให้บุคคลมีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่สูงขึ้น แต่ระดับภาพลักษณ์ทางศีลธรรมไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมโกง ส่วนการวิเคราะห์สมมุติฐานที่ 3 พบว่าความคลุมเครือของสถานการณ์ไม่มีอิทธิพลกำกับอิทธิพลทางอ้อมของการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมที่ส่งผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนไปยังพฤติกรรมโกง นอกจากนี้เพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ 4 กลไกที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเองเป็นไปตามแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรมหรือแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม ผู้วิจัยนำข้อมูลเฉพาะผู้ที่แสดงพฤติกรรมโกงไปทดสอบความแปรปรวนสามทาง ระหว่าง 2(การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม) x 2(ความคลุมเครือของสถานการณ์) และ 2(ช่วงเวลาทีวัดภาพลักษณ์ทางศีลธรรม) ผลพบว่าโดยรวมคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมลดลงหลังจากการโกงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ตัวใดมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ผลวิเคราะห์อิทธิพลหลักย่อยพบว่า มีเพียงเงื่อนไขที่มีการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมเท่านั้นที่คะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ที่คลุมเครือหรือไม่ แม้จะไม่พบหลักฐานพฤติกรรมการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง แต่ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวตนทางศีลธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อถูกเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำเกี่ยวกับพฤติกรรมศีลธรรม และการเหนี่ยวนำความทรงจำเกี่ยวกับพฤติกรรมศีลธรรมอาจทำให้บุคคลทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมน้อยลง ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในการออกแบบสถานการณ์หรือการแทรกแซงที่ช่วยลดพฤติกรรมโกงได้

สาขาวิชา จิตวิทยา

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2566

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6370048738 : MAJOR PSYCHOLOGY

KEYWORD: Moral Self-Licensing, Moral Credit Model, Moral Credential Model, Moral Self-Image, Ambiguous Cheating Scenario, Cheating Behavior

Phatarapong Sutthirat : The Effect of Induced Moral Behavior Recalls on Moral Self-Image and Cheating Behavior with Situational Ambiguity as a Moderator. Advisor: Asst. Prof. dr THIPNAPA HUANSURIYA

Despite prior research demonstrating moral self-licensing—the phenomenon in which individuals induced to perform or recall their previous moral actions are more likely to later allow themselves to engage in immoral behaviors—studies investigating the psychological mechanism underlying this phenomenon are still lacking. This study examines moral self-licensing behaviors and compares the moral credit model and credential model to determine which has a more significant impact on moral self-licensing behaviors. In this study, a total of 177 undergraduate participants completed an online questionnaire measuring moral self-image and were randomly divided into two groups. One group was induced to recall their moral behaviors, while the other group served as a control condition. Participants then played a lucky draw game for three trials. They had an opportunity to cheat by not stopping after the three-trial quota was reached. Half of the participants in each group were further randomly assigned to either ambiguous scenario where the game rules were displayed once and no reminder of the number of trials they had played and what the limit was. The other half was in the unambiguous scenario with the game rules explicitly reminded at the beginning of every trial. After the third trial, the number of trials participants played, violating the game rule, was recorded as cheating behavior. Subsequently, the participants filled out another questionnaire with the moral self-image scale embedded.

The result shows that the moral recall induction group tends to cheat less than the control group, but the difference is not significant, refuting Hypothesis 1. Consequently, there is no empirical evidence of moral self-licensing. Hypothesis 2 is also not supported as the mediating effect of moral self-image is also non-significant. Although moral recall induction significantly increases participants' moral self-image, the level of moral self-image is not related to cheating behavior. Furthermore, the situational ambiguity did not moderate the indirect effect of moral recall induction on cheating behavior through moral self-image, thus Hypothesis 3 is not supported. To examine Hypothesis 4 which aims to compare the moral credit model and moral credential model as potential mechanisms behind moral self-licensing, only the data of those who cheated was subjected to three-way ANOVA between 2(Induction) x 2(ambiguity scenario) x 2(time). There is a statistically significant overall reduction in moral self-image. None of the interaction effects is significant, suggesting that the reduction in moral self-image is the same across the conditions. However, additional analysis shows a significant simple main effect, i.e., there is a significant drop in moral self-image score in the moral recall induction group but not in the control group, regardless of whether the scenario was ambiguous or non-ambiguous. While there is currently no conclusive evidence supporting moral self-licensing, this research demonstrates that the moral self can be influenced when prompted to recall one's past moral behaviors. The induction of moral recall has been found to reduce cheating behavior, which can be advantageous for designing situations or intervention to discourage cheating

Field of Study: Psychology

Academic Year: 2023

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ ถ้าหากไม่ได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านี้

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ ผศ.ดร. ทิพย์นภา หวนสุริยา ซึ่งเปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าได้ทำงานวิจัยที่ตนเองสนใจ และได้รับคำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัย นอกเหนือจากนี้ อาจารย์ยังเป็นแรงบันดาลใจ ในการเขียน การทำวิจัยและการสอน

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ ครอบครัวของข้าพเจ้าที่ซัพพอร์ต ให้กำลังใจ ให้ทุนในการศึกษาต่อในสิ่งที่ชอบ รวมทั้งแฟนของข้าพเจ้า ที่คอยซัพพอร์ต ให้คำชม ให้กำลังใจและเป็นที่พักทางจิตใจเวลาที่ท้อ

นอกจากนี้ ขอขอบคุณเพื่อนๆ โดยเฉพาะ อีฟ รัตนาวลี และ แจน พิราอร สำหรับกำลังใจและการให้คำแนะนำต่างๆ และ เจ้าหน้าที่บัณฑิต ข้าพเจ้าขอขอบคุณพี่เสาวลักษณ์ และ พี่วัลลภ สำหรับการช่วยเหลือในด้าน การลงทะเบียน การสอบโครงร่าง การสอบจบ และเรื่องอื่นๆ

สุดท้ายขอขอบคุณ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์ สำหรับทุนการศึกษา และ งานประชุมวิชาการ TNCP 2023 ที่เปิดโอกาสให้ได้นำเสนอผลงานวิจัย

ภัทรพงศ์ สุทธิรัตน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	ง
กิตติกรรมประกาศ.....จ	จ
สารบัญ.....ฉ	ฉ
สารบัญตาราง.....ช	ช
สารบัญรูปภาพ.....ฌ	ฌ
บทที่ 1 บทนำ..... 1	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา..... 1	1
การทบทวนวรรณกรรม..... 4	4
ทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง (Moral Self-Licensing) 4	4
แบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม (Moral Credit Model)..... 7	7
แบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม (Moral Credential Model)..... 9	9
เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรมและ แบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม..... 11	11
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย..... 13	13
งานวิจัยมีตัวแปรเชิงมโนทัศน์และเชิงปฏิบัติการดังนี้..... 13	13
สมมติฐานการวิจัย..... 14	14
บทที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย..... 15	15
กลุ่มตัวอย่าง..... 15	15
การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง..... 15	15
เครื่องมือที่ใช้วิจัย..... 16	16

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล	18
บทที่ 3	21
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	21
ส่วนที่ 1 การตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นและค่าสถิติพื้นฐาน	21
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	22
ส่วนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน	24
การวิเคราะห์เพิ่มเติม	37
บทที่ 4 อภิปรายผลวิจัย	48
บทที่ 5 บทสรุป	56
ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ	59
บรรณานุกรม	62
ภาคผนวก	69
ภาคผนวก ก	70
ภาคผนวก ข	105
ภาคผนวก ค	107
ภาคผนวก ง	110
ประวัติผู้เขียน	113

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 ค่าสถิติพื้นฐานจำแนกตามเงื่อนไขการทดลอง ($N = 177$).....	23
ตาราง 2 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรในงานวิจัย ($N = 177$).....	24
ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ Independent t-test ($N = 177$).....	24
ตาราง 4 ผลการทดสอบอิทธิพลของการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกง ผ่าน ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว.....	27
ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ความคลุมเครือของสถานการณ์ที่กำกับอิทธิพลของการเหนี่ยวนำความทรง จำศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกง ผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว.....	28
ตาราง 6 อิทธิพลของการเหนี่ยวนำให้นึกถึงพฤติกรรมศีลธรรมในอดีตที่มีต่อพฤติกรรมโกง โดยแยก ตามเงื่อนไข ความคลุมเครือของสถานการณ์ ($N = 177$).....	29
ตาราง 7 ค่าสถิติพื้นฐานแยกตามเงื่อนไขของการทดลอง.....	31
ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ Mixed Design ANOVA.....	33
ตาราง 9 ผลวิเคราะห์อิทธิพลหลักย่อยแยกตามเงื่อนไขการทดลอง.....	36
ตาราง 10 ค่าสถิติพื้นฐานของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวแยกตามเงื่อนไขของการทดลอง.....	39
ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ Mixed Design ANOVA.....	41
ตาราง 12 ผลวิเคราะห์อิทธิพลหลักย่อยแยกตามเงื่อนไขการทดลอง.....	44
ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ความคลุมเครือของสถานการณ์ที่กำกับอิทธิพลของการเหนี่ยวนำความ ทรงจำศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกง ผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว.....	45

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	14
รูปภาพ 2 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	20
รูปภาพ 3 การทดสอบอิทธิพลส่งผ่านของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน.....	26
รูปภาพ 4 ผลการทดสอบอิทธิพลหลักย่อยแยกตามระดับความคลุมเครือของสถานการณ์	35
รูปภาพ 5 ผลการทดสอบอิทธิพลหลักย่อยแยกตามพฤติกรรมโกง.....	43

บทที่ 1 บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประโยคที่ว่า “มนุษย์ต้องการที่จะเป็นคนดี” เป็นการกล่าวไม่เกินจริงแต่อย่างใด เพราะหลักฐานงานวิจัยของจิตวิทยาแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีแรงจูงใจที่จะมองตนเองเป็นคนที่มีความดี, เห็นแก่ตัวน้อยกว่าผู้อื่น และเป็นคนที่ซื่อสัตย์ (Epley & Dunning, 2000) และความดีทำให้เรารู้สึกดี และเป็นคนที่มีความค่ามากขึ้น (Cialdini et al., 1987; Crocker & Wolfe, 2001; Dunning, 2007) และอาจกล่าวโดยรวมได้ว่า มนุษย์มีวิวัฒนาการเพื่อให้เป็นคนที่ดูแลเอาใจใส่ผู้อื่นและมีความยุติธรรม (Fehr & Fischbacher, 2003; Graham et al., 2013) นอกจากนี้มนุษย์ยังมีกลไกในการกำกับความดีของตนเองผ่านศีลธรรมที่รับเข้ามาจากการเลี้ยงดูและอบรม, จารีต, ประเพณี, ศาสนา และกฎหมาย ซึ่งจะหล่อหลอมให้มนุษย์มีเข็มทิศภายในของตนเอง หรือที่เรียกว่า “subjective norm” (Ajzen & Fishbein, 1980)

กลไกการกำกับตนเองนี้ทำให้มนุษย์พยายามที่จะเลี่ยงสิ่งที่ละเมิดศีลธรรม เนื่องจาก (1) การกระทำผิดศีลธรรมมักผิดกฎหมายด้วย ตัวอย่างเช่น การลักขโมย หรือการคอร์รัปชัน (2) การกระทำที่ผิดศีลธรรมส่งผลต่อ self-concept ในแง่ลบ (Diener & Wallbom, 1976; Dunning, 2007; Fischbacher & Föllmi-Heusi, 2013; Vanberg, 2008) และ (3) การกระทำที่ละเมิดมักส่งผลต่ออารมณ์ที่ไม่น่าพึงปรารถนาเช่น ความรู้สึกกลัวและรังเกียจ (Greene et al., 2004; Pascual et al., 2013; Wicker et al., 2003) ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงมีแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่ดีและหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดี ทว่ามนุษย์เป็นเช่นนั้นจริงๆหรือไม่? เพราะถ้าหากมนุษย์อยากจะเป็นคนดีจริงๆ แล้วเหตุใดเราจึงยังเห็นคนที่กระทำความผิดได้ทุกวัน ผ่านทั้งทางโทรทัศน์และโซเชียลมีเดีย? ยกตัวอย่างเช่น คดีอื้อฉาวของบริษัทเทอรานอส (Theranos) บริษัทหลายพันล้านเหรียญสหรัฐ ที่อ้างว่าต้องการจะปฏิวัติวงการแพทย์เพื่อให้การเจาะเลือดสะดวกมากขึ้นและเจ็บปวดน้อยลง ทั้งที่จริงๆ แล้วนวัตกรรมของบริษัทเทอรานอสกลับไม่สามารถใช้งานได้จริงๆเลย (Investopedia, 2021) หรือกรณีที่มีชื่อเสียงอย่าง การทุจริตยักยอกเงินสำนักพระพุทธศาสนาราว 69 ล้านบาทโดยพระพรหมสิทธิและอดีตผู้อำนวยการส่งเสริมพุทธศาสนา (Thaipost, 2564)

เหตุการณ์ทำนองนี้ชวนให้เราคิดถึงความเป็นไปได้ว่า แท้จริงแล้วมนุษย์อาจจะมีข้อจำกัดในการเป็นคนที่ดีอย่างสมบูรณ์แบบ อย่างที่ Batson และคณะอธิบายว่า “motivation to appear moral yet, if possible, avoid the cost of actually being moral” (Batson et al., 2002) ซึ่งเป็นประโยคที่แสดงให้เห็นว่าคนดีก็มีข้อจำกัดเช่นกัน กล่าวคือมนุษย์มีความต้องการที่จะแสดงตน

ว่าเป็นคนดี แต่ถ้ามีสิทธิเลือกเขาก็จะเลือกเส้นทางที่เป็นคนดีแต่ได้ผลประโยชน์มากกว่าการเป็นคนดี เพราะหน้าที่ทางศีลธรรม

ตัวอย่างเช่น กรณีของพระพรหมสิทธิที่ตั้งใจจะเป็นพระสงฆ์ แต่สุดท้ายก็เลือกที่จะหาผลประโยชน์จากการเป็นพระแทน การตัดสินใจทางศีลธรรมจากตัวอย่างดังกล่าว จึงสอดคล้องกับ ทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์ที่อธิบายว่า พฤติกรรมทางศีลธรรมเกิดจากการที่ผลประโยชน์ของการทำความดี (เช่น ความสุขใจจากการให้) สูงกว่าต้นทุน (เช่น การเสียเงินบริจาค) กล่าวในอีกทางหนึ่งคือ พฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดีเกิดจากการคำนวณผลประโยชน์และต้นทุน (cost-benefit analysis) (Dunning, 2007)

อย่างไรก็ดีแนวคิดเช่นนี้ มักไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ที่ไม่มีความสมเหตุสมผลตลอดเวลาและมีข้อจำกัดของการรู้จักคิด เพราะ (1) การรู้จักคิดและการตัดสินใจเป็นกิจกรรมที่ใช้พลังงานและเหนื่อยหน่าย ตัวอย่างเช่นการทดลองของ Danziger และคณะปี 2011 ซึ่งค้นพบว่าผู้พิพากษาจะตัดสินใจให้โทษน้อยลงเรื่อยๆ จาก 65 % ในช่วงเช้า เหลือเพียง 10% ตอนเย็น และจะเพิ่มเป็น 65% ถ้าหากได้พัก และการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องมักส่งผลให้การตัดสินใจมีความสมเหตุสมผลน้อยลง เพราะเลือกที่จะใช้ตัวช่วยหรือทางลัดในการตัดสินใจแทน (Danziger et al., 2011) (2) มนุษย์มักปรับแรงจูงใจให้สอดคล้องกับอัตมโนทัศน์ (self-concept) และปัจจัยส่วนบุคคลก็ทำให้มนุษย์ให้ความสำคัญกับศีลธรรมไม่เท่ากัน คนที่ให้ความสำคัญมากกว่าก็มักที่จะใช้ศีลธรรมเป็นเป้าหมายของชีวิตมากกว่าคนทั่วไป (Aquino & Reed, 2002) นั่นแสดงให้เห็นว่า คนที่ยึดมั่นกับศีลธรรม บางครั้งอาจกระทำกับสิ่งที่ไม่สมเหตุสมผลและมีต้นทุนที่สูง ลองกลับไปพิจารณาคดีของบริษัทเทอราโนส หากทุกคนในองค์กรเห็นแก่เงินเพียงอย่างเดียว ก็จะไม่มีการออกมาเพื่อเปิดโปงบริษัทเลย แต่ความเป็นจริงแล้ว กลับมีพนักงานที่กล้าออกมาฟ้องบริษัท (Carreyrou, 2018) และเหตุผลที่ (3) คือ มนุษย์สามารถใช้หลักฐานของความดี เพื่อเป็นข้ออ้างในการทำสิ่งที่ละเมิดศีลธรรมได้ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง (Moral Self Licensing)” (Miller & Effron, 2010)

การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง เป็นประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นประเด็นที่สร้างผลกระทบได้ในวงกว้าง ทั้งในระดับของปัจเจกและสังคม ในระดับของปัจเจก การให้สิทธิทางศีลธรรมทำให้บุคคลขาดความยับยั้งชั่งใจ ตัวอย่างเช่น บุคคลจะซื้อสินค้าที่ฟุ่มเฟือยมากขึ้น เมื่อเขาได้นึกถึงการช่วยเหลือผู้อื่น (Khan & Dhar, 2006) ในส่วนของระดับสังคม การให้สิทธิทางศีลธรรมส่งผลให้บุคคลเห็นแก่ตัวและมีอคติ (prejudice) ตัวอย่างเช่น บุคคลจะช่วยเหลือสังคมน้อยลง ถ้าหากนึกถึงความดีที่เคยทำมา (Sachdeva et al., 2009) หรือ แสดงเจตคติเหยียดสีผิวและเพศมากขึ้น เมื่อได้แสดงว่าตนเองเป็นคนที่ไม่เคารพความเท่าเทียม (Monin & Miller, 2001)

อย่างไรก็ดีปรากฏการณ์ การให้สิทธิทางศีลธรรมแก่ตนเองเป็นประเด็นที่ค่อนข้างท้าทาย เนื่องจากงานในสาขาจิตวิทยาสังคมให้ความสำคัญกับความสอดคล้องของตัวตน (consistency effect) ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีความไม่สอดคล้องของปัญญา (cognitive dissonance) ที่อธิบายว่า บุคคลจะพยายามรักษาความสอดคล้องระหว่างความคิดหรือความเชื่อของตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงความไม่สบายใจ (Festinger, 1962) หรือทฤษฎี foot-in-door effect ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อมีการชักจูงให้บุคคลทำอะไรเล็กๆ น้อยๆ ก่อน (เช่น ขอให้ลงชื่อสนับสนุนโครงการต้าน AIDS) ส่งผลให้บุคคลยอมทำอะไรที่ยากมากขึ้น (เช่น บริจาคเงินสนับสนุนโครงการ) (Beaman et al., 1983)

ประเด็นระหว่างความสอดคล้อง (consistency) กับการให้สิทธิพิเศษ (licensing) จะเป็นประเด็นที่ต้องวิพากษ์โดยรายละเอียดในหัวข้อการทบทวนวรรณกรรมเรื่อง ความสอดคล้องของเจตคติและพฤติกรรม

นอกจากประเด็นเรื่องความต่อเนื่องแล้ว นักจิตวิทยายังได้เสนอว่าทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง มีสองคำอธิบายที่แตกต่างกัน (Effron, 2016; Miller & Effron, 2010; Mullen & Monin, 2016; Zhong et al., 2009) คำอธิบายแรก คือ แบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม (Moral credit Model) ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ทำงานร่วมกับกลไกการกำกับตนเองทางศีลธรรม (Moral Self-regulation) เป็นกลไกที่ควบคุมและกำกับพฤติกรรมให้มีความสอดคล้องกับตัวตนทางศีลธรรม (Moral Self) และ คำอธิบายที่สอง คือ แบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม (Moral Credential Model) ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ทำงานร่วมกับกระบวนการให้เหตุผลรับรองพฤติกรรมผิด (rationalization)

กลไกของแบบจำลองทั้งสองแบบมีอิทธิพลต่อความคิด, ความรู้สึกและตัวตนของบุคคลที่แตกต่างกันออกไปด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้านาย B ใช้การรับรองทางศีลธรรมเป็นเส้นทางในการทำความผิด เขาก็จะไม่รู้สึกผิดกับการกระทำของตนเองเลย เนื่องจากเขาสามารถหาข้ออ้างที่จะกระทำ ความผิดได้ ตรงข้ามกับ แบบจำลองเครดิตทางศีลธรรมที่นาย B จำเป็นที่จะต้องชดเชยความผิดนั้น โดยอาศัยความดีที่ตนเองเคยทำเอาไว้ในอดีต เพื่อรักษาความสมดุลของตัวตนทางศีลธรรม (Merritt et al., 2010)

แม้ว่าทั้งแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม และ แบบจำลองการรับรองทางต่างก็อธิบายทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง แต่ก็ไม่มีงานวิจัยใดเลยที่ทำการทดสอบทั้งสองแบบจำลองนี้พร้อมกัน ดังนั้นจากช่องว่างของงานวิจัยก่อนๆ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะขยายผลการทดลองของทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเองโดยศึกษาตัวแปรส่งผ่านและตัวแปรกำกับเพื่อจำแนกการทำงานของแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรมและแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรมในบริบทที่แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

ในหัวข้อนี้จะเป็นการทบทวนวรรณกรรมซึ่งประกอบไปด้วยทฤษฎีและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมมติฐานของงานวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อดังนี้

1. ทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง (Moral Self-Licensing)
2. แบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม (Moral Credit model)
3. แบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม (Moral Credential model)
4. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม (Moral Credit model) และแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม (Moral Credential model)

ทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง (Moral Self-Licensing)

หลายปีที่ผ่านมา นักจิตวิทยาเริ่มศึกษาอิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรม (Licensing effect) มากขึ้น โดยแรกเริ่ม พบในการทดลองของ Monin and Miller (2001) และต่อมาก็สร้างแรงบันดาลใจให้กับงานวิจัยอื่นอีกจำนวนมาก อิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมสามารถจำแนกออกเป็นสองระดับด้วยกัน ระดับแรก คือ อิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นจากกลุ่ม (Social Licensing effect) และระดับที่สอง คือ อิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นจากตนเอง ความแตกต่างของทั้งสองระดับนี้ขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้ทำให้เกิดสิทธิพิเศษทางศีลธรรม กล่าวคือ ในกรณีที่กลุ่มให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ผู้กระทำก็จะเกิดอิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นจากกลุ่ม แต่ในกรณีที่การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมเกิดขึ้นจากตัวของผู้กระทำเอง ก็จะเกิดอิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นจากตนเอง สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาเฉพาะอิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นจากตนเอง เท่านั้น ผู้ที่สนใจอิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นจากกลุ่ม สามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก งานวิจัยของ Lasarov and Hoffmann (2018)

ทฤษฎีที่อธิบายอิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นจากตนเอง คือ ทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง (Moral Self Licensing) ซึ่ง Merritt et al. (2010) ได้ให้นิยามของทฤษฎีนี้ว่า หมายถึง ความดีที่เคยทำในอดีตช่วยลดปล่อยให้ทำความชั่วมากขึ้น (หรือทำความดีน้อยลง) ในอนาคต

โดยทั่วไปแล้วการศึกษา ทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง มักศึกษาพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม สามประเภทด้วยกัน ประเภทแรก คือ ความเห็นแก่ตัว ตัวอย่างเช่น Jordan et al. (2011) พบว่าเมื่อกลุ่มตัวอย่างนึกถึงคุณธรรมด้านต่างๆ (เช่น ความเมตตา หรือ ความเท่าเทียม) จะทำให้พวกเขาแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือน้อยลงเมื่อเทียบกับเงื่อนไขควบคุม เช่นเดียวกับงานของ

Sachdeva et al. (2009) ที่พบว่า การให้กลุ่มตัวอย่างนึกถึงพฤติกรรมช่วยเหลือ (prosocial behavior) ในอดีตที่ผ่านมาจะส่งผลให้กลุ่มตัวอย่าง บริจาคเงินค่าตอบแทนน้อยลง เมื่อเทียบกับเงื่อนไขที่นึกถึงสิ่งของและพฤติกรรมที่ไม่ดีซึ่งเป็นเงื่อนไขควบคุม ประเภทที่สองคือ พฤติกรรมผู้บริโภคร ตัวอย่างเช่น Khan & Dhar (2007, studies 3 and 4) พบว่าการให้กลุ่มตัวอย่างนึกถึงการกินอาหารที่ดีต่อสุขภาพ (เช่น โยเกิร์ต) จะทำให้พวกเขาเลือกอาหารไม่มีประโยชน์มากขึ้นในปัจจุบัน (เช่น ช็อคโกแลตชิพ) และประเภทสุดท้าย คือ อคติ (prejudice) ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Monin and Miller (2001) พบว่าการให้กลุ่มตัวอย่างแสดงเจตคติที่เท่าเทียมต่อคนผิวสีก่อน จะทำให้พวกเขา รู้สึกสบายใจมากขึ้น และแสดงอคติต่อคนผิวดำ ในการทำแบบทดสอบถัดไป เช่นเดียวกับงานของ Effron et al. (2009) ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เคยสนับสนุนประธานาธิบดีโอบามาจะบริจาคเงินให้กองทุนของคนผิวดำน้อยกว่ากองทุนของคนผิวขาวอย่างมีนัยสำคัญ (การศึกษาครั้งที่ 3) และมีแนวโน้มที่จะเลือกผู้สมัครที่เป็นคนผิวสีเข้าทำงานน้อยกว่าคนผิวขาว (การศึกษาครั้งที่ 1)

แม้ว่างานวิจัยจำนวนกว่า 91 ชิ้นจะพบผลที่สอดคล้องกันว่า การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเองจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการละเมิดศีลธรรม (Blanken et al., 2015) อย่างไรก็ตาม ทัศนคติทางศีลธรรมแก่ตนเองกลับขัดแย้งกับทัศนคติความไม่สอดคล้องของการรู้คิด (Cognitive dissonance) ซึ่งได้รับการยอมรับในสาขาจิตวิทยาสังคมมาอย่างยาวนาน Festinger (1957) ได้ให้นิยามทัศนคติความไม่สอดคล้องว่า หมายถึง ความขัดแย้งระหว่างเจตคติ ความเชื่อหรือพฤติกรรม ซึ่งก่อให้เกิดความไม่สบายใจ เพื่อลดความไม่สบายใจนี้ มนุษย์จึงพยายามที่ปรับเปลี่ยนความคิดหรือพฤติกรรมให้มีความสอดคล้องกันอีกครั้งหนึ่ง

ภายหลังจากงานวิจัยของ Festinger ปี 1957 Elliot Aronson ได้ตีความทัศนคติความไม่สอดคล้องใหม่ว่าเป็นการรู้คิดที่เกี่ยวข้องกับตัวตน (Self) ดังนั้นความไม่สอดคล้องจึงเป็นความไม่สอดคล้องจอร์ระหว่างความคิดและอัตมโนทัศน์แห่งตน (Self-Concept) (Aronson, 1969) ตัวอย่างเช่น หากนาย A เป็นคนที่ซื่อสัตย์มาโดยตลอด แต่ต่อมาเขาอยากจะทำนอกใจภรรยา ดังนั้นนาย A จึงเกิดความไม่สอดคล้องของการรู้คิด และก่อให้เกิดความไม่สบายใจตามมา เพื่อลดความไม่สบายใจนี้ นาย A สามารถหาข้ออ้างอื่นได้โดยการอธิบายว่า ความซื่อสัตย์ที่เขาเคยทำมานั้นไม่มีความสำคัญ หรืออ้างว่าการนอกใจเป็นสิ่งที่ทำได้ เพราะคนอื่นก็ทำตามกัน เป็นต้น

แม้ว่าความไม่สบายใจจะเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้บุคคลพยายามรักษาความสอดคล้อง แต่อย่างไรก็ตามบุคคลไม่ได้พยายามเปลี่ยนแปลงเจตคติหรือพฤติกรรมเพื่อลดความไม่สบายใจนั้นเสมอไป เพราะขึ้นอยู่กับ 3 ขั้นตอนด้วยกัน 1. การตรวจพบความไม่สอดคล้อง (Inconsistency identification) 2. การกระตุ้นความไม่สอดคล้อง (Dissonance Elicitation) และ 3. การแก้ไขความไม่สอดคล้อง (Inconsistency Resolution)

Gawronski and Strack (2012) อธิบายว่าการตรวจพบความไม่สอดคล้อง ขึ้นอยู่กับการรับรู้ ตัวอย่างเช่น นาย A เป็นคนซื่อสัตย์ แต่ต่อมาเขาวางแผนจะนอกใจภรรยา เมื่อพิจารณาขั้นตอนแรก จะเห็นว่า ความไม่สอดคล้องในจิตใจของนาย A เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ เขาทราบว่าในอดีตเขาเคยเป็นคน ซื่อสัตย์ เมื่อครบองค์ประกอบของขั้นตอนที่หนึ่ง ขั้นตอนถัดมาคือการกระตุ้นความไม่สอดคล้อง ระดับของความไม่สอดคล้องนี้ ขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญกับความคิดหรือพฤติกรรมที่ถูกกระทบ (Cooper & Fazio, 1984; Festinger, 1957; Gawronski & Strack, 2012) ตัวอย่างเช่น นาย A มองว่าความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่ตนให้ความสำคัญมาก ดังนั้นในขั้นตอนนี้จึงนำไปสู่ความไม่สบายใจ ตามมา และ ขั้นตอนสุดท้ายของความไม่สอดคล้อง คือ การแก้ไขความไม่สอดคล้อง มีสองวิธีด้วยกัน วิธีแรก คือ Proximal Motivation หมายถึง การลดความไม่สบายใจจากความไม่สอดคล้องแต่ไม่ จำเป็นที่จะต้องแก้ไขต้นตอของความไม่สอดคล้องนั้น ตัวอย่างเช่น การใช้การยืนยันตนเอง (Self-Affirmation) (Steele, 1988) เพื่อลดความไม่สบายใจ จากตัวอย่างของการนอกใจภรรยา แม้ว่านาย A จะพบความไม่สอดคล้องกับตัวตนของเขาและรู้สึกไม่สบายใจ แต่ว่าเขาสามารถลดความรู้สึกไม่ สบายใจได้ โดยการยืนยันตนเองว่าเขาเคยเป็นคนซื่อสัตย์และไม่นอกใจ วิธีที่สอง คือ Distal Motivation ซึ่งหมายถึงแรงจูงที่จะแก้ไขต้นตอของความไม่สอดคล้อง ตัวอย่างเช่น นาย A อาจแก้ไข ความไม่สอดคล้องโดยการลดความสำคัญของความซื่อสัตย์ลง หรือมองว่าความซื่อสัตย์ไม่มี ความสำคัญกับชีวิตเท่าใดนัก เป็นต้น

จากทั้งสามขั้นตอนนี้ เราสามารถอนุมานได้ว่ากระบวนการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง อาจเกิดขึ้นจากขั้นตอนที่ 2 คือ ขั้นตอนการกระตุ้นความไม่สอดคล้อง กล่าวคือ บุคคลอาจตรวจพบ ความไม่สอดคล้องระหว่างพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมและตัวตนทางศีลธรรมแต่ไม่ก่อให้เกิดความไม่ สบายใจตามมาเพราะ บุคคลสามารถใช้หลักฐานความดีในอดีตเพื่อเป็นข้ออ้างในการกระทำที่ผิดได้

แม้ว่าจะยังไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ใดที่แสดงให้เห็นว่า ทฤษฎีความไม่สอดคล้องของการรู้คิด และทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเองมีความสัมพันธ์กัน แต่อย่างไรก็ดีทฤษฎีการให้สิทธิ พิเศษทางศีลธรรมก็มีความน่าเชื่อถือ เมื่ออ้างอิงจากงานของ Blanken et al. (2015) ที่นำงานวิจัย จำนวน 91 ชิ้นที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง มาวิเคราะห์เชิงอภี มาณและพบว่าขนาดของอิทธิพลอยู่ที่ 0.31 ($d = 0.31$) ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างเล็ก (small effect) แต่ก็มีใกล้เคียงกับงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องแรงจูงใจและอิทธิพลทางสังคม ($d = 0.30$ และ $d = 0.28$ ตามลำดับ) นอกเหนือจากนี้อิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมยังสามารถพบเจอได้ ในงานวิจัยของสาขาวิชาอื่น เช่น ในทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์หรือในงานวิจัยของวิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นต้น (Mullen & Monin, 2016) ดังนั้นจากงานวิจัยที่ผ่านมาๆ ก็แสดงให้เห็นว่าการให้สิทธิพิเศษ ทางศีลธรรมอาจเกิดขึ้นได้ แม้บุคคลจะพยายามรักษาความต่อเนื่องของตัวตน

จากงานวิจัยทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของทฤษฎีการให้สิทธิทางศีลธรรม ที่คล้ายกัน กล่าวคือ เมื่อมีการกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างนึกถึงความดีที่เคยทำมา (เช่น นึกถึงการบริจาคเงิน) ก็จะทำให้กลุ่มตัวอย่างลงมือทำพฤติกรรมที่ดีน้อยลงหรือทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมมากขึ้น ในงานชิ้นถัดไป (เช่น บริจาคเงินน้อยลง หรือเหยียดสีผิวมากขึ้น) ดังนั้นจากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานข้อที่ 1 ว่า การเหนี่ยวนำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยนึกถึงความทรงจำทางศีลธรรม (Moral Recalled Induction) จะมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมโกง (Cheating behavior) อย่างมีนัยสำคัญ

ในหัวข้อถัดไปจะเป็นการอธิบายและวิพากษ์กลไกที่อยู่เบื้องหลังการทำงานของทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมที่แตกต่างกันสองแบบจำลองด้วยกัน คือ แบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม (Moral Credit model) และแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม (Moral Credential) ซึ่งทั้งสองแบบจำลองนี้ เป็นแบบจำลองที่ยังไม่มีนักจิตวิทยาท่านใดทำการศึกษาและเปรียบเทียบกลไกการทำงานภายใต้ทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง (Blanken et al., 2015; Effron & Conway, 2015; Miller & Effron, 2010)

แบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม (Moral Credit Model)

Nisan (1991) ได้เสนอแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม (Moral Credit model) ซึ่งอธิบายว่า เมื่อมนุษย์ต้องเผชิญกับทางเลือกระหว่างการกระทำสิ่งที่ดีหรือไม่ดี พวกเขาจะต้องคำนวณในใจว่า ความดีที่เคยทำนั้นมากกว่าหรือน้อยกว่าระดับของศีลธรรมที่ยอมรับได้ (Level of acceptable morality) หากความดีที่เขาเคยทำเอาไว้มากกว่าระดับที่ยอมรับได้ เขาก็จะสามารถปล่อยให้ตนเองกระทำความผิดได้บ้าง Nisan ได้เปรียบเทียบแบบจำลองเครดิต ว่าเหมือนกับบัญชีของธนาคาร กล่าวคือ หากบุคคลเคยฝากความดีเอาไว้ธนาคารมากเท่าไร เขาก็ยิ่งถอนความดีออกมาใช้กระทำความผิดได้มากเท่านั้น กลไกการทำงานของแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม มีความสอดคล้องกับกลไกการกำกับตนเอง (Self regulation) ซึ่งหมายถึงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม, ความคิด และอารมณ์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายและสิ่งที่ตนเองยึดถือ

ในบริบทของศีลธรรม งานวิจัยทางจิตวิทยาสังคมพบว่า บุคคลมีความต้องการที่จะเป็นคนดี เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของตน (Self-Image) ตัวอย่างเช่น อยากเป็นคนที่มีจิตใจดีและเห็นแก่ตัวน้อยกว่าผู้อื่น (Epley & Dunning, 2000) ใญ่บุญสุนทาน, ซื่อสัตย์และไม่มีอคติ (Dunning, 2007) หรืออาจกล่าวโดยรวมได้เลยว่ามนุษย์มี “ตัวตนทางศีลธรรม” (Moral Self) เพราะอัตมโนทัศน์ของมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับศีลธรรม (Aquino & Reed, 2002; Blasi, 1980) และมีปัจจัยมาจากการพัฒนาตัวตนทางศีลธรรมที่สลับซับซ้อนระหว่างวัฒนธรรมและชีววิทยา (Graham et al., 2013)

ด้วยเหตุนี้กลไกการกำกับทางศีลธรรมส่วนตน (Moral Self Regulation) (Zhong et al., 2009) จึงเป็นกลไกที่ช่วยกำกับพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดคล้องกับตัวตนทางศีลธรรม กลไกการกำกับตนเองทางศีลธรรม (moral-self regulation) มีระบบการทำงานที่คล้ายกับสมดุลในบัญชีของธนาคาร กล่าวคือ เมื่อบัญชีมีความสมดุล แสดงว่าตัวตนทางศีลธรรมในปัจจุบัน สอดคล้องกับเป้าหมายทางศีลธรรม แต่ในกรณีที่ตัวตนทางศีลธรรมในปัจจุบันอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเป้าหมายก็จะเกิดก็จะเกิดแรงชดเชยที่เรียกว่า “ อิทธิพลของการทดแทน (Compensation effect)” (Zhong & Liljenquist, 2006; Zhong et al., 2009) ตัวอย่างเช่น ผู้เข้าร่วมวิจัยจะบริจาคเงินมากขึ้น เมื่อรู้สึกว่าคุณเองเห็นแก่ตัว (Sachdeva et al., 2009) หรือล้างมือมากขึ้น เมื่อรู้สึกว่าตนเองทำผิดศีลธรรม (Zhong & Liljenquist, 2006) ในทางตรงกันข้ามหากระดับความดีในปัจจุบันของเขามากกว่าระดับในอุดมคติ ก็จะเกิดการปรับตัวที่เรียกว่า “ การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรม (Licensing effect) “ (Jordan et al., 2011; Mullen & Monin, 2016)

งานวิจัยหลายชิ้นได้แสดงให้เห็นถึงการทำงานของแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม ที่สอดคล้องกับกลไกการกำกับศีลธรรมส่วนตน โดยงานวิจัยของ Khan and Dhar (2006) ได้แสดงให้เห็นว่า อัตมโนทัศน์ส่วนตนในเชิงบวก (positive self concept) เป็นตัวแปรส่งผ่านที่นำไปสู่อิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรม (licensing effect) โดยผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้าสองเงื่อนไข เงื่อนไขแรกคือเงื่อนไขที่เหนี่ยวนำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยนึกถึงความทรงจำทางศีลธรรม ซึ่งผู้เข้าร่วมวิจัยจะทำกิจกรรมสองอย่าง อย่างแรกคือให้กลุ่มตัวอย่างจินตนาการว่าได้ไปเป็นอาสาสมัครและให้ประเมินตนเองในด้านเมตตา, ความใจดี, ความช่วยเหลือ และอบอุ่น หลังจากนั้นผู้เข้าร่วมวิจัยจะทำกิจกรรมที่สอง คือให้ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่มีสองประเภทด้วยกัน ได้แก่ สินค้าสิ้นเปลืองและสินค้าจำเป็น แต่สำหรับในเงื่อนไขควบคุม กลุ่มตัวอย่างจะทำแค่กิจกรรมที่สองเพียงอย่างเดียว ผลการทดลองนี้พบว่าผู้เข้าร่วมวิจัยในเงื่อนไขที่ได้ประเมินตนเองในเชิงบวก จะเลือกซื้อสินค้าสิ้นเปลืองมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ หรือกล่าวในอีกทางหนึ่งคือ อัตมโนทัศน์เชิงบวกของผู้เข้าร่วมวิจัยที่เพิ่มขึ้นเป็นตัวส่งผ่านระหว่างการเหนี่ยวนำและพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมนั่นเอง

แม้ว่างานวิจัยก่อนๆจะศึกษาทฤษฎีเครดิตทางศีลธรรม (เช่น Sachdeva et al. (2009), Nisan (1991)) แต่กลับไม่มีงานวิจัยใดเลยที่แสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ใช้ยืนยันความน่าเชื่อถือของทฤษฎี ดังนั้น Jordan และคณะ จึงได้พัฒนามาตรที่ใช้อธิบายการทำงานของทฤษฎีเครดิตทางศีลธรรม (Moral Credit) โดยใช้ทฤษฎีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน (Moral Self Image) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่อธิบายว่า ตัวตนทางศีลธรรม(Moral Self) ของบุคคลมีการประกอบสร้างอยู่ตลอดเวลา, ยืดหยุ่น(malleable)และปรับเปลี่ยนตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมได้(dynamic) โดยขึ้นอยู่กับภาพลักษณ์(Self-Image) ของแต่ละบุคคลในช่วงขณะหนึ่ง เปรียบเสมือนกับการตั้งคำถามกับตัวเองในแต่ละช่วงเวลาว่า “ฉันเป็นคนที่ดีแล้วหรือยัง?” (Jordan et al., 2015)

จากผลของการทดสอบมาตรงพบว่า การเขียนเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม (เช่น ให้เพื่อนยืมเงิน) ทำให้พวกเขามีคะแนน MSI ที่สูงขึ้น นอกเหนือจากนี้การจัดกระทำดังกล่าว ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อมาตรที่ใช้เป็นตัวแปรควบคุม เช่น มาตรอัตลักษณ์ทางศีลธรรม (Jordan et.al., 2015, study 5) ดังนั้นทฤษฎีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน (Moral Self-Image) จึงเป็นภาวะสันนิษฐาน (Construct) ที่แตกต่างจากทฤษฎีอัตลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน (Moral Identity) กล่าวคือ ทฤษฎีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนอธิบายว่า แรงจูงใจทางศีลธรรมของมนุษย์มักเปลี่ยนแปลงเพราะอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม จึงทำให้บุคคลเสี่ยงต่อการได้รับอิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรม (Licensing effect) ในทางตรงข้าม ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางศีลธรรม (Moral Identity) กลับมองว่าแรงจูงใจทางศีลธรรมของมนุษย์มักมีลักษณะที่คงทนและไม่ได้รับอิทธิพลจากการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรม (Mulder & Aquino, 2013)

โดยสรุปแล้วแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรมเป็นแบบจำลองที่ตั้งอยู่บนรากฐานของทฤษฎีการกำกับทางศีลธรรมส่วนตนและเป็นแบบจำลองที่อธิบายอิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรม นอกจากนี้เราสามารถตรวจสอบการทำงานของกลไกการกำกับตนเองทางศีลธรรม ได้ผ่านมาตรภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน (Moral Self Image Scale) ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 2 ว่า เมื่อผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมแล้วจะส่งผลให้ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมสูงขึ้นและลงมือทำพฤติกรรมโกง

ในหัวข้อถัดไปจะเป็นการอธิบายแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม (Moral Credential Model) ซึ่งมีนักจิตวิทยาบางส่วนเสนอว่าเป็นคำอธิบายหนึ่งของทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมส่วนตน ไม่ได้ทำงานผ่านกลไกการกำกับตนเองทางศีลธรรม (Moral Self Regulation) แต่อาศัยการตีความพฤติกรรมผิดให้เป็นพฤติกรรมที่ยอมรับได้

แบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม (Moral Credential Model)

แบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม (Moral Credential Model) เป็นอีกหนึ่งคำอธิบายของทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง ที่แตกต่างจากแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม โดยมีหลักฐานอยู่ว่า การทำความดีช่วยให้บุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงความหมายของพฤติกรรมที่ผิดให้เป็นพฤติกรรมที่ยอมรับได้ โดยใช้กระบวนการให้เหตุผลรับรองพฤติกรรมที่ผิด (rationalization) ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลตีความพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมใหม่ โดยใช้กระบวนการทางจิตต่างๆ เช่น การกระจายความรับผิดชอบ (diffusion of responsibility), การโยนความผิด(attribution of blame), การแทนที่ความรับผิดชอบ(displacement of responsibility) เป็นต้น (Bandura, 1999; Bersoff, 1999; Tsang, 2002)

ด้วยธรรมชาติของกระบวนการให้เหตุผลรองรับพฤติกรรมที่ผิดนี้ ทฤษฎีการรับรองศีลธรรมจึงอาจใช้อธิบายพฤติกรรมละเมิดศีลธรรมที่อยู่ในสถานการณ์ที่คลุมเครือได้ (ambiguous scenario) (Mullen & Monin, 2016) ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Monin and Miller (2001) ได้จัดกระทำตัวแปรอิสระโดยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยอ่านใบสมัครและตัดสินใจเลือกพนักงานเข้าทำงานในบริษัท ในจำนวนของใบสมัครทั้งหมด 5 ใบจะมี ใบสมัครของคนผิวสีหนึ่งคนที่มีประวัติยอดเยี่ยมทั้งด้านการเรียนและการทำงาน ส่วน 4 ใบที่เหลือจะเป็นคนผิวขาวที่มีคุณสมบัติทั่วไป เมื่อผู้เข้าร่วมวิจัยคัดเลือกผู้สมัครในกิจกรรมนี้เสร็จแล้ว ผู้เข้าร่วมวิจัยจะต้องไปทำกิจกรรมอีกชิ้นหนึ่ง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมวิจัยคัดเลือกผู้สมัครที่มีคุณสมบัติด้านความน่าเชื่อถือและมีไหวพริบเข้าทำงานในกรมตำรวจ คณะผู้วิจัยได้เลือกคุณสมบัติทั้งสองนี้ เนื่องจากเป็นภาพเหมารวมของคนผิวขาวที่มีต่อคนผิวดำในช่วงเวลานั้น (คนผิวขาวมักมองคนผิวสีว่าไม่มีความน่าเชื่อถือและไม่ฉลาด) ผลลัพธ์ของการทดลองพบว่า ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ได้เลือกผู้สมัครที่เป็นคนผิวสีเข้าทำงานในบริษัทจะเลือกผู้สมัครที่เป็นคนผิวสีเข้าทำงานในกรมตำรวจน้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ผลการทดลองนี้ชี้ให้เห็นว่า เมื่อผู้เข้าร่วมวิจัยได้แสดงความเท่าเทียมภายหลังจากที่คัดเลือกพนักงานผิวสีเข้าทำงานในบริษัทแล้ว พวกเขาจะแสดงอคติต่อคนผิวสีมากขึ้นโดยอ้างเหตุผลว่า คนผิวสีนั้นไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการทำงานในกรมตำรวจ

ภายหลังจากงานวิจัยดังกล่าว Brown et al. (2011) ได้ทำการทดสอบสมมติฐานของแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม โดยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยแสดงความตั้งใจที่จะทำประโยชน์เพื่อสังคมในสถานการณ์ 4 ประเภท (ตัวอย่างเช่น ผู้เข้าร่วมวิจัยต้องตัดสินใจบริจาคเงินเพื่อองค์กรการกุศล) ภายหลังจากนั้นจึงให้ผู้เข้าร่วมวิจัยแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และให้กดปุ่ม spacebar เพื่อใส่คำตอบ ถ้าหากผู้เข้าร่วมวิจัยกดปุ่มไม่ทันจะทำให้เห็นเฉลยทั้งหมดของบททดสอบ คณะผู้วิจัยได้กำหนดเงื่อนไขของเวลาในการกด space bar ซึ่งแบ่งออกเป็น 10 วินาที (low rationalization) และ 1 วินาที (high rationalization) ผลของการทดลองพบว่ากลุ่มตัวอย่างจะโกงมากขึ้นในเงื่อนไข high rationalization เนื่องจากอ้างได้ว่ากด space bar ไม่ทัน เพราะมีเวลาที่สั้นมาก (แม้ว่าคณะผู้วิจัยทดสอบมาแล้วว่า 1 วินาทีสามารถกดส่งคำตอบได้ทัน)

โดยสรุปแล้ว แบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม คือคำอธิบายหนึ่งของ ทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง (Moral Self-Licensing) โดยแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรมอธิบายว่า เมื่อบุคคลเผชิญกับการตัดสินใจที่ผิดศีลธรรม เขาจะอ้างอิงคุณงามความดีในอดีตของเขา เพื่อกระทำความผิดในสถานการณ์ที่คลุมเครือ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้หาเหตุผลรองรับพฤติกรรมที่ผิดได้

ในหัวข้อถัดไปจะเป็นการสรุปและเปรียบเทียบความแตกต่างของแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรมและ แบบจำลองการรับรองศีลธรรม

เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรมและแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดที่ผ่านมา ทำให้พบว่าทั้งสองแบบจำลองที่สามารถอธิบายทฤษฎีการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมส่วนตนได้ นั่นคือ แบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม และแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองแบบจำลอง เราจะพบรูปแบบการทดลองที่คล้ายกัน คือ รูปแบบการทดลองที่เรียกว่า “กระบวนการที่ต่อเนื่อง (Sequential Paradigm)” ซึ่งประกอบไปด้วย (1) การจัดกระทำพฤติกรรมเริ่มต้นที่เป็นตัวแปรอิสระ (Initial behavior) (เช่น การให้เงินถึงความดีที่เคยทำ หรือแสดงความเท่าเทียมทางเพศ) และ (2) การตัดสินใจทำพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม (เช่น บริจาคเงินหรือแสดงความเท่าเทียมต่อคนผิวสี)

แม้ว่าทั้งสองแบบจำลองจะมีรูปแบบการทดลองที่เหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตามแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรมและแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม ต่างก็มีจุดที่แตกต่างกันดังนี้

ความแตกต่างในด้านความคลุมเครือของสถานการณ์

Monin and Jordan (2009) และ Effron and Monin (2010) เสนอว่าทั้งแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรมและแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรมอาจทำงานร่วมกันภายใต้กลไกการกำกับตนเองทางศีลธรรม (Moral Self Regulation) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้ทำความดีและต่อมาได้เผชิญกับสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้กระทำความผิด บุคคลจะมีวิธีการตัดสินใจอยู่สองวิธีด้วยกัน วิธีแรก คือ การตัดสินใจกระทำความผิด ผ่านแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม นั่นคือ การพิจารณาว่า ตัวตนทางศีลธรรมในปัจจุบันอยู่ในระดับใด หากตัวตนทางศีลธรรมอยู่ในระดับที่สูงกว่าเป้าหมายที่ต้องการแล้ว บุคคลก็จะอนุญาตให้ตนเองทำความผิดได้ ตัวอย่างเช่น นายมานพเป็นคนที่มีชื่อเสียงและสุจริตมาโดยตลอด แต่เมื่อถึงเวลาที่จะต้องส่งบทความวิชาการ เขาได้แอบคัดลอกเนื้อหาของบทความที่อยู่ในเว็บไซต์วิกิพีเดีย (สถานการณ์ไม่คลุมเครือ) โดยไม่ใส่อ้างอิง แม้การกระทำครั้งนี้จะผิดหลักการคัดลอกผลงานวิชาการ แต่มานพมองว่า เป็นความผิดเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ในส่วนของวิธีที่สอง คือ กระบวนการรับรองทางศีลธรรมที่เปลี่ยนแปลงความหมายของพฤติกรรมที่ผิดให้เป็นพฤติกรรมที่ยอมรับได้ โดยอ้างอิงจากคุณงามความดีในอดีตและสถานการณ์ที่คลุมเครือ ตัวอย่างเช่น นายมานพเป็นคนที่มีชื่อเสียงสุจริตมาโดยตลอด แต่เมื่อถึงเวลาที่ต้องส่งบทความวิชาการ เขาได้ใช้ Chatgpt (สถานการณ์คลุมเครือ) เขียนบทความวิชาการให้ โดยอ้างว่าไม่ผิดหลักการคัดลอกผลงานวิชาการ เพราะ เป็นงานเขียนที่สร้างขึ้นใหม่ ในกรณีนี้ ความชื่อเสียงของ

มาจนช่วยรับรองว่าการกระทำของเขาไม่มีความผิด เนื่องจาก การใช้ปัญญาประดิษฐ์ช่วยเขียนบทความเป็นสถานการณ์ที่คลุมเครือ

จากตัวอย่างดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ความคลุมเครือของสถานการณ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลเลือกแบบจำลองเครดิตหรือแบบจำลองการรับรอง ในกรณีที่บุคคลรู้ว่าสถานการณ์มีความคลุมเครือและตรวจจับการกระทำผิดได้ยาก บุคคลก็จะใช้การรับรองทางศีลธรรมเพื่ออ้างเหตุผลให้การกระทำที่ผิดนั้นยอมรับได้ (rationalization) ในทางตรงข้าม หากสถานการณ์นั้นไม่คลุมเครือ มีความชัดเจนและตรวจสอบความผิดได้ง่าย บุคคลจะใช้เครดิตทางศีลธรรม เพื่อลงมือทำพฤติกรรมที่ผิดแทน

ความแตกต่างในด้านผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของตัวตนทางศีลธรรม

จากงานวิจัยก่อนๆ พบว่า เมื่อเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรม ในช่วงแรกของการทดลองแล้ว คะแนนภาพลักษณ์ของตัวตนทางศีลธรรมจะเพิ่มขึ้น (Jordan et al., 2015; Khan & Dhar, 2006) แต่อย่างไรก็ตามเมื่อผู้เข้าร่วมวิจัยได้กระทำความผิดแล้ว พวกเขาควรมีภาพลักษณ์ของตัวตนทางศีลธรรมที่แตกต่างจากเดิม กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมวิจัย ใช้กลไกทางจิตตามแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม ผู้เข้าร่วมวิจัยอาจเกิดความรู้สึกไม่สบายใจและรับรู้ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมของตนเองอยู่ต่ำกว่าระดับเป้าหมาย ดังนั้นระดับคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนของพวกเขาควรต่ำลงจากภาวะก่อนหน้า

ในทางตรงกันข้าม หากอิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรม เกิดจากกลไกทางจิตตามแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม ผู้เข้าร่วมวิจัยควรมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากช่วงแรกของการทดลอง เนื่องจากการกระทำที่ผิดนั้นสามารถหาเหตุผลรองรับได้ (Merritt et al., 2010)

จากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อนี้ ทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานข้อที่ 3 และ 4 ดังนี้ สมมติฐานข้อที่ 3 : ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนและพฤติกรรมโกงจะถูกกำกับโดยความคลุมเครือของสถานการณ์ โดยสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือจะลดอิทธิพลของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่มีต่อพฤติกรรมโกง เนื่องจากแรงจูงใจที่จะกระทำความผิดนั้นถูกต้านทานโดยความรู้ไม่สบายใจและผลกระทบในทางลบต่อตัวตนทางศีลธรรม ในทางตรงข้าม หากสถานการณ์นั้นอยู่ในสถานการณ์ที่คลุมเครือก็จะส่งเสริมให้บุคคลมีแรงจูงใจที่จะกระทำความผิดมากขึ้น เนื่องจากผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถอ้างเหตุผลรองรับการกระทำที่ผิดได้ ดังนั้นผลกระทบในแง่ลบที่มีต่อตัวตนทางศีลธรรมจึงน้อยลงจนอย่างมาก

สมมติฐานข้อที่ 4 : กลไกการทำงานของแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม และทฤษฎีเครดิตทางศีลธรรม มีความแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับความคลุมเครือของสถานการณ์ และสังเกตได้จาก การเปลี่ยนแปลงของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรม กลไกของการรับรองทางศีลธรรมจะทำงาน เมื่อ

บุคคลลงมือทำพฤติกรรมการโกงในสถานการณ์ที่คลุมเครือ ทำให้คะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมของเขาไม่ลดลง ซึ่งตรงข้ามกับกลไกของแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม ซึ่งจะทำงานเมื่อบุคคลทำพฤติกรรมการโกงในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือและคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมของเขาจะต้องลดลง ภายหลังจากทำพฤติกรรมที่ผิด

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการเหนี่ยวนำให้นักถึงความทรงจำศีลธรรม (Moral Recalled Induction) ที่มีต่อพฤติกรรมโกง (Cheating behavior)
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการเหนี่ยวนำให้นักถึงความทรงจำศีลธรรม (Moral Recalled Induction) ที่มีต่อพฤติกรรมโกงผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนของตัวตน (Moral Self Image)
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเหนี่ยวนำให้นักถึงความทรงจำศีลธรรม, ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน, ความคลุมเครือของสถานการณ์ (Ambiguity of Scenario) และพฤติกรรมโกง
4. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน ในเงื่อนไขที่ผู้เข้าร่วมวิจัยลงมือทำพฤติกรรมโกง ในสถานการณ์ที่มีระดับความคลุมเครือที่แตกต่างกันและจำแนกกลไกการทำงานของแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม (Moral Credit) และแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม Moral Credential)

งานวิจัยมีตัวแปรเชิงมนทัศน์และเชิงปฏิบัติการดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) มี 3 ตัวแปร ได้แก่ 1.การเหนี่ยวนำให้นักถึงความทรงจำทางศีลธรรมซึ่งแบ่งออกเป็น 2 เงื่อนไข โดยเงื่อนไขที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำ เป็นเงื่อนไขของการทดลองและเงื่อนไขที่ไม่ได้รับคือ เงื่อนไขควบคุม การเหนี่ยวนำให้นักถึงความทรงจำทางศีลธรรมจะจัดกระทำผ่านการให้ผู้เข้าร่วมวิจัยนึกถึงความดีในอดีตที่เคยทำ 2.ความคลุมเครือของสถานการณ์ซึ่งแบ่งออกเป็นสองเงื่อนไขได้แก่ 1. สถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ และ 2.สถานการณ์ที่

คลุมเครือ และตัวแปรอิสระตัวที่ 3 คือ ช่วงเวลาที่วัดคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน ซึ่งแบ่งออกเป็นสองช่วงระยะเวลาได้แก่ 1. ก่อนทำพฤติกรรมโกงและ 2.ภายหลังจากการทำพฤติกรรมโกง

ตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) คือ ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนซึ่งวัดโดยใช้ มาตรฐานภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน

ตัวแปรกำกับ (Moderator) คือ ความคลุมเครือของสถานการณ์ ซึ่งมีสองเงื่อนไข 1.เงื่อนไขที่สถานการณ์ความคลุมเครือ และ 2.เงื่อนไขที่สถานการณ์ไม่คลุมเครือ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ 1. พฤติกรรมโกงที่วัดจากการทำผิดกติกาของเกมการทดลอง 2. คะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน

สมมติฐานการวิจัย

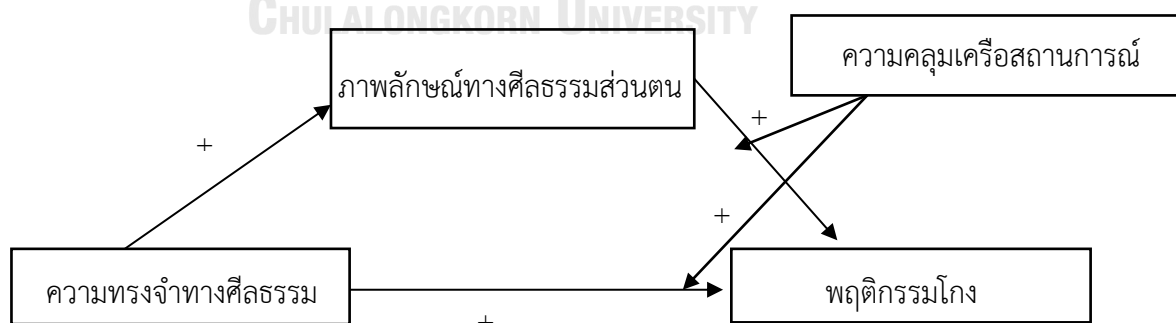
สมมติฐานที่ 1 : ผู้เข้าร่วมวิจัยในเงื่อนไขที่ช่วงแรกของการทดลองถูกเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมจะทำพฤติกรรมโกงในช่วงที่สองของการทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ

สมมติฐานที่ 2 : ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่าง การเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมและพฤติกรรมโกง โดยการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว และภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมโกง

สมมติฐานที่ 3 : ความคลุมเครือของสถานการณ์การโกงกำกับอิทธิพลระหว่างภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว และพฤติกรรมโกง โดยภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมโกงน้อยลง เมื่อสถานการณ์นั้นไม่มีความคลุมเครือ แต่จะมีความสัมพันธ์มากขึ้นหากสถานการณ์มีความคลุมเครือ เนื่องจากผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถใช้กระบวนการอ้างเหตุผลได้

สมมติฐานที่ 4 : ในสถานการณ์ที่คลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ได้รับการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรม จะมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวจากก่อนไปหลังน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว ในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ ในส่วนของเงื่อนไขควบคุม ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ทำพฤติกรรมโกงทั้งในสถานการณ์ที่คลุมเครือและไม่คลุมเครือ จะมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวไม่เปลี่ยนแปลงจากก่อนไปหลัง

รูปภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา อายุตั้งแต่ 18-40 ปี กำลังศึกษาอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหรือในสถานศึกษาอื่นๆ เหตุผลที่เลือกกลุ่มตัวเป็นนักศึกษาเนื่องจากประเด็นเรื่องความซื่อสัตย์ (honesty) เป็นสิ่งที่วงการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้ความสำคัญ (Anderman & Murdock, 2007; Wenzel & Reinhard, 2020)

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำโดยคำนวณจากกำลังทางสถิติ (power) โดยสมมติฐานข้อที่ 3 ซึ่งมีความซับซ้อนที่สุด เป็น Moderated Mediation Model มีตัวแปรทำนาย 1 ตัว ตัวแปรส่งผ่าน 1 ตัว ตัวแปรกำกับ 1 ตัว ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกำกับกับตัวแปรทำนาย 1 ตัว และปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกำกับกับตัวแปรส่งผ่าน 1 ตัว ใช้โปรแกรม G*Power เลือกสถิติ Linear Multiple Regression : Fixed Model และพิจารณา R² increases ว่าโมเดลทำนายความแปรปรวนในตัวแปรตามได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่เมื่อเพิ่มปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรกำกับเข้ามาในโมเดลในขั้นสุดท้าย จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยที่ทดสอบตัวแปรที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยปัจจุบัน มีขนาดอิทธิพล (effect size) อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อยไปทางขนาดเล็ก Cohen's $d = 0.30$ (Blanken et al., 2015; Hertz & Krettenauer, 2016) ผู้วิจัยจึงกำหนดค่าขนาดอิทธิพล $f^2 = 0.05$ กำหนด $power = 0.80$, $\alpha = .05$, number of tested predictors = 1, Total number of predictors = 5) ผลการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำคือ 159 คน แต่เพื่อป้องกันโอกาสที่ผู้เข้าร่วมวิจัยจะตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์จึงได้เพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างอีก 10 % เป็น 176 คน

สำหรับเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย นักศึกษาที่ยินยอมเข้าร่วมการทดลอง ศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือบัณฑิตศึกษาอายุตั้งแต่ 18-40 ปี นอกเหนือจากนี้นักศึกษาทุกคนที่เข้าร่วมการทดลองต้องแสดงหลักฐานการยินยอมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรและในระหว่างดำเนินการทดลอง ผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนควรปฏิบัติตามคำสั่งของแบบทดสอบแต่ละชุดอย่างครบถ้วนและตอบคำถามตรวจสอบการจัดกระทำได้อย่างถูกต้อง

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากงานวิจัยนี้มีการทดลองร่วมกับมนุษย์ ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามหลักสากลว่าด้วยการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยจึงปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของคณะกรรมการจริยธรรม (Institution Review Board) ดังนี้

ก่อนเข้าร่วมการทดลองจะมีการขอความยินยอม (informed consent) และมีการส่งแบบฟอร์มขอความยินยอม (Consent Form) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมวิจัยรับทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทดลอง, กระบวนการทดลอง, ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและประโยชน์จากเข้าร่วม

1. นอกเหนือจากนี้ผู้เข้าร่วมวิจัยจะต้องลงลายมือเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อยืนยันว่าเข้าร่วมการทดลองโดยสมัครใจจริง
2. ผู้เข้าร่วมวิจัยมีสิทธิที่จะยกเลิกการเข้าร่วมทดลองเมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลเสียหายหรือโทษแต่อย่างใด
3. ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะถูกเก็บไว้อย่างปลอดภัยและเป็นความลับ การแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจะไม่มีเปิดเผยชื่อและข้อมูลสำคัญ ภายหลังจากการวิเคราะห์ทางสถิติแล้ว ข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลาย
4. ผู้วิจัยยืนยันว่าการทดลองทั้งหมดจะไม่ส่งผลเสียหายหรือก่อให้เกิดความไม่สบายใจอย่างรุนแรงทั้งร่างกายและจิตใจ แต่อย่างไรก็ดีการทดลองนี้อาจก่อให้เกิดความไม่สบายใจเล็กน้อย เนื่องจากการทดลองมีความเกี่ยวข้องกับการละเมิดศีลธรรมซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของตัวตน (self-image) และการประเมินตนเอง หากมีเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความไม่สบายใจแก่ผู้เข้าร่วมวิจัย ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถบอกเลิกการทดลองได้ทันที หรือสามารถที่จะสอบถามผู้ทดลองถึงวิธีการลดผลกระทบที่เกิดขึ้นได้
5. ภายหลังจากที่กระบวนการทดลองทั้งหมดได้สิ้นสุดลง จะมีการ debrief เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของการทดลองที่แท้จริง

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

แบบสอบถามข้อมูลด้านประชากร

แบบสอบถามนี้จะประกอบไปด้วย ข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับเพศ,อายุ,และระดับการศึกษา (ตัวอย่างข้อคำถามทั้งหมดอยู่ในภาคผนวก ก)

แบบกระตุ้นการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรม

เครื่องมือที่ใช้สำหรับจัดกระทำตัวแปรอิสระ คือ แบบกระตุ้นการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรม พัฒนาจากงานวิจัยของ Sachdeva et al. (2009) และ Jordan et al. (2015) โดยผู้เข้าร่วมวิจัยซึ่งอยู่ในสถานการณ์ที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมจะได้รับแบบฝึกหัดการเขียนทั้งหมด 3 ข้อ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการได้ช่วยเหลือสิ่งแวดล้อม, การได้ช่วยเหลือผู้อื่นและการเขียนบรรยายจุดแข็งของตนเอง โดยใช้คำที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม เช่น ความเมตตา,ความห่วงใย, ความยุติธรรม เป็นต้น (ตัวอย่างของข้อคำถามและกระดาษคำตอบอยู่ในภาคผนวก ก.)

ผู้เข้าร่วมวิจัยในกลุ่มควบคุมจะได้เขียนบรรยายสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่ไม่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม จำนวน 3 ข้อ เช่น การเขียนบรรยายสถานที่ท่องเที่ยวที่ตนชื่นชอบ, การเขียนบรรยายร้านอาหารที่ชื่นชอบและการเขียนบรรยายเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน (ตัวอย่างของข้อคำถามและกระดาษคำตอบอยู่ในภาคผนวก ก.) แบบทดสอบนี้จะถูกนำไปใช้จัดกระทำตัวแปรอิสระ

แบบสอบถามที่ใช้ตรวจสอบความเข้าใจของคำถาม ประกอบไปด้วย ข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ เป็นการประเมินค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 ถึง 5 (ตัวอย่างข้อคำถามทั้งหมดอยู่ในภาคผนวก ก.)

มาตรวัดภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน

มาตรวัดภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนแห่งตนพัฒนาจาก Jordan et al. (2015) มาตร Moral Self-Image เป็นมาตรที่ใช้สำหรับวัดคะแนนตัวตนทางศีลธรรม (Moral Self) ในแต่ละด้าน เช่น ความห่วงใย (caring), ความเมตตา (compassionate), ความเท่าเทียม (fairness) โดยเปรียบเทียบกับตัวตนในอุดมคติ มาตรวัดนี้ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 9 ข้อ ประเมินค่าแบบลิเคิร์ท (likert scale) 9 ระดับ ตั้งแต่ 1 หมายถึง ตัวตนทางศีลธรรมที่ต่ำกว่าอุดมคติ, 5 หมายถึง เท่ากับระดับของอุดมคติและ 9 คือสูงกว่าระดับในอุดมคติ ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น “ตอนนี้ฉันรู้สึกกว่าตัวเองเป็นคนที่ห่วงใยผู้อื่น ในระดับที่...” (ตัวอย่างของข้อคำถามอยู่ในภาคผนวก ข .)

ข้อคำถามทั้งหมดได้ถูกแปลเป็นภาษาไทยและทำการตรวจสอบด้วยวิธีการแปลกลับ (Back-Translation) โดยผู้เชี่ยวชาญ มาตรนี้จะไปใช้เป็นตัวแปรส่งผ่าน (mediator) นอกเหนือจากนี้ เพื่อเป็นการศึกษาผลของการเปลี่ยนแปลงคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน (Moral Self Image score) คะแนนที่ได้จะถูกวัดทั้งหมด 2 ครั้ง กล่าวคือ ครั้งแรกวัดก่อนทำพฤติกรรมโกง (pretest) และวัดอีกครั้งหลังจากที่ลงมือทำพฤติกรรมโกง (posttest)

การจัดกระทำระดับความคลุมเครือของสถานการณ์

เครื่องมือที่ใช้สำหรับจัดกระทำความคลุมเครือของสถานการณ์ คือ เกมสุ่มรางวัล (Lucky Draw Game) ซึ่งเป็นเกมที่ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับสิทธิให้เล่นเกมสุ่มเพื่อลุ้นรางวัลเพิ่มเติมจากการทดลอง (ตัวอย่างเกมสุ่มรางวัล อยู่ในภาคผนวก ก.)

กติกาการเล่นเกมนุ่ม คือ ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับรางวัลเป็นบัตรกำนัล GrabFood ก็ต่อเมื่อกดปุ่มแล้วได้ตัวเลขสองหลัก คือ 16,17 และ 18 โดย 16 คือได้รับรางวัลน้อยสุด และ 18 คือได้รับรางวัลมากที่สุด ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมวิจัยแต่ละท่านมีสิทธิกดปุ่มรางวัลเพียงแค่ 3 ครั้งเท่านั้นและมีสิทธิที่จะหยุดเล่นเกมตอนไหนก็ได้

เกมสุ่มรางวัลได้รับการจัดกระทำให้มี 2 เงื่อนไข ซึ่งผู้เข้าร่วมวิจัยแต่ละคนจะได้เล่นเพียง 1 เงื่อนไขเท่านั้น เงื่อนไขแรก คือ สถานการณ์ที่คลุมเครือ ในเงื่อนไขนี้ผู้เข้าร่วมวิจัยจะเล่นเกมสุ่มรางวัล โดยที่ ผู้เข้าร่วมวิจัยจะไม่ได้รับการเตือนจำนวนครั้งที่กดเล่น แต่สำหรับเงื่อนไขที่สอง คือ สถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับการเตือนจำนวนครั้งที่กดเล่นเกม

แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบการจัดกระทำระดับความคลุมเครือของสถานการณ์การโกง

ผู้เข้าวิจัยได้รับคำถามเพื่อตรวจสอบการจัดกระทำจำนวน 3 ข้อ ในเงื่อนไขที่สถานการณ์มีความคลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจกติกา คือ 1.ในแต่ละข้อมีจำนวนรายชื่อทั้งหมดให้เลือกรายชื่อ 2.หากท่านเลือก “Nadia” แล้วได้เลข 17 แสดงว่าได้รับรางวัลหรือไม่? 3.หากท่านเลือก “Matthew” แล้วได้เลข 39 แสดงว่าได้รับรางวัลหรือไม่?

ในเงื่อนไขที่สถานการณ์ไม่มีความคลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจกติกาของกิจกรรม คือ 1.ท่านสามารถดสุ่มรางวัลได้กี่ครั้ง 2.หากท่านเลือก “Nadia” แล้วได้เลข 17 แสดงว่าได้รับรางวัลหรือไม่? 3.หากท่านเลือก “Matthew” แล้วได้เลข 39 แสดงว่าได้รับรางวัลหรือไม่?

แบบทดสอบพฤติกรรมโกง

ภายหลังจากที่ผู้เข้าร่วมวิจัยอ่านกติกาของสถานการณ์เสร็จแล้ว ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับแบบทดสอบพฤติกรรมโกงจำนวน 9 ข้อ ในแต่ละข้อประกอบไปด้วย ตัวเลือกจำนวน 7 ตัวเลือก เช่น John, Matthew, Paul เป็นต้น ซึ่งแต่ละรายชื่อมีตัวเลขสองหลักซ่อนอยู่ (เช่น เลือก “John”: ก็จะได้เลข 17) ผู้เข้าร่วมวิจัยทำพฤติกรรมโกงก็ต่อเมื่อมีการกดแบบทดสอบเกินกว่า 3 ครั้ง (ทำผิดกติกา) (ตัวอย่างของข้อคำถามทั้งหมด อยู่ในภาคผนวก ก.)

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

ภายหลังจากการได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมแล้ว จึงดำเนินการทดลองผ่านระบบออนไลน์ โดยใช้ Qualtric (เว็บไซต์ที่ให้ผู้ใช้งานสามารถสร้างแบบสอบถามและเก็บข้อมูลในระบบออนไลน์ได้) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์การทดลองผ่านระบบออนไลน์ผ่านเฟสบุ๊คเพจของคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมในกลุ่มนักศึกษาของมหาวิทยาลัย อื่นๆที่ผู้วิจัยรู้จัก อาทิเช่น กลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีและโทที่กำลังศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น

ชุดแบบทดสอบทั้งหมดประกอบด้วย แบบกระตุ้นการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรม แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรม, มาตราวัดภาพลักษณ์ทางศีลธรรม ส่วนตนแห่งตน, การจัดทำกิจกรรมการโกง, แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบกิจกรรมการโกง และแบบรายงานพฤติกรรมโกง เมื่อผู้เข้าร่วมวิจัยได้แบบวัดและแบบทดสอบแต่ละชุดผ่าน QR code ของ Qualtric แล้ว ผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมดจะถูกสุ่มเข้าเงื่อนไขการทดลอง คือ เงื่อนไขที่ได้รับการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมและเงื่อนไขควบคุม ภายหลังจากการสุ่มเข้าเงื่อนไขของการทดลองและเงื่อนไขควบคุม แต่ละกลุ่มจะต้องทำแบบวัดและแบบทดสอบตามลำดับดังนี้

กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรม (กลุ่มทดลอง) :

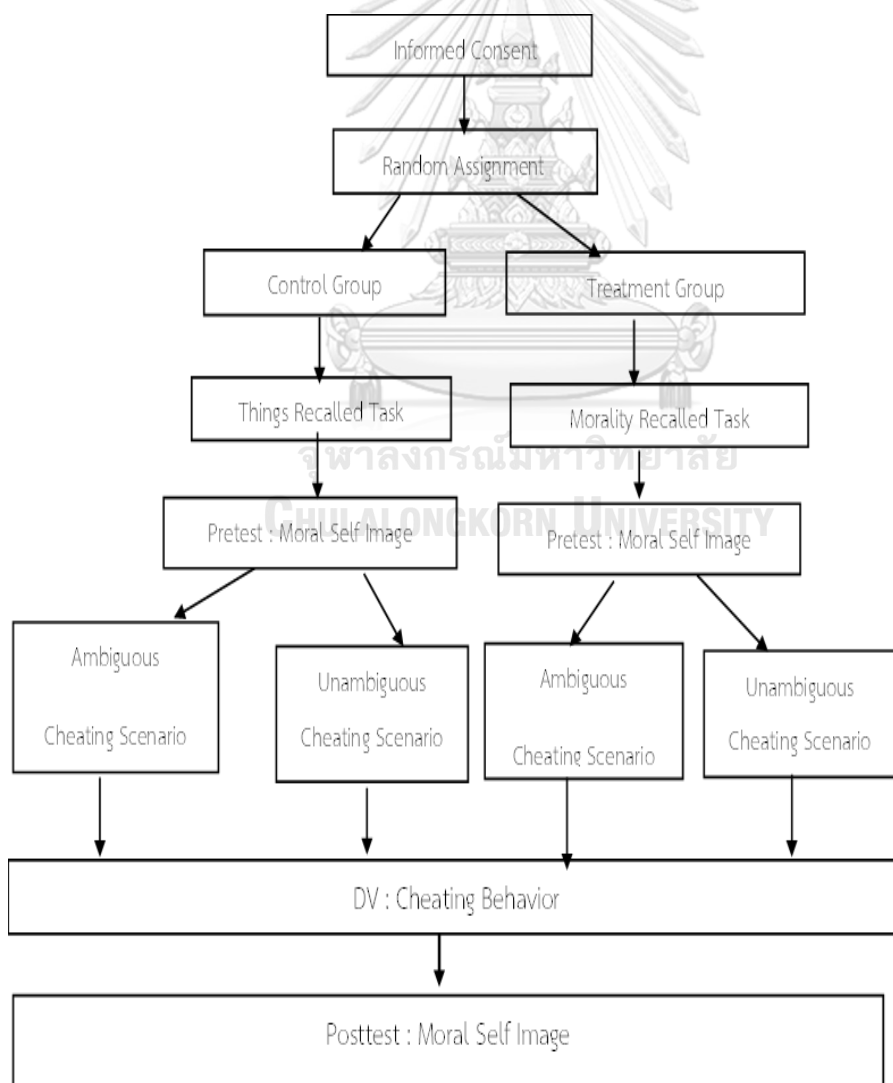
1. ภายหลังจากการตอบแบบสอบถามด้านประชากรแล้ว Qualtric จะทำการสลับเปลี่ยนไปยังแบบกระตุ้นการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมซึ่งผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับคำสั่งให้เขียนตอบคำถามที่เกี่ยวข้องศีลธรรม จำนวน 3 ข้อ ข้อที่ 1 ผู้เข้าร่วมวิจัยต้องเขียนบรรยายเหตุการณ์ที่ได้ช่วยเหลือสิ่งแวดลอม, ข้อที่ 2 ผู้เข้าร่วมวิจัย เขียนบรรยายเหตุการณ์ที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นและข้อที่ 3 ผู้เข้าร่วมวิจัยเขียนบรรยายจุดแข็งของตนเอง โดยเลือกคำที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม 1 คำ จาก 9 คำ เช่น ความห่วงใย(caring), ความเมตตา (compassionate), ความเท่าเทียม (fair) (Cornelissen et al., 2013; Sachdeva et al., 2009; Susewind & Hoelzl, 2014; (Mazar & Zhong, 2010)
2. หลังจากเขียนเสร็จแล้ว ผู้เข้าร่วมวิจัยต้องทำแบบสอบถามการเหนี่ยวนำทางศีลธรรม เพื่อทดสอบความเข้าใจข้อคำถาม ภายหลังจากนั้น ผู้เข้าร่วมวิจัยจะถูกนำไปยังมาตรวัดภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวของตนเพื่อทดสอบคะแนนก่อนการทำพฤติกรรมโกง ต่อจากนั้นผู้เข้าร่วมวิจัยจะถูกสุ่มอีกครั้งหนึ่งเพื่อเข้าร่วมเกม Lucky Draw ซึ่งมีสองเงื่อนไขคือ 1.เงื่อนไขสถานการณ์คลุมเครือ หรือ 2.เงื่อนไขที่สถานการณ์ไม่คลุมเครือ เมื่ออ่านข้อคำถามในแต่ละสถานการณ์แล้ว ผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับแบบตรวจสอบความเข้าใจกติกาของเกม และเล่นเกมการทดลองเพื่อลงมือทำพฤติกรรมโกง
3. หลังจากนั้น ผู้เข้าร่วมวิจัยจะต้องทดสอบมาตรวัดภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวอีกครั้งหนึ่งเพื่อทดสอบคะแนนภาพลักษณ์หลังทำพฤติกรรมโกงและได้รับฟังวิดีโออธิบายวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของงานวิจัย (Debrief)

กลุ่มควบคุม :

1. ภายหลังจากการตอบแบบสอบถามด้านประชากรแล้ว Qualtric จะทำการสลับเปลี่ยนไปยังแบบกระตุ้นการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมซึ่งผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับคำสั่งให้เขียนตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1 ผู้เข้าร่วมวิจัยต้องเขียนบรรยายเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่ตนชอบไป, ข้อที่ 2 ผู้เข้าร่วมวิจัยเขียนบรรยายเกี่ยวกับร้านอาหารที่ตนชอบ และข้อที่ 3 ผู้เข้าร่วมวิจัยเขียนบรรยายเกี่ยวกับกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

2. หลังจากที่เขียนเสร็จแล้ว นำไปยังมาตรวัดภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนแห่งตนเพื่อทดสอบคะแนนก่อนลงมือทำพฤติกรรมโกง และ ผู้เข้าร่วมวิจัยจะถูกสุ่มอีกครั้งหนึ่งเพื่อเข้าร่วมการจัดกระทำความคลุมเครือของสถานการณ์ซึ่งถูกจัดกระทำให้มีสองเงื่อนไข คือ สถานการณ์ที่คลุมเครือ หรือ สถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ เมื่ออ่านข้อความในแต่ละสถานการณ์แล้ว ผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับแบบตรวจสอบความเข้าใจกติกาของเกมและเล่นเกมการทดลองเพื่อลงมือทำพฤติกรรมโกง
3. ผู้เข้าร่วมวิจัยได้ทดสอบมาตรวัดภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อทดสอบคะแนนหลังลงมือทำพฤติกรรมโกง
4. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด

รูปภาพ 2 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

บทที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นเรื่อง อิทธิพลของแบบจำลองความคิดทางศีลธรรม และการรับรองทางศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกง โดยแบ่งลำดับการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1 การตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์สถิติ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ Moderated Mediation ในสมมติฐานที่ 1-3 และ 2 x 2 x 2 Mixed Factorial ANOVA ในสมมติฐานที่ 4

ส่วนที่ 1 การตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นและค่าสถิติพื้นฐาน

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา ได้จำนวนทั้งหมด 349 คน แต่พบว่ามีเพียง 260 คนเท่านั้นที่ทำแบบสอบถามเสร็จสมบูรณ์ และเมื่อพิจารณาข้อคำถาม ตรวจสอบการจัดกระทำ พบว่ามีผู้ตอบคำถามวัดความเข้าใจการจัดกระทำผิดจำนวน 75 คนและมีค่า IP address ซ้ำกัน 4 คน จึงเหลือจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่นำไปใช้ได้จำนวน 181 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหลือนี้ไปตรวจสอบค่าผิดปกติ (Outlier) ด้วยค่าคะแนนมาตรฐาน (z-score) ของตัวแปรภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวและพฤติกรรมโกง แล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 คน มีคะแนนมาตรฐานของตัวแปรภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวที่สูงกว่า 3 คะแนน ผู้วิจัยจึงตัดออก ดังนั้นจึงเหลือกลุ่มตัวอย่างจำนวน 177 คน ซึ่งมากกว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่คาดการณ์ไว้

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 177 คน แบ่งเป็นผู้ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีร้อยละ 79.1 (n=140) ปริญญาโทร้อยละ 17.5 (n = 31) และปริญญาเอกร้อยละ 3.4 (n =6) เป็นเพศหญิงร้อยละ 71.2 (n = 126) เพศชายร้อยละ 20.9 (n = 37) และ LGBTQ+ ร้อยละ 7.9 (n=14) มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 22.38 แบ่งเป็นเงื่อนไขการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรม 89 คนและเงื่อนไขควบคุม 88 คน

เมื่อได้ข้อมูลที่สามารถนำไปวิเคราะห์ได้แล้ว ผู้วิจัยได้ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติเรื่องการกระจายของข้อมูลที่ควรเป็นโค้งปกติ (normality distribution) โดยพิจารณาจากค่าสัมบูรณ์ของความเบ้ (absolute value of skewness) ที่น้อยกว่า 3 และ ความโด่ง (absolute value of kurtosis) ที่น้อยกว่า 10 (Aminu & Shariff, 2014; Kline, 2011) ผลการพิจารณาพบว่า

ตัวแปรภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว มีค่าสัมบูรณ์ของความเบ้เท่ากับ 0.453 และความโด่งเท่ากับ 0.221 ส่วนตัวแปรพฤติกรรมโกงมีค่าสัมบูรณ์ของความเบ้เท่ากับ 0.861 และความโด่งเท่ากับ 0.363 ซึ่งน้อยกว่า 3 และ 10 ดังนั้นข้อมูลจึงมีการแจกแจงใกล้เคียงโค้งปกติ

จากนั้นได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องค่าความแปรปรวนที่เท่ากัน โดยคำนวณค่าความคลาดเคลื่อนจากสมการถดถอย (ตัวแปรทำนาย คือ ตัวแปรภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว และตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมโกง) และนำไปวิเคราะห์บนแผนภาพการกระจาย (scatterplot) ซึ่งผู้วิจัยพบว่าค่าความคลาดเคลื่อนมีการกระจายตัวที่เท่า ๆ กันในแผนภาพ ดังนั้นจึงไม่ละเมิดข้อตกลงทางสถิติด้าน Homoscedasticity และเมื่อทดสอบ homogeneity test ของตัวแปรทำนายคือ การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม (induction) ซึ่งมีสองเงื่อนไข คือ เงื่อนไขที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและเงื่อนไขควบคุม กับ ตัวแปรความคลุมเครือสถานการณ์ (Ambiguity) ซึ่งมีสองเงื่อนไข คือ เงื่อนไขที่สถานการณ์คลุมเครือและสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ และตัวแปรตาม คือ ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว พบว่า Levene test ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($F(3,173) = .786, p = .503$) แสดงให้เห็นว่า ค่าความแปรปรวนของตัวแปรตามในแต่ละเงื่อนไขมีค่าไม่แตกต่างกันจึงไม่ละเมิดข้อตกลงด้าน Homogeneity of variance

โดยสรุปแล้วตัวแปรทำนาย, ตัวแปรส่งผ่าน, ตัวแปรกำกับและตัวแปรตามไม่ละเมิดข้อตกลงเบื้องต้น ดังนั้นข้อมูลจึงเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น ผู้วิจัยได้สร้างตัวแปรดัมมี่ ที่มาจากกลุ่มเงื่อนไขการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรม (กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรม = 1, ควบคุม = 0) และเงื่อนไขความคลุมเครือของสถานการณ์ (สถานการณ์คลุมเครือ = 1, สถานการณ์ไม่คลุมเครือ = 0)

จากการทดสอบทางสถิติขั้นต้นผู้วิจัยพบว่า ในกลุ่มที่ถูกเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรมมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวโดยเฉลี่ย ($M = 5.426, SD = 1.173$) สูงกว่าในกลุ่มควบคุม ($M = 4.950, SD = 1.302$) และในกลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรม

ในอดีตมีพฤติกรรมโกงโดยเฉลี่ย ($M = 1.440, SD = 1.637$) ต่ำกว่าในกลุ่มควบคุม ($M = 1.850, SD = 1.842$)

เมื่อพิจารณาร่วมกับตัวแปรกำกับ คือ ความคลุมเครือของสถานการณ์ (ตารางที่ 1) พบว่า ในสถานการณ์คลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยในเงื่อนไขที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน ($M = 5.218, SD = 1.143$) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($M = 4.994, SD = 1.405$) และผู้เข้าร่วมวิจัยที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำมีพฤติกรรมโกง ($M = 1.60, SD = 1.55$) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($M = 1.58, SD = 1.41$)

ในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือพบว่า ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน ($M = 5.692, SD = 1.171$) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($M = 4.914, SD = 1.22$) แต่ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีพฤติกรรมโกง ($M = 1.23, SD = 1.74$) น้อยกว่ากลุ่มควบคุม ($M = 2.08, SD = 2.12$)

เมื่อทดสอบค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (ตารางที่ 2) พบว่า การเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนอย่างมีนัยสำคัญ ($r = .189, p = .012$) ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนไม่มีความสัมพันธ์กับความคลุมเครือของสถานการณ์ ($r = .107, p = .155$) และ ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมโกง ($r = -.058, p = .429$) และ ความคลุมเครือของสถานการณ์ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมโกง ($r = -.032, p = .617$)

ตาราง 1 ค่าสถิติพื้นฐานจำแนกตามเงื่อนไขการทดลอง ($N = 177$)

ตัวแปร	สถานการณ์	เงื่อนไข	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
ภาพลักษณ์	คลุมเครือ	เหนี่ยวนำ	50	5.218	1.143	3.33	9
		ควบคุม	40	4.994	1.405	2.44	8
	ไม่คลุมเครือ	เหนี่ยวนำ	39	5.692	1.171	4.33	8.6
		ควบคุม	48	4.914	1.222	2.33	7.9
พฤติกรรมโกง	คลุมเครือ	เหนี่ยวนำ	50	1.60	1.55	0	6
		ควบคุม	40	1.58	1.41	0	4
	ไม่คลุมเครือ	เหนี่ยวนำ	39	1.23	1.74	0	6
		ควบคุม	48	2.08	2.12	0	6

หมายเหตุ : กลุ่มควบคุม = กลุ่มที่ไม่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม, ภาพลักษณ์ = ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน

ตาราง 2 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรในงานวิจัย ($N = 177$)

ตัวแปร	1	2	3	4
เหนียวนำ	-			
ภาพลักษณ์	.189*	-		
ความคลุมเครือ	.107	-.058		-
พฤติกรรมโกง	-.119	-.060	-.032	-

หมายเหตุ : การเหนียวนำคือ การเหนียวนำความทรงจำทางศีลธรรม, ภาพลักษณ์ คือ ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน, คลุมเครือ คือ ความคลุมเครือของสถานการณ์

* $p < .005$

ส่วนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1. การทดสอบอิทธิพลของการเหนียวนำความทรงจำทางศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกง 2. การทดสอบอิทธิพลส่งผ่านของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน 3. การทดสอบอิทธิพลส่งผ่านและกำกับ 4. การทดสอบการเปลี่ยนแปลงของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของการวิเคราะห์ ดังนี้

1.การทดสอบอิทธิพลของการเหนียวนำความทรงจำทางศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกง

เพื่อทดสอบ สมมติฐานข้อที่ 1 คือ ผู้เข้าร่วมวิจัยในเงื่อนไขในช่วงแรกของการทดลองถูกเหนียวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมจะมีพฤติกรรมโกงในช่วงที่สองของการทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ Independent t-test ($N = 177$)

เงื่อนไข	n	M	SD	Mean Difference	t	df	p
เหนียวนำ	89	1.44	1.637	-.414	- 1.581	175	.116
ควบคุม	88	1.85	1.842				

หมายเหตุ : ควบคุม คือ เงื่อนไขที่ไม่ได้รับการเหนียวนำความทรงจำศีลธรรม

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ independent t-test เพื่อเปรียบเทียบเทียบพฤติกรรมโกง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยตารางที่ 3 แสดงถึงค่าสถิติพื้นฐานและการทดสอบสถิติ

independent t-test ของกลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมและกลุ่มควบคุม ผลการทดสอบพบว่า กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมทำพฤติกรรมโกง ($M = 1.44$, $SD = 1.637$) ไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม ($M = 1.85$, $SD = 1.842$) อย่างมีนัยสำคัญ ($t(175) = -1.581$, $p = .116$) ผลลัพธ์ดังกล่าวจึงไม่สนับสนุน สมมติฐานข้อที่ 1

2.การทดสอบอิทธิพลส่งผ่านของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว

สำหรับสมมติฐานข้อที่ 2 คือ ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่าง การเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมและพฤติกรรมโกง ผู้วิจัยวิเคราะห์อิทธิพลส่งผ่าน โดยใช้โปรแกรม SPSS PROCESS Model 4 ซึ่งเป็นส่วนต่อขยายของโปรแกรมทางสถิติ SPSS เพื่อวิเคราะห์ Mediation Model โดยผู้วิจัยได้แบ่งสมมติฐานย่อย (sub-hypothesis) เพื่อทดสอบผลทางตรง (direct effect) และผลทางอ้อม (indirect effect) ดังนี้

เส้นทาง c : การเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมโกง

เส้นทาง a : การเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว

เส้นทาง b : ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมโกง

เส้นทาง c' : การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมโกงลดลงเมื่อควบคุมอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวแล้ว

ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงของการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกง (เส้นทาง c ในรูปภาพที่ 3 และ ตารางที่ 4) ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า การเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมโกงอย่างมีนัยสำคัญ ($c = -0.414$, $SE = 0.262$, $t = -1.58$, $p = .116$) สอดคล้องกับการวิเคราะห์ t-test ในสมมติฐานข้อที่ 1

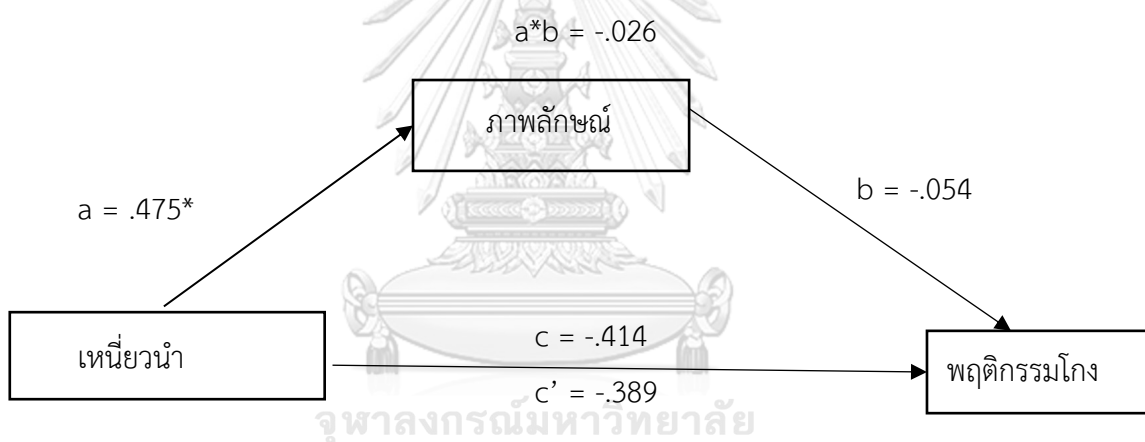
เมื่อเพิ่มภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวเข้ามาเป็นตัวแปรส่งผ่าน พบว่า ในเส้นทาง a การเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวอย่างมีนัยสำคัญ ($c = .475$, $SE = .186$, $t = 2.55$, $p = .011$) กล่าวในอีกทางหนึ่ง คือ ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมจะมีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมที่สูงกว่ากลุ่มควบคุม

แต่เส้นทาง b ผลการวิเคราะห์ไม่พบว่า ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมโกงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($c = -0.54$, $SE = .107$, $t = -0.506$, $p = .614$) ส่วนของอิทธิพลทางอ้อม คือ ab ในแบบจำลอง พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) เท่ากับ -0.026 (Boot $SE = .057$, Boot 95% CI = $[-.152, .083]$) และเมื่อพิจารณาช่วงความเชื่อมั่นที่คำนวณจาก

Bootstrapping พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลทางอ้อมมีโอกาสร้อยละ 95 ที่จะมีค่าในช่วง $-.152$ และ $.083$ ซึ่งครอบคลุมค่า 0 ดังนั้นจึงถือว่าค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลทางอ้อมไม่ได้แตกต่างจาก 0 อย่างมีสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ การวิเคราะห์เส้นทาง c' คือ อิทธิพลทางตรง ภายหลังจากที่ควบคุมอิทธิพลทางอ้อม พบว่าการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมโกง ($c = -.389$, $SE = .267$, $t = -1.45$, $p = .148$) ซึ่งไม่แตกต่างไปจากเส้นทาง c ซึ่งเป็นอิทธิพลทางตรงระหว่างการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและพฤติกรรมโกงก่อนเพิ่มตัวแปรส่งผ่าน เพราะอิทธิพลของเส้นทางนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติอยู่แล้ว เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ทั้งหมดที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า ผลการวิจัยไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 2

รูปภาพ 3 การทดสอบอิทธิพลส่งผ่านของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน

หมายเหตุ : ค่าสัมประสิทธิ์ในรูปภาพเป็น Unstandardized Coefficient

* $p < .05$

ตาราง 4 ผลการทดสอบอิทธิพลของการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกง ผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนบุคคล

ตัวแปรตาม	ตัวแปรทำนาย	เส้นทาง	b	SE	t	p	95% CI
ภาพลักษณ์	Constant		4.951**	0.132	37.496	<.001	[4.690 5.211]
	เหนี่ยวนำ	a	.475*	0.186	2.551	.011	[.108 .842]
พฤติกรรม โกง	<u>ขั้นที่ 1</u>						
	Constant		1.852**	0.186	9.975	<.001	[1.486 2.219]
	เหนี่ยวนำ	c	-.414	0.262	-1.581	.116	[-.931 .103]
	<u>ขั้นที่ 2</u>						
	Constant		2.119**	0.559	3.789	<.001	[1.015 3.223]
	เหนี่ยวนำ	c'	-.389	0.267	-1.454	.148	[-.916 .139]
	ภาพลักษณ์	b	-.054	0.107	-.506	.614	[-.264 .156]
			b	Boot SE			Boot 95% CI
อิทธิพลทางอ้อม	a*b	-.026	0.057			[-.152, .083]	

* $p < .05$, ** $p < .01$

3. การทดสอบอิทธิพลส่งผ่านของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนบุคคลและอิทธิพลกำกับของความคลุมเครือสถานการณ์

สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 3 คือ ความคลุมเครือของสถานการณ์กำกับอิทธิพลระหว่างภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนบุคคลและพฤติกรรมโกง โดยภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนบุคคลจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมโกงน้อยลง เมื่อสถานการณ์นั้นไม่มีความคลุมเครือ แต่จะมีความสัมพันธ์มากขึ้นหากสถานการณ์มีความคลุมเครือ

ผู้วิจัยใช้ SPSS PROCESS Model 15 เพื่อวิเคราะห์ Moderated Mediation Model โดยทดสอบอิทธิพลของความคลุมเครือของสถานการณ์ที่กำกับกับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมกับพฤติกรรมโกงและกำกับอิทธิพลทางอ้อมของการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกงผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนบุคคล ดังนั้นโมเดลการวิเคราะห์ในสมมติฐานข้อที่ 3 จึงคล้ายกับโมเดลในสมมติฐานข้อที่ 2 แต่เพิ่มความคลุมเครือของสถานการณ์เข้ามาเป็นตัวแปรกำกับ

เมื่อเพิ่มความคลุมเครือของสถานการณ์เข้ามาเป็นตัวแปรกำกับในแบบจำลอง (ตารางที่ 5) พบว่า ความคลุมเครือของสถานการณ์ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมโกง ($b = .021, t(171) = 1.132, p = .985$) และ ความคลุมเครือของสถานการณ์ไม่กำกับอิทธิพลระหว่างการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรมกับพฤติกรรมโกง ($b = .912, t(171) = 1.68, p = .095$) นอกจากนี้ความคลุมเครือของสถานการณ์ไม่มีอิทธิพลกำกับความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนและพฤติกรรมโกง ($b = -.106, t(171) = -0.493, p = .623$)

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ความคลุมเครือของสถานการณ์ที่กำกับอิทธิพลของการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกง ผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน

ตัวแปรตาม	ตัวแปรทำนาย	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	95% CI
ภาพลักษณ์	Constant	4.951**	0.132	37.496	0	[4.690 5.211]
	เหนี่ยวนำ	0.475*	0.186	2.551	.0116	[-.108 .842]
พฤติกรรมโกง	Constant	1.985*	0.816	2.434	0	[-.375 .360]
	เหนี่ยวนำ	-0.868*	0.396	-2.193	.030	[-1.650 -0.860]
	คลุมเครือ	0.021	1.132	1.132	.985	[-2.213 2.260]
	เหนี่ยวนำ * คลุมเครือ	0.912	0.543	1.680	.095	[-.160 1.984]
	ภาพลักษณ์	0.020	0.158	0.127	.899	[-.292 .332]
	ภาพลักษณ์*คลุมเครือ	-0.106	0.216	-0.493	.623	[-.532 .319]

ในส่วนการวิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อมของการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกงผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนเป็นตัวแปรส่งผ่าน เมื่อแยกตามเงื่อนไขความคลุมเครือของสถานการณ์ พบว่า ในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือมีค่าอิทธิพล .010 (Boot *SE* = .090, Boot 95% CI = [-.179, .196]) และในเงื่อนไขสถานการณ์คลุมเครือมีค่าอิทธิพล -.041 (Boot *SE* = .071, Boot 95% CI = [-.209, .080]) เนื่องจากช่วงความเชื่อมั่นที่ระดับร้อยละ 95 ครอบคลุมค่า 0 ดังนั้นอิทธิพลทางอ้อมจึงมีค่าไม่แตกต่างจาก 0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวในอีกทางหนึ่งคือ อิทธิพลของการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกงผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน ไม่มีความแตกต่างกันทั้งในสถานการณ์ที่คลุมเครือและไม่คลุมเครือ และเมื่อพิจารณาค่า Index of moderated mediation พบว่ามีค่าอิทธิพล -0.051 (Boot *SE* = .114, Boot 95% CI = [-.307, .164]) ซึ่งช่วงความเชื่อมั่นที่ระดับร้อยละ 95 ครอบคลุมค่า 0 แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น

ผลการวิเคราะห์ที่กล่าวมาจึงไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 3 เพราะความคลุมเครือของสถานการณ์ไม่กำกับอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมในแบบจำลอง

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าผลปฏิสัมพันธ์ (interaction) (ตารางที่ 6) ระหว่างการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและความคลุมเครือของสถานการณ์ มีค่าระดับนัยสำคัญที่เข้าใกล้ระดับ 0.05 และมีทิศทางเดียวกับที่ทำนาย จึงได้วิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อดูแนวโน้ม โดยการทดสอบความชันอย่างง่าย (simple slope test) พบว่ามีเพียงเงื่อนไขที่สถานการณ์ไม่คลุมเครือเท่านั้นที่การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมโกง ($b = -.893, t = -2.114, p = .036$) แต่ในสถานการณ์ที่คลุมเครือ การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมโกง ($b = .038, t = 0.09, p = .929$)

ผลการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ จึงแสดงให้เห็นว่า ในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีแนวโน้มที่จะโกงน้อยลงเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม ดังนั้นจึงสอดคล้องกับอิทธิพลของความต่อเนื่องทางศีลธรรม (consistency effect) (นึกถึงคุณงามความดีแล้วโกงน้อยลง) มากกว่า อิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษแก่ตนเอง (moral self-licensing effect)

ตาราง 6 อิทธิพลของการเหนี่ยวนำให้นึกถึงพฤติกรรมศีลธรรมในอดีตที่มีต่อพฤติกรรมโกง โดยแยกตามเงื่อนไข ความคลุมเครือของสถานการณ์ ($N = 177$)

ความคลุมเครือของ สถานการณ์	<i>b</i>	<i>se</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	95% CI
สถานการณ์ไม่คลุมเครือ	-.893*	.422	-2.114	.036	[-1.728, -.059]
สถานการณ์คลุมเครือ	.038	.420	0.090	.929	[-.791, .867]

* $p < 0.05$

4. การเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมจากก่อนไปหลังลงมือทำพฤติกรรมโกง

สำหรับการวิเคราะห์สมมติฐานที่ 4 คือ ในสถานการณ์ที่คลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนจากก่อนไปหลังการทำพฤติกรรมโกงน้อยกว่าผู้เข้าร่วมวิจัยในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ ส่วนเงื่อนไขควบคุม ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ลงมือทำพฤติกรรมโกงทั้งในสถานการณ์ที่คลุมเครือและไม่คลุมเครือ จะมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่ไม่เปลี่ยนแปลงจากก่อนไปหลังการทำพฤติกรรมโกง

ผู้วิจัยได้จัดการข้อมูลใหม่ โดยคัดเลือกเฉพาะผู้เข้าร่วมวิจัยที่ลงมือทำพฤติกรรมโกง จำนวน 107 คน จากทั้งหมด 177 คน เพื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบผสม (Three-way mixed factorial ANOVA) โดยมีตัวแปรต้น 3 ตัวแปร ได้แก่ 1. การเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรม แบ่งเป็นสองเงื่อนไข แบบ between-subject คือ เงื่อนไขที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม และเงื่อนไขควบคุม 2. ความคลุมเครือของสถานการณ์ แบ่งเป็นสองเงื่อนไข คือ เงื่อนไขที่สถานการณ์คลุมเครือและสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ 3. ตัวแปรช่วงเวลา ซึ่งแบ่งเป็นสองเงื่อนไขแบบ within-subject คือ ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่วัดก่อนลงมือทำพฤติกรรมโกง และ ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่วัดหลังลงมือทำพฤติกรรมโกง โดยตัวแปรตาม คือ ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่วัดสองช่วงเวลา

ผู้วิจัยตรวจสอบว่าตัวแปรตามในแต่ละเงื่อนไขมีความแปรปรวนเท่ากันหรือไม่ (Homogeneity of variance) โดยพิจารณาค่า Levene's Test ของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนก่อนลงมือทำพฤติกรรมโกง (PRE_MSI) และ คะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังลงมือทำพฤติกรรมโกง (POST_MSI) พบว่าภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนก่อนลงมือทำพฤติกรรมโกง มีค่า Levene test ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($F(3,103) = 0.915, p = .436$) และ ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังทำพฤติกรรมโกง (POST_MSI) มีค่า Levene test ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน ($F(3,103) = 1.587, p = .197$) ดังนั้น ค่าความแปรปรวนของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนจึงไม่แตกต่างกันในแต่ละเงื่อนไขของการทดลอง และไม่ละเมิดข้อตกลงเบื้องต้นด้าน Homogeneity of variance ของ three way ANOVA

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความแปรปรวนของตัวแปรช่วงเวลา (within-subject) ว่ามีความเท่าเทียมกันในแต่ละเงื่อนไขหรือไม่ โดยทำการทดสอบด้วย Mauchly's sphericity test ซึ่งผลการทดสอบพบว่าไม่มีการละเมิดข้อตกลงด้าน sphericity เนื่องจากตัวแปรมีเพียงสองเงื่อนไข คือ เงื่อนไขที่ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนถูกวัดก่อนลงมือทำพฤติกรรมโกง (PRE_MSI) และ เงื่อนไขที่ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนถูกวัดหลังลงมือทำพฤติกรรมโกง (POST_MSI) ดังนั้นค่าความแปรปรวนจึงมีเพียงค่าเดียว ($\chi^2(0) = 1$) และผ่านข้อตกลงเบื้องต้นด้าน sphericity เสมอ (sphericity assumed)

จากการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานแยกตามเงื่อนไขของการทดลอง (ตารางที่ 7) พบว่า โดยรวมทุกเงื่อนไขมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังลงมือทำพฤติกรรมโกงลดลงกว่าก่อนลงมือ

ทำพฤติกรรมโกง โดยเงื่อนไขที่คะแนนลดลงมากที่สุด คือ กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม ในสถานการณ์ไม่คลุมเครือ มีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังแสดงพฤติกรรมโกง ($M = 5.082, SD = 1.261$) ลดลงจากก่อนลงมือทำพฤติกรรมโกง ($M = 5.801, SD = 1.206$) โดยเฉลี่ย 0.719 รองลงมา คือ ในสถานการณ์คลุมเครือ กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม มีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังลงมือทำพฤติกรรมโกง ($M = 4.737, SD = 0.946$) ลดลงจากก่อนลงมือทำพฤติกรรมโกง ($M = 5.274, SD = 1.195$) โดยเฉลี่ย 0.537

ส่วนกลุ่มควบคุมที่ไม่มีการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม ในสถานการณ์ไม่คลุมเครือ มีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังแสดงพฤติกรรมโกง ($M = 4.667, SD = 1.094$) ลดลงจากการก่อนลงมือทำพฤติกรรมโกง ($M = 4.993, SD = 1.136$) โดยเฉลี่ย 0.326 และในสถานการณ์คลุมเครือ มีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังลงมือทำพฤติกรรมโกง ($M = 4.662, SD = 1.483$) ลดลงจากการก่อนแสดงพฤติกรรมโกง ($M = 4.924, SD = 1.464$) โดยเฉลี่ย 0.262 ตามลำดับ

ตาราง 7 ค่าสถิติพื้นฐานแยกตามเงื่อนไขของการทดลอง

ความคลุมเครือ ของสถานการณ์	การเหนี่ยวนำความ ทรงจำศีลธรรม		ช่วงเวลา	n	ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน	
					M	SD
คลุมเครือ	เหนี่ยวนำ	ก่อน	ก่อน	30	5.274	1.195
		หลัง	หลัง	30	4.737	0.946
	ควบคุม	ก่อน	ก่อน	25	4.924	1.464
		หลัง	หลัง	25	4.662	1.483
ไม่คลุมเครือ	เหนี่ยวนำ	ก่อน	ก่อน	19	5.801	1.206
		หลัง	หลัง	19	5.082	1.261
	ควบคุม	ก่อน	ก่อน	33	4.993	1.136
		หลัง	หลัง	33	4.667	1.094

หมายเหตุ: ควบคุม คือ เงื่อนไขที่ไม่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม

ส่วนผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่างบุคคล (between-subject factors) (ตารางที่ 8) ได้แก่ การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมกับความคลุมเครือของสถานการณ์ ($F(1,103) = 0.998, p = .320, \text{partial } \eta^2 = 0.010$) พบว่าไม่มีอิทธิพลต่อคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่เฉลี่ยรวม

จากการวัดสองครั้ง แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนบุคคล ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำและกลุ่มควบคุม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับความคลุมเครือของสถานการณ์

นอกจากนี้พบว่า ผลหลัก (main effect) ของการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรม ($F(1,103) = 4.249, p = .042, \text{partial } \eta^2 = 0.042$) โดยกลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมเฉลี่ยจากการวัดสองครั้ง สูงกว่ากลุ่มควบคุม (Mean difference = 0.412, $SE = .200, p = .042, 95\%CI [.016, .808]$)

อย่างไรก็ตาม ผลการทดสอบที่ผู้วิจัยสนใจในสมมติฐานข้อนี้ จะเน้นศึกษาการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่วัดซ้ำภายในบุคคล (within-subject factors) คือ คะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมที่วัดก่อนและหลังมือทำพฤติกรรมโกง โดยเริ่มจากการพิจารณาปฏิสัมพันธ์สามทางระหว่างตัวแปรภายในบุคคล คือ ช่วงเวลาก่อนและหลังลงมือทำพฤติกรรมโกงกับตัวแปรระหว่างบุคคล คือ การเหนี่ยวนำให้นึกถึงพฤติกรรมศีลธรรมและความคลุมเครือของสถานการณ์ (ตารางที่ 8) พบว่าไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนบุคคล ($F(1,103) = 0.048, p = .827, \text{partial } \eta^2 = 0$) กล่าวในอีกทางหนึ่งคือ การเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนบุคคล ในกลุ่มทดลอง ที่ได้รับการเหนี่ยวนำและกลุ่มควบคุมไม่ได้มีรูปแบบแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ที่คลุมเครือหรือไม่คลุมเครือ

เมื่อวิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์สองทางระหว่างช่วงเวลาก่อนและหลังทำพฤติกรรมโกง กับ การเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรม ($F(1,103) = 1.539, p = .218, \text{partial } \eta^2 = 0.015$) พบว่าไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนบุคคลเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนบุคคลจากก่อนไปหลังการทำพฤติกรรมโกงในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับกลุ่มควบคุม

ส่วนผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาก่อนและหลังทำพฤติกรรมโกง กับความคลุมเครือของสถานการณ์ก็ไม่มีนัยสำคัญเช่นกัน ($F(1,103) = 0.210, p = .648, \text{partial } \eta^2 = 0.002$) กล่าวคือ กลุ่มที่ลงมือทำพฤติกรรมโกงในสถานการณ์ที่คลุมเครือ มีการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนบุคคลจากก่อนไปหลังการทำพฤติกรรมโกงในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับกลุ่มที่ลงมือทำพฤติกรรมโกงในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ

แต่เมื่อพิจารณาผลหลัก (main effect) ของช่วงเวลาก่อนและหลังลงมือทำพฤติกรรมโก่งพบว่าโดยรวมแล้วผู้เข้าร่วมการทดลองมีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมเปลี่ยนแปลงไป โดยคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่วัดหลังลงมือทำพฤติกรรมโก่งลดลงจากก่อนแสดงพฤติกรรมโก่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Mean difference = .36, SE = .09, 95% CI [.18 , .54], $F(1,103) = 11.757$, $p < .001$, partial $\eta^2 = 0.102$)

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ Mixed Design ANOVA

แหล่งของความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
Within subject					
ช่วงเวลา	10.893	1	10.893	11.757	.001
ช่วงเวลา*คลุมเครือ	0.195	1	0.195	0.21	.648
ช่วงเวลา * เหนื่อยนำ	1.426	1	1.426	1.539	.218
ช่วงเวลา * เหนื่อยนำ * คลุมเครือ	0.044	1	0.044	0.048	.827
Error	95.435	103	0.927		
Between subject					
เหนี่ยวนำ	8.685	1	8.685	4.249	.042
คลุมเครือ	2.859	1	2.859	1.398	.240
เหนี่ยวนำ * คลุมเครือ	2.041	1	2.041	0.998	.320
Error	210.559	1	2.044		

หมายเหตุ : การเหนี่ยวนำ คือ การเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรม, คลุมเครือ คือ ความคลุมเครือของสถานการณ์, ช่วงเวลา คือ ช่วงเวลาที่วัดภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน

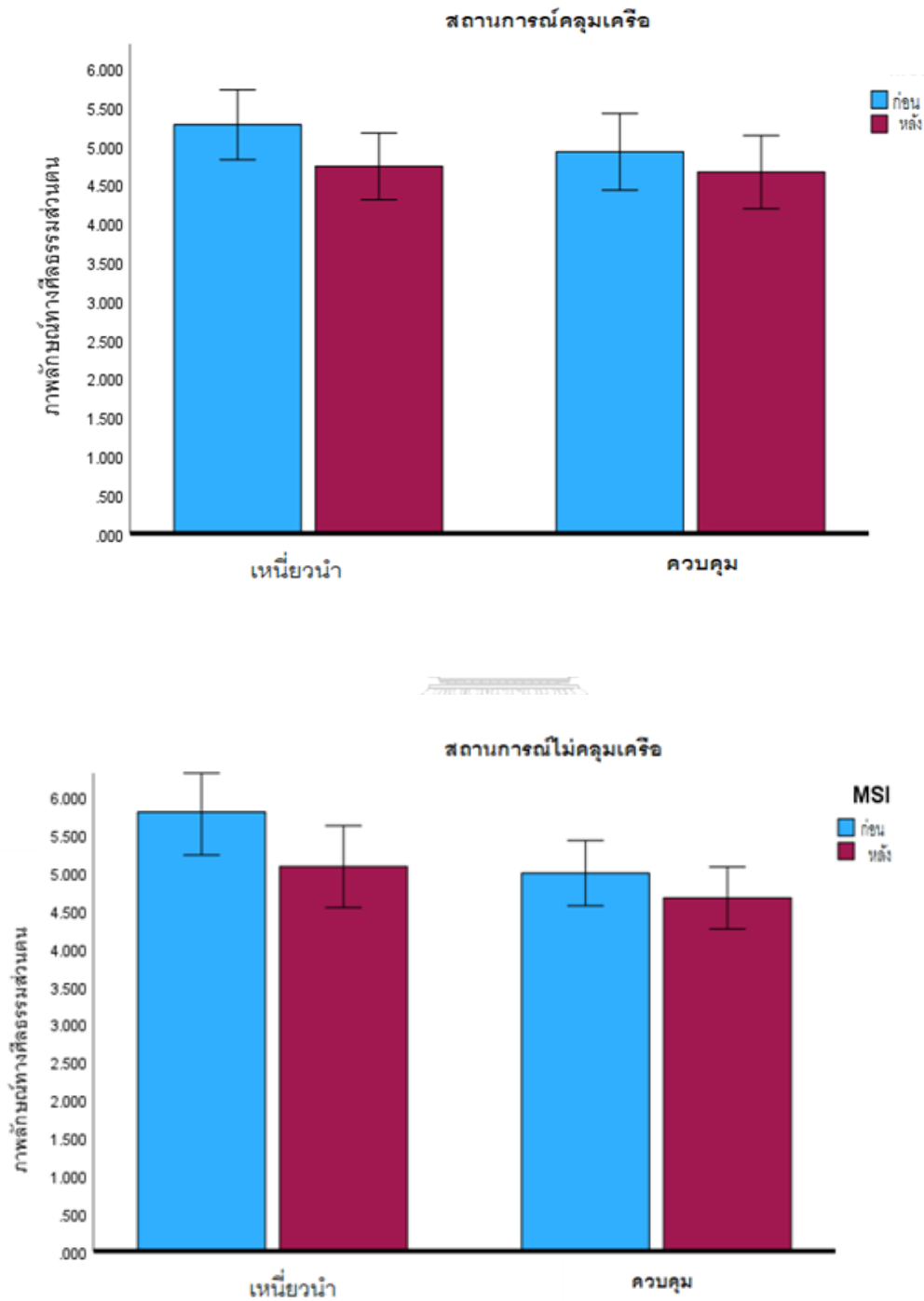
แม้ว่าผลของปฏิสัมพันธ์สามทางจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ผลหลัก (main effect) ของช่วงเวลาสะท้อนว่าโดยรวมแล้วผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ทำพฤติกรรมโก่งมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงอยากศึกษาเพิ่มเติมว่า พอลจะมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันในเงื่อนไขใด ๆ บ้างหรือไม่ ดังนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์เพิ่มเติม โดยผลการทดสอบผลหลักย่อย (simple main effect) พบว่า ในสถานการณ์คลุมเครือ (ambiguous) กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม (Induction) มีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังลงมือทำ

พฤติกรรมโกงลดลงจากก่อนลงมือทำพฤติกรรมโกงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Mean Difference = .537, SE = .249, $p = .033$, 95% CI [0.044 ,1.030]) แต่ในกลุ่มควบคุมพบว่าภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนไม่เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ (Mean Difference = .262, SE = .272, $p = .338$, 95% CI [-0.278 ,.802]) (ตารางที่ 9 และ ภาพ 4)

ส่วนในสถานการณ์ไม่คลุมเครือ (Unambiguous) พบว่ากลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังลงมือทำพฤติกรรมโกงลดลงจากก่อนลงมือทำพฤติกรรมโกงอย่างมีนัยสำคัญ (Mean Difference = .719, SE = .312, $p = .023$, 95% CI [.100 ,1.339]) แต่ในเงื่อนไขควบคุมพบว่าการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมไม่มีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน (Mean Difference = .327, SE = .237, $p = .171$, 95% CI [-.143,797])

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่าผลการวิเคราะห์ดังกล่าวไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 4 เนื่องจาก กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่ลดลง อย่างมีนัยสำคัญทั้งในสถานการณ์ที่คลุมเครือและไม่คลุมเครือ ส่วนกลุ่มควบคุม มีการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่ไม่มีนัยสำคัญ

รูปภาพ 4 ผลการทดสอบอภิทธิหลักย่อยแยกตามระดับความคลุมเครือของสถานการณ์

ตาราง 9 ผลวิเคราะห์หือพิพาทหลักย่อยแยกตามเงื่อนไขการทดลอง

ความคลุมเครือ ของสถานการณ์	การเหนี่ยวนำ ความทรงจำศีลธรรม	ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว				Bonferroni				
		M	SE	M	SE	ผลต่างค่าเฉลี่ย	SE	p	95% CI	
คลุมเครือ	เหนี่ยวนำ	5.274	0.228	4.737	0.217	0.537	0.249	.033	0.044	1.03
	ควบคุม	4.924	0.25	4.662	0.238	0.262	0.272	.338	-0.278	0.802
ไม่คลุมเครือ	เหนี่ยวนำ	5.801	0.286	5.082	0.273	0.719	0.312	.023	0.1	1.339
	ควบคุม	4.993	0.217	4.667	0.217	0.326	0.237	.171	-0.143	0.797

การวิเคราะห์เพิ่มเติม

แม้ผลวิเคราะห์ของสมมติฐานที่ 4 จะพบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่ลดลง ภายหลังจากการทำพฤติกรรมโกง ในสถานการณ์คลุมเครือและไม่คลุมเครือ แต่ผู้วิจัยมองว่า การลดลงของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการทำพฤติกรรมโกงได้ ดังนั้น ในส่วนของการวิเคราะห์เพิ่มเติมนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและการทำพฤติกรรมโกงจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหรือไม่ โดย ผู้วิจัยได้นำกลุ่มตัวอย่างทั้งที่ลงมือทำพฤติกรรมโกงและไม่ลงมือทำพฤติกรรมโกงเข้ามาวิเคราะห์ ($n = 177$) และได้นำตัวแปรความคลุมเครือของสถานการณ์ออก เนื่องจาก ผลวิเคราะห์ในสมมติฐานที่ 4 ไม่พบว่าความคลุมเครือของสถานการณ์มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่แตกต่างกัน

แบบการวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงเป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบผสม (three-way mixed factorial ANOVA) แบบเดียวกับการวิเคราะห์ในสมมติฐานที่ 4 โดยมีตัวแปรต้นได้แก่ 1. การทำพฤติกรรมโกง (cheat) เป็นตัวแปรระหว่างบุคคล (between subject) แบ่งเป็นสองเงื่อนไข คือ เงื่อนไขที่ผู้เข้าร่วมวิจัยลงมือทำพฤติกรรมโกง และ เงื่อนไขที่ผู้เข้าร่วมวิจัยไม่ลงมือทำพฤติกรรมโกง 2. การเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรม เป็นตัวแปรระหว่างบุคคล แบ่งเป็นสองเงื่อนไข คือ เงื่อนไขที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและเงื่อนไขควบคุม และ 3. ตัวแปรช่วงเวลา เป็นตัวแปรวัดซ้ำภายในบุคคล (within subject) ซึ่งแบ่งเป็นสองเงื่อนไข คือ ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่วัดก่อนทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง และ ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่วัดหลังทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง โดยตัวแปรตาม คือ ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่ถูกวัดสองช่วงเวลา

จากการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าค่า Levene test ของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนก่อนทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง (PRE_MSI) ไม่มีนัยสำคัญ ($F(3,173) = 0.468, p = .705$) ดังนั้นความแปรปรวนของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนในแต่ละเงื่อนไขของการทดลองจึงเท่ากัน แต่เมื่อทดสอบคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง (POST_MSI) พบว่าค่า Levene test มีนัยสำคัญทางสถิติ ($F(3,173) = 3.221, p = .024$) สะท้อนให้เห็นว่าความแปรปรวนของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนในแต่ละเงื่อนไขทดลองมีค่าไม่เท่ากัน ซึ่งละเมิดข้อตกลงด้าน Homogeneity of variance

อย่างไรก็ตามการทดสอบ ANOVA อาจทนทาน (robust) ต่อการละเมิด Homogeneity of variance ได้ ถ้าหาก ค่า F_{\max} ที่คำนวณจากอัตราส่วนของเงื่อนไขที่มีค่าความแปรปรวนสูงสุด (maximum variance) เทียบกับเงื่อนไขที่มีค่าความแปรปรวนต่ำสุด (minimum variance) มีค่าน้อยกว่า 10 เท่า และขนาดของกลุ่มตัวอย่างในเงื่อนไขที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมวิจัยมากที่สุดเทียบกับจำนวนผู้เข้าร่วมวิจัยน้อยสุดไม่แตกต่างกันเกิน 4 เท่า (Tabachnick & Fidell, 2007)

จากการพิจารณาค่าความแปรปรวนจากตารางที่ 10 พบว่า เงื่อนไขควบคุมที่ไม่ทำพฤติกรรมโกง มีค่าความแปรปรวนสูงที่สุด คือ 2.839 ($SD^2 = 1.685^2$) และ เงื่อนไขที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและทำพฤติกรรมโกง มีค่าความแปรปรวนน้อยที่สุด คือ 1.166 ($SD^2 = 1.08^2$)

เมื่อนำค่าความแปรปรวนมาเปรียบเทียบกับแล้วพบว่า ค่า F_{\max} น้อยกว่า 10 เท่า นอกจากนี้อัตราส่วนของกลุ่มตัวอย่างในเงื่อนไขที่มีมากที่สุด คือ 58 คน ($n = 58$) เทียบกับเงื่อนไขที่มีกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุด คือ 30 คน ($n = 30$) ก็มีค่าต่ำกว่า 4 เท่า ดังนั้นการวิเคราะห์ ANOVA จึงทนทานต่อการละเมิด Homogeneity of variance

ส่วนถัดมา คือ การตรวจสอบความแปรปรวนของตัวแปรช่วงเวลา (within-subject) ว่ามีความเท่าเทียมกันในแต่ละเงื่อนไขหรือไม่ โดยทำการทดสอบด้วย Mauchly's sphericity test ซึ่งผลการทดสอบพบว่าไม่มีการละเมิดข้อตกลงด้าน sphericity เนื่องจากตัวแปรมีเพียงสองเงื่อนไข คือ เงื่อนไขที่ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนถูกวัดก่อนทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง (PRE_MSI) และเงื่อนไขที่ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนถูกวัดหลังทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง (POST_MSI) ดังนั้นค่าความแปรปรวนจึงมีเพียงค่าเดียว ($\chi^2(0) = 1$) และผ่านข้อตกลงเบื้องต้นด้าน sphericity เสมอ (sphericity assumed)

จากการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานแยกตามเงื่อนไขของการทดลอง (ตารางที่ 10) พบว่าโดยรวม ทุกเงื่อนไขมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกงลดลงมากกว่าก่อนทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง โดยเงื่อนไขที่คะแนนลดลงมากที่สุด คือ กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและลงมือทำพฤติกรรมโกง มีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง ($M = 4.870, SD = 1.08$) ลดลงจากก่อนทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง ($M = 5.478, SD = 1.215$) โดยเฉลี่ย 0.608

ส่วน 3 เงื่อนไขที่เหลือ คือ กลุ่มควบคุมที่ไม่ลงมือทำพฤติกรรมโกง มีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง ($M = 4.626, SD = 1.685$) ลดลงจากก่อนทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง ($M = 4.926, SD = 1.372$) โดยเฉลี่ย 0.300 และ กลุ่มควบคุมที่ลงมือทำพฤติกรรมโกง มีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง ($M = 4.665, SD = 1.264$) ลดลงจากการก่อนทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง ($M = 4.964, SD = 1.276$) โดยเฉลี่ย 0.299 และ กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมที่ไม่ลงมือทำแสดงพฤติกรรมโกง มีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง ($M = 5.167, SD = 1.206$) ลดลงจากการก่อนการทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง ($M = 5.361, SD = 1.132$) โดยเฉลี่ย 0.194 ตามลำดับ

ตาราง 10 ค่าสถิติพื้นฐานของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนแยกตามเงื่อนไขของการทดลอง

พฤติกรรมโกง	การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม		n	ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน	
		ช่วงเวลา		M	SD
โกง	เหนี่ยวนำ	ก่อน	49	5.478	1.215
		หลัง	49	4.870	1.080
	ควบคุม	ก่อน	58	4.964	1.276
		หลัง	58	4.665	1.264
ไม่โกง	เหนี่ยวนำ	ก่อน	40	5.361	1.132
		หลัง	40	5.167	1.206
	ควบคุม	ก่อน	30	4.926	1.372
		หลัง	30	4.626	1.685

ส่วนผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่างบุคคล (between-subject factors) (ตารางที่ 11) ได้แก่ การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมกับการทำพฤติกรรมโกง ($F(1,173) = 0.136, p = .712, \text{partial } \eta^2 = 0.010$) พบว่าไม่มีอิทธิพลต่อคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่เฉลี่ยรวมจากการวัดสองครั้ง กล่าวในอีกทางหนึ่งคือ ความแตกต่างของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนระหว่างกลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำและกลุ่มควบคุม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการทำพฤติกรรมโกง

นอกจากนี้พบว่า ผลหลัก (main effect) ของการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยรวมของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมที่ถูกวัดสองช่วงเวลา โดยกลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนสูงกว่ากลุ่มควบคุม (Mean difference = 0.424, SE = .173, 95%CI [.083 , .765], $F(1,173) = 6.031, p = .015$, partial $\eta^2 = 0.034$)

เนื่องจากผลการทดสอบที่ผู้วิจัยสนใจในส่วนนี้ จะเน้นศึกษาการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่วัดซ้ำภายในบุคคล (within-subject factors) คือ คะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมที่วัดก่อนและหลังทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเริ่มจากการพิจารณาปฏิสัมพันธ์สามทางระหว่างตัวแปรภายในบุคคล คือ ช่วงเวลาก่อนและหลังการทดสอบพฤติกรรมโกงกับตัวแปรระหว่างบุคคล คือ การเหนี่ยวนำให้นึกถึงพฤติกรรมศีลธรรมและการทำพฤติกรรมโกง (ตารางที่ 11) พบว่าไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน ($F(1,173) = 1.249, p = .265$, partial $\eta^2 = 0.007$) กล่าวในอีกทางหนึ่งคือ การเปลี่ยนแปลงของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนของกลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและกลุ่มควบคุม มีรูปแบบที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งในเงื่อนไขที่ลงมือทำพฤติกรรมโกงและเงื่อนไขที่ไม่ลงมือทำพฤติกรรมโกง

เมื่อวิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์สองทางระหว่างช่วงเวลาก่อนและหลังการทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกงกับการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรม ($F(1,173) = 0.301, p = .584$, partial $\eta^2 = 0.002$) พบว่าไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน กล่าวในอีกทางหนึ่งคือ กลุ่มที่ถูกเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม มีแบบแผนการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม

นอกจากนี้ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลากับการทำพฤติกรรมโกง ($F(1,173) = 1.235, p = .268$, partial $\eta^2 = 0.007$) พบว่าไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า กลุ่มที่ลงมือทำพฤติกรรมโกงมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่ไม่แตกต่างจากกลุ่มที่ไม่ลงมือทำพฤติกรรมโกง

แต่เมื่อพิจารณาอิทธิพลหลัก (main effect) ของช่วงเวลาก่อนและหลังการทดสอบพฤติกรรมโกง พบว่าโดยรวมผู้เข้าร่วมการทดลองมีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนก่อนทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกงสูงกว่าคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมหลังทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Mean difference = .350, SE = .093, 95% CI [.167 , .553], $F(1,173) = 14.271, p < .001$, partial $\eta^2 = .076$)

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ Mixed Design ANOVA

แหล่งของความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	p
Within subject					
ช่วงเวลา	10.225	1	10.225	14.271	.001
ช่วงเวลา*โกง	0.885	1	0.885	1.235	.268
ช่วงเวลา * เหนี่ยวนำ	0.215	1	0.215	0.301	.584
ช่วงเวลา * เหนี่ยวนำ * โกง	0.895	1	0.895	1.249	.265
Error	124	173	0.716		
Between subject					
เหนี่ยวนำ	14.998	1	14.998	6.031	.015
โกง	0.054	1	0.054	0.022	.883
เหนี่ยวนำ * โกง	0.339	1	0.339	0.136	.712
Error	430.220	173	2.487		

หมายเหตุ : เหนี่ยวนำ = การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม, โกง หมายถึง เงื่อนไขพฤติกรรมโกง, ช่วงเวลา = ช่วงเวลาก่อน-หลังการวัดภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว

แม้จะไม่พบผลปฏิสัมพันธ์สามทางของตัวแปร แต่ผู้วิจัยต้องการศึกษาแนวโน้มทิศทางความแตกต่างในผลหลักย่อย (simple main effect) ว่าเป็นไปในทิศทางใด ดังนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์เพิ่มเติม โดยผลการทดสอบพบว่า กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและลงมือทำพฤติกรรมโกง มีการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมอย่างมีนัยสำคัญ (Mean Difference = .608, $SE = .171$, $p < .001$, 95% CI [.270, .945]) แต่ในกลุ่มควบคุม พบว่าการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Mean Difference = .299, $SE = .157$, $p = .059$, 95% CI [-.011, .609])

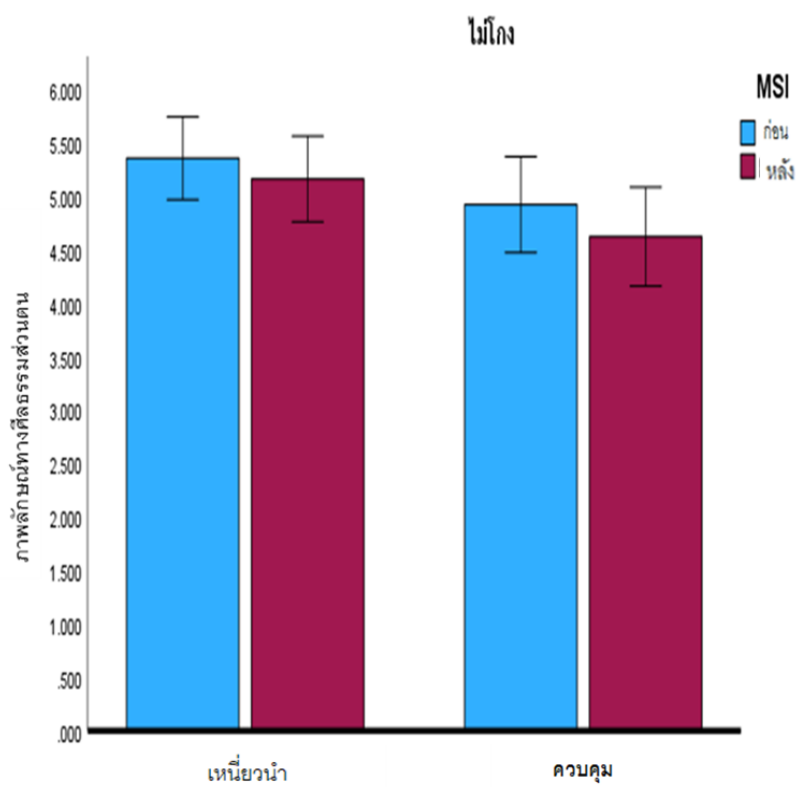
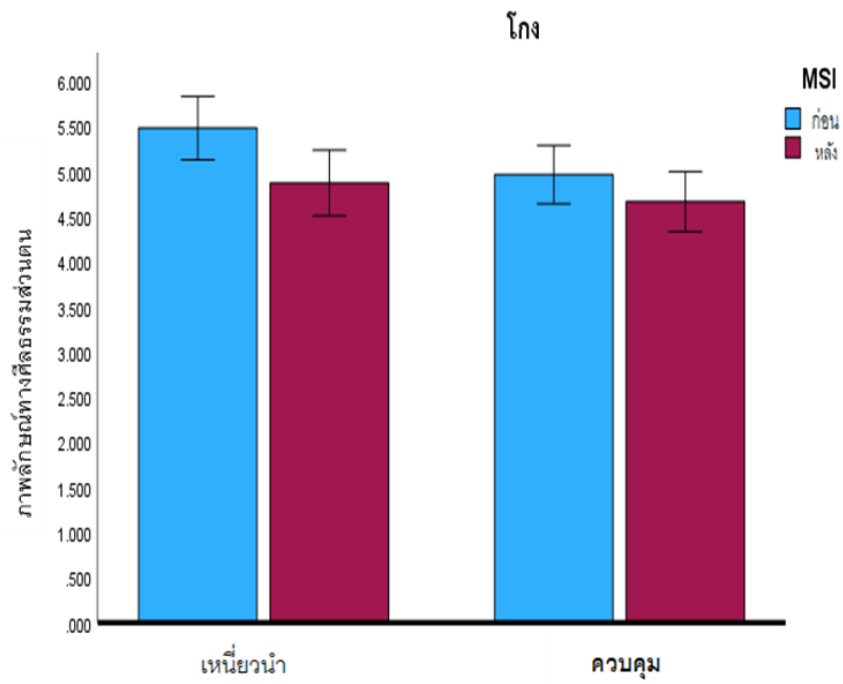
นอกเหนือจากนี้ผลวิเคราะห์พบว่า กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมที่ไม่ได้ลงมือทำพฤติกรรมโกง มีการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญ (Mean Difference = .194, $SE = .189$, $p = .306$, 95% CI [-.179, .568]) เช่นเดียวกับกลุ่มควบคุม ซึ่งพบว่าการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Mean Difference = .300, $SE = .219$, $p = .172$, 95% CI [-.131, .731])

โดยสรุปแล้ว ผลวิเคราะห์เพิ่มเติมพบว่า โดยรวม ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนมีการเปลี่ยนแปลงที่น้อยลง และเมื่อพิจารณาจากผลวิเคราะห์อิทธิพลหลักย่อยแล้ว พบว่ามีเพียงเงื่อนไขที่ผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและทำพฤติกรรมโกงเท่านั้น ที่คะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนมีแนวโน้มลดลงอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับทฤษฎีการกำกับตัวตนทางศีลธรรม (moral self-regulation) ซึ่งอธิบายว่า ตัวตนทางศีลธรรมมีลักษณะที่เปลี่ยนไปตามสถานการณ์ หากบุคคลได้รับการกระตุ้นให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรม เขาก็จะมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมที่สูงขึ้น แต่เมื่อเขาได้ลงมือทำพฤติกรรมโกงไปแล้ว คะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมของเขาจะลดลง เพราะรับรู้ตัวตนของเขามีคุณธรรมที่น้อยลง (Zhong et al., 2009)

ส่วนกลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม แต่ไม่ทำพฤติกรรมโกง ก็พบว่ามีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่ลดลงเช่นกัน แม้จะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ก็เห็นได้ว่าลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม ผู้วิจัยคิดว่าการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์เกิดจากปรากฏการณ์ การถดถอยกลับสู่ค่ากลาง (regression to the mean) ซึ่งกลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีคะแนนของภาพลักษณ์ที่เพิ่มขึ้นชั่วคราว เมื่อเวลาผ่านไปคะแนนจึงลดลงเข้าสู่ระดับปกติ

ดังนั้นผลวิจัยในส่วนของการวิเคราะห์เพิ่มเติม จึงชี้ให้เห็นถึง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน ที่สอดคล้องกับผลวิจัยในสมมติฐานที่ 4 กล่าวคือ การทำพฤติกรรมโกงมีอิทธิพลทำให้ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เฉพาะในเงื่อนไขที่ผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าการที่คะแนนลดลง น่าจะเกิดขึ้นจากอิทธิพลของปรากฏการณ์สองอย่างประกอบกัน คือ การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมที่ทำให้คะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมเพิ่มขึ้นชั่วคราว แต่เมื่อเวลาผ่านไปคะแนนจึงลดลง เพราะคะแนนมีการถดถอยเข้าสู่ค่ากลาง และประกอบกับภายหลังจากการได้ทำพฤติกรรมโกงแล้ว ผู้เข้าร่วมวิจัยจึงรับรู้ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมของตนเองว่าลดน้อยลงด้วย

รูปภาพ 5 ผลการทดสอบอภิทธิหลักย่อยแยกตามพฤติกรรมโกง

ตาราง 12 ผลวิเคราะห์ทิวลิปหลังแยกตามเงื่อนไขการทดลอง

พฤติกรรมโก่ง	การเหนี่ยวนำ ความทรงจำศีลธรรม	ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว						Bonferroni		
		ก่อนพฤติกรรมโก่ง			หลังพฤติกรรมโก่ง			SE	p	95% CI
		M	SE	M	SE	ผลต่างค่าเฉลี่ย				
โก่ง	เหนี่ยวนำ	5.478	0.178	4.871	0.184	0.608	0.171	0.001	0.27	0.945
	ควบคุม	4.964	0.163	4.665	0.169	0.299	0.157	0.059	-0.011	0.609
ไม่โก่ง	เหนี่ยวนำ	5.361	0.197	5.167	0.203	0.194	0.189	0.306	-0.179	0.568
	ควบคุม	4.926	0.227	4.626	0.235	0.3	0.219	0.172	-0.131	0.731

การวิเคราะห์เพิ่มเติม 2

จากการทดสอบสมมติฐาน ในบทที่ 3 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยถือว่าตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมโกงเป็นตัวแปรต่อเนื่อง (continuous) สอดคล้องกับวิธีที่ใช้ในงานวิจัยของ Mazar et al. (2008), Brown et al. (2011) และ Cornelissen et al. (2013) ซึ่งวัดพฤติกรรมโกงจากการทำแบบทดสอบคณิตศาสตร์และนับจำนวนครั้งข้อที่โกงเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เราอาจมองอีกอย่างได้ว่าการเกิดพฤติกรรมโกงไม่ได้เป็นตัวแปรต่อเนื่อง จุดตัดสำคัญอยู่ที่จะโกงหรือไม่โกง จึงอาจทดลองวิเคราะห์ในรูปแบบของความน่าจะเป็น (probability) เพื่อทำนายโอกาสที่จะแสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรมโกงได้ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์เพิ่มเติมโดยเปลี่ยนลักษณะของตัวแปรตัวพฤติกรรมโกงจากเดิมที่เป็นตัวแปรต่อเนื่องให้เป็นตัวแปรทวิ (binary variable) โดยกำหนดให้การทำพฤติกรรมโกงมีค่าเป็น 1 และ ไม่ทำพฤติกรรมโกงมีค่าเป็น 0

ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ความคลุมเครือของสถานการณ์ที่กำกับอิทธิพลของการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกง ผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน

ตัวแปรตาม	ตัวแปรทำนาย	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	95% CI
ภาพลักษณ์	Constant	4.951**	0.132	37.496	0	[4.690 5.211]
	เหนี่ยวนำ	0.475*	0.186	2.551	.011	[-.108 .842]
		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>z</i>	<i>p</i>	95% CI
พฤติกรรมโกง	Constant	-0.031	0.976	-0.032	.975	[-.375 .360]
	เหนี่ยวนำ	-0.978*	0.477	-2.044	.041	[-1.917 -.041]
	คลุมเครือ	0.551	1.344	0.410	.682	[-2.083 3.185]
	เหนี่ยวนำ * คลุมเครือ	0.874	0.649	1.347	.178	[-.398 2.145]
	ภาพลักษณ์	0.168	0.192	0.877	.380	[-.208 .554]
	ภาพลักษณ์*คลุมเครือ	-0.170	0.258	-0.659	.510	[-.676 .336]

หมายเหตุ : ค่าสัมประสิทธิ์ (B) หมายถึง ค่า log-odd ของแต่ละตัวแปร เช่น log(-0.978)

ส่วนการทดสอบทางสถิติ ผู้วิจัยใช้ Binary logistic regression โดยสมการถดถอยมีตัวแปรทำนาย คือ การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม, ตัวแปรส่งผ่าน คือ ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน, ตัวแปรกำกับ คือ ความคลุมเครือของสถานการณ์ และ ตัวแปรตามคือพฤติกรรมโกง โดยใช้โปรแกรม SPSS PROCESS Model 15 สำหรับการวิเคราะห์แบบจำลอง Moderated Mediation เหมือนกับการวิเคราะห์ในสมมติฐานที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลวิเคราะห์ดังนี้

ผลการวิเคราะห์โมเดลอิทธิพลส่งผ่านที่ถูกกำกับดังตารางที่ 13 สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รูปแบบเดิมที่กำหนดให้ตัวแปรตามเป็นตัวแปรที่มีค่าต่อเนื่อง โดยพบว่า การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนอย่างมีนัยสำคัญ ($b = .475$, $t(175) = 2.55$, $p = .011$) หมายความว่า กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่สูงขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุม แต่ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนนั้นไม่สามารถทำนายพฤติกรรมโกงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($B = 0.168$, $z = 0.877$, $p = .380$, $\text{Odds ratio} = 1.183$)

ในขณะที่การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมยังมีอิทธิพลทางตรงทางลบต่อพฤติกรรมโกงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($B = -0.978$, $z = -2.044$, $p = .041$, $\text{Odds ratio} = 0.376$) แต่เป็นไปในทางตรงกันข้ามกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมมีโอกาสทำพฤติกรรมโกงน้อยกว่ากลุ่มควบคุม ประมาณ 0.376 เท่า หรือมองในมุมกลับหมายถึงกลุ่มควบคุมมีโอกาสทำพฤติกรรมโกงมากกว่ากลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมประมาณ 2.66 เท่า

ส่วนความคลุมเครือของสถานการณ์ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมโกง ($B = .551$, $z = .0410$, $p = .682$, $95\% \text{ CI } [-2.083 \ 3.185]$, $\text{Odds ratio} = 1.735$) อิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคลุมเครือของสถานการณ์กับการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรมไม่มีผลต่อพฤติกรรมโกง ($B = 0.874$, $z = 1.347$, $p = .178$, $\text{Odds ratio} = 2.396$) และอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคลุมเครือของสถานการณ์กับภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนก็ไม่มีผลต่อพฤติกรรมโกงเช่นกัน ($B = -0.170$, $z = -0.659$, $p = .510$, $\text{Odds ratio} = 0.844$)

เมื่อคำนวณวิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อมของการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกงผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนเป็นตัวแปรส่งผ่าน แยกตามเงื่อนไขของความคลุมเครือของสถานการณ์ พบว่า ในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ อิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .080 (Boot

SE = .118, Boot 95% CI = [-.113, .360) และในเงื่อนไขสถานการณ์คลุมเครืออิทธิพลทางอ้อมดังกล่าวมีค่า $-.001$ (Boot SE = .093, Boot 95% CI = [-.194, .186]) ช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ของค่าอิทธิพลทางอ้อมครอบคลุมค่า 0 ดังนั้นจึงไม่สามารถสรุปได้ว่าอิทธิพลทางอ้อมแตกต่างจาก 0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ อิทธิพลทางอ้อมของการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกงที่ส่งผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว ไม่มีความแตกต่างกันทั้งในสถานการณ์ที่คลุมเครือและไม่คลุมเครือ เมื่อพิจารณาร่วมกับค่า Index of moderated mediation พบว่ามีค่าอิทธิพล -0.081 (Boot SE = .150, Boot 95% CI = [-.428, .177]) ซึ่งช่วงความเชื่อมั่นที่ระดับร้อยละ 95 ครอบคลุมค่า 0 แสดงว่าอิทธิพลส่งผ่านที่ถูกกำกับไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 2 และ สมมติฐานที่ 3 คือ การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมโกง ผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว โดยมีความคลุมเครือของสถานการณ์เป็นตัวแปรกำกับ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์เพิ่มเติมโดยกำหนดให้ตัวแปรตามเป็นตัวแปรทวิ (binary) นี้พบผลที่ไม่แตกต่างจากการวิเคราะห์เดิมที่กำหนดให้ตัวแปรตามเป็นตัวแปรที่มีค่าต่อเนื่อง

บทที่ 4 อภิปรายผลวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปรากฏการณ์การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง (moral self-licensing) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับรู้ว่าได้ทำความดีแล้ว ดังนั้นจึงปล่อยให้ตนเองทำสิ่งที่ไม่ดีได้บ้าง

นอกจากนี้งานวิจัยยังศึกษาแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม (moral credit) และแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม (moral credential) เพื่อใช้อธิบายกลไกการทำงานของ การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมอีกด้วย โดยแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรมอธิบายว่า บุคคลจะกระทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม ก็ต่อเมื่อเขารับรู้ว่าเป็นคนที่ดีพอแล้ว จึงใช้เครดิตในการทำสิ่งที่ผิดได้บ้าง เหมือนมีบัญชีสะสมแต้มความดีแล้วสามารถนำไปใช้จ่ายชดเชยเมื่อทำพฤติกรรมไม่ดี ดังนั้น หากโมเดลนี้เป็นกลไกที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง หลังทำพฤติกรรมที่ผิดแล้ว บุคคลน่าจะรับรู้ว่าคุณลักษณะทางศีลธรรมของตนเองลดต่ำลง

ส่วนแบบจำลองการรับรองศีลธรรม อธิบายว่า การทำความดีช่วยให้บุคคลรับรู้ว่าเป็นคนดีแล้ว จึงมองว่าพฤติกรรมที่ตนทำนั้น แม้จะเป็นพฤติกรรมที่อาจจะผิด แต่ก็ดีใจว่าเป็นพฤติกรรมที่ขอบรรรมได้เพราะตนเองเป็นคนดี บุคคลจึงทำพฤติกรรมที่ผิดได้โดยไม่รู้สึกลัวว่าพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่ผิด โดยเฉพาะเมื่อสถานการณ์คลุมเครือ (ambiguous scenario) เปิดโอกาสให้สามารถใช้กระบวนการอ้างเหตุผลเพื่อสร้างความชอบธรรมได้ ดังนั้น หากโมเดลนี้เป็นกลไกที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง หลังทำพฤติกรรมที่ผิดแล้ว การรับรู้ว่าคุณลักษณะทางศีลธรรมของตนเองไม่ควรจะเปลี่ยนแปลง

โดยรวม ผลการวิจัยไม่พบปรากฏการณ์ให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง แต่พบแนวโน้มในทางตรงกันข้าม คือ เมื่อได้รับการกระตุ้นว่าคุณลักษณะทางศีลธรรม บุคคลมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมโกงน้อยลง เกิดเป็นความสอดคล้อง (consistency effect) หรือความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างคุณลักษณะทางศีลธรรมกับพฤติกรรมในสถานการณ์ต่อมา โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อความชัดเจน และนำมาสู่หัวข้อการอภิปรายดังนี้

อิทธิพลของการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมต่อพฤติกรรมโกง

ผลของงานวิจัยพบว่า ผู้วิจัยในกลุ่มทดลองที่มีการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมด้วยการบรรยายคุณงามความดีลงมือทำพฤติกรรมโกง (1.44 ครั้ง) น้อยกว่ากลุ่มควบคุม (1.88 ครั้ง) แต่ความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่

ตนเอง (moral Self-Licensing) ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Sachdeva และคณะที่พบว่า การกระตุ้นให้บุคคลนึกถึงความทรงจำทางศีลธรรม ผ่านการเขียนบรรยายคุณงามความดีของตนเองทำให้บุคคลบริจาคเงินน้อยลงเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม (Sachdeva et al., 2009) และงานวิจัยของ Monin and Miller (2001) ที่พบว่า บุคคลที่ถูกขอให้แสดงทัศนคติที่ดีต่อคนผิวดำ ในโอกาสต่อมากลับเลือกปฏิบัติต่อคนผิวดำมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี ผลของงานวิจัยชิ้นนี้มีแนวโน้มคล้ายกับงานวิจัยที่พบผลความสอดคล้องของพฤติกรรมศีลธรรม (consistency effect) ตัวอย่างเช่น การศึกษาที่ 1 ในงานวิจัยของ Blanken และคณะ พบว่ากลุ่มที่เขียนบรรยายคุณงามความดีของตนเองบริจาคเงินมากกว่าเงื่อนไขควบคุม (Blanken et al., 2014) และสอดคล้องกับการศึกษาที่ 1 ของ Giurge และคณะ ปี 2021 ซึ่งพบว่า กลุ่มที่คัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งหญิง มีการเลือกปฏิบัติต่อเพศหญิงน้อยลง เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม (Giurge et al., 2021)

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า ที่การทดลองไม่พบการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง แต่กลับมีแนวโน้มที่จะพบผลความสอดคล้องของพฤติกรรมศีลธรรม ส่งผลให้กลุ่มทดลองมีแนวโน้มที่จะโกงน้อยลง อาจมีสาเหตุมาจากวิธีกระตุ้นให้นึกถึงพฤติกรรมมีศีลธรรมของตนเอง ว่ากระตุ้นการคิดเชิงรูปธรรม หรือ เชิงนามธรรม ซึ่งอธิบายได้ด้วยทฤษฎีระดับการให้ความหมาย (construal level theory)

ทฤษฎีระดับการให้ความหมาย (construal level theory) เสนอว่า การนึกถึงเรื่องที่มีระยะห่างทางจิตใจ (Psychological Distance) มากน้อยแตกต่างกัน ส่งผลต่อระดับการคิดที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การนึกถึงเรื่องที่ไกลตัวออกไป ทำให้บุคคลให้ความหมายแก่เหตุการณ์ในแง่มุมที่เป็นภาพรวมและเป็นนามธรรม โดยไม่คำนึงถึงบริบทเหตุการณ์ที่เป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่น การนึกถึงเหตุการณ์ที่เคยช่วยเพื่อนตีวงหนังสือ เมื่อ 5 ปีที่แล้ว ทำให้เกิดการคิดเชิงนามธรรม (Abstract) เพราะผู้ที่นึกถึงเหตุการณ์ไม่สามารถจดจำรายละเอียดได้ แต่สามารถจำภาพรวมของเหตุการณ์ว่า “ได้ช่วยเหลือเพื่อน” ในทางกลับกัน การนึกถึงเรื่องที่มีระยะห่างทางจิตใจน้อย มักเป็นการคิดเชิงรูปธรรม (Concrete) ตัวอย่างเช่น การนึกถึงเหตุการณ์ที่เคยช่วยตีวงหนังสือให้เพื่อนเมื่อวานเพราะเพื่อนสอปกและมาขอให้ช่วย จะเห็นรายละเอียดของเหตุการณ์อย่างชัดเจนว่าเกิดขึ้นที่ไหน? อย่างไร? และเกิดขึ้นกับใครบ้าง? (Trope & Liberman, 2010)

การคิดในเชิงนามธรรมหรือรูปธรรมไม่ได้ส่งผลต่อการรับรู้เพียงอย่างเดียว แต่ยังส่งผลต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมด้วย การคิดเชิงรูปธรรมทำให้เกิดการทำพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมาย (goal) เพราะเกิดการรับรู้ ว่า พฤติกรรมที่กำลังทำอยู่นั้นได้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการไปแล้ว ตัวอย่างเช่น นายสมศักดิ์ลดน้ำหนักได้ 10 กิโลกรัมตามเป้าหมายที่ต้องการแล้ว (รูปธรรม) เขาจึงเลิกคุมอาหาร ในทางตรงข้ามการคิดเชิงนามธรรม ทำให้คนยึดมั่นกับเป้าหมายเดิมมากขึ้นและลงมือทำพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายนั้น (Fishbach & Dhar, 2005; Mullen & Monin, 2016) เช่น นายสมศักดิ์คิดว่า การลดน้ำหนัก เป็นสิ่งที่ทำให้สุขภาพดีและแข็งแรง (นามธรรม) ดังนั้นเขาจึงคุมอาหารให้อยู่ในเกณฑ์ต่อไป งานวิจัยการควบคุมตนเอง หลายชิ้นพบว่าระดับการให้ความหมายมีผลต่อพฤติกรรมการควบคุมตนเอง ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Fujita et al. (2006) พบว่ากลุ่มที่ได้รับ การกระตุ้นให้คิดถึงเหตุผลเชิงนามธรรม (เช่น “ทำไมฉันจึงอยากมีสุขภาพที่ดี”) เลือกอุดใจหรือรับรางวัลในอนาคตมากกว่า กลุ่มที่ได้รับการกระตุ้นให้คิดถึงพฤติกรรมเชิงรูปธรรม (เช่น “ทำอย่างไรจึงจะสุขภาพดี”) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยหลายชิ้นพบว่า การคิดเชิงนามธรรมกระตุ้นให้เกิดการกระทำ พฤติกรรมศีลธรรม เช่น การกระตุ้นให้คิดว่าทำไม “ความซื่อสัตย์” จึงสำคัญกับตัวตนของท่าน ทำให้คนโกหกน้อยลง (Aquino & Reed, 2002; Hertz & Krettenauer, 2016; Reed et al., 2007)

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมส่วนตัว (moral self-licensing) งานวิจัยของ Conway and Peetz (2012) พบว่าการนึกถึงพฤติกรรมศีลธรรมที่ผ่านมา นานกว่า 1 ปี เป็นที่มีระยะห่างทางจิตใจและกระตุ้นการคิดเชิงนามธรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวตนทางศีลธรรม (เช่น เป็นคนที่ซื่อสัตย์) ทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยทำพฤติกรรมศีลธรรมมากขึ้น สอดคล้องกับตัวตนทางศีลธรรม แต่การนึกถึงพฤติกรรมศีลธรรมที่ผ่านมา 1 สัปดาห์ทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยแสดงพฤติกรรมศีลธรรมน้อยลง สะท้อนให้เห็นว่า การนึกถึงพฤติกรรมศีลธรรมที่เกิดขึ้นไม่นาน กระตุ้นการคิดเชิงรูปธรรมและทำให้เกิดอิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมส่วนตัว

เนื่องจากการกระตุ้นภาพลักษณ์ทางศีลธรรมในงานวิจัยนี้ ขอให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเขียนบรรยายเหตุการณ์โดยไม่ได้จำกัดระยะเวลาของเหตุการณ์ ดังนั้นผู้เข้าร่วมวิจัยจึงสามารถนึกถึงและเขียนบรรยายเหตุการณ์ในช่วงระยะเวลาใดของชีวิตก็ได้ จึงอาจนึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนานแล้ว ซึ่งมักทำให้เกิดการคิดแบบนามธรรมมากกว่า นอกจากนี้ในข้อคำถามที่ 3 ซึ่งเป็นข้อคำถามที่ขอให้เขียนบรรยายเกี่ยวกับ *คุณลักษณะเด่นของตนเอง* (เช่น เมตตา, ห่วงใย, พากเพียร) เป็นข้อคำถามที่กระตุ้นการคิดแบบภาพรวมเชิงนามธรรมโดยตรง ตัวอย่างคำตอบของผู้เข้าร่วมวิจัย เช่น

ตัวอย่างที่ 1 “ห่วงใย คือจุดแข็งหรือข้อดีในตัวผม ผมมาเรียนภาคพิเศษ ซึ่งรู้จักกับน้อง ๆ ที่เรียนด้วยกัน ทุกคนต่างมีงานประจำทำ ซึ่งผมค่อนข้างเข้าใจว่ามันค่อนข้างหนัก และเหนื่อย ดังนั้น เวลาทางมหาวิทยาลัย หรือคาบเรียนมีอะไรที่ต้องทำ เช่น สมัครสอบ DRU หรือ สอบ DIGITAL TEST ผมมักจะอาสาช่วยสมัคร หรือตามน้องๆ ให้สอบกัน เพื่อที่จะได้เรียนจบไปพร้อมกัน”

ตัวอย่างที่ 2 "จุดแข็ง: ชอบช่วยเหลือผู้อื่นเป็นคนชอบช่วยเหลือเพื่อนในยามที่เพื่อนมีปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคำถามเกี่ยวกับการเรียน ความรู้สึก จนไปถึงปัญหาชีวิตต่าง ๆ ซึ่งในบางครั้งอาจจะไม่สามารถให้คำตอบที่ดีแก่เพื่อนได้ เราก็จะเป็นผู้ฟังที่ดีให้ เพื่อน ๆ ชอบโทรมาปรึกษาเกือบทุกวันเกี่ยวกับปัญหาของตน โดยแต่ละสัปดาห์ อาจจะมีคนที่ไม่ซำกันเข้ามาปรึกษา"

และ

ตัวอย่างที่ 3 "จุดแข็ง คือ ใจกว้างเวลาให้อะไรกับใครไม่เคยคิดจะได้สิ่งตอบแทนจะมีความสุขขณะที่แบ่งปันหรือทำอะไรให้คนอื่นเสมอ "

ดังนั้น การคิดเชิงนามธรรมจึงทำให้ ผู้เข้าร่วมวิจัยนึกถึงตัวตนทางศีลธรรม ว่าตนเอง “เป็นคนศีลธรรมแบบนี้” ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางบวก และมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมโกงน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบผลของความต่อเนื่องทางศีลธรรม (consistency effect)

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคตว่า ควรเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดกระทำเพื่อเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม โดยขอให้ผู้เข้าร่วมวิจัยนึกถึงและเขียนบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายใน 1 สัปดาห์ และกำหนดข้อคำถามให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยเน้นย้ำถึงวิธีการลงมือทำพฤติกรรมศีลธรรมเพื่อให้เกิดการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง เช่น ภายใน 1 สัปดาห์ ที่ผ่านมา คุณช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการอะไร? หรือ ภายใน 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา คุณได้ช่วยเหลือเพื่อนด้วยวิธีการใดบ้าง?

ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและพฤติกรรมโกง

ผลวิจัยพบว่าภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนไม่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรมและพฤติกรรมโกง แต่พบว่าการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรมทำให้กลุ่มทดลองมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่เห็นผลการส่งผ่านอิทธิพล เนื่องจากตัวแปรตามคือพฤติกรรมโกงของสองกลุ่มไม่ได้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อค้นพบส่วนที่ว่า การเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรมทำให้มีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมเพิ่มขึ้นนั้น สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ Jordan et al. (2015) สะท้อนให้เห็นถึงกลไกการกำกับตัวตนทางศีลธรรม (Moral Self-regulation) ที่อธิบายว่า ตัวตนทางศีลธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ไม่ได้คงที่ตายตัว โดยขึ้นอยู่กับความรู้ในแต่ละสถานการณ์ ดังนั้น การกระตุ้นให้นึกถึงพฤติกรรมศีลธรรมจึงทำให้บุคคลรับรู้ตัวตนทางศีลธรรมที่สูงขึ้น

ผู้วิจัยมองว่า การพบว่าการรับรู้ตัวตนทางศีลธรรมเปลี่ยนแปลงได้เมื่อถูกกระตุ้น หรือเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ เป็นประเด็นสำคัญที่ช่วยให้ นักจิตวิทยาเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตัวตนทางศีลธรรมและพฤติกรรมศีลธรรมได้อย่างดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อพบพฤติกรรมทางศีลธรรมที่ขัดแย้งกันในตัวบุคคลคนเดียวกัน เช่น ปรากฏการณ์ *การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง* (Moral Self-Licensing effect) ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลทำพฤติกรรมศีลธรรมน้อยลง หลังจากที่ได้ลงมือทำพฤติกรรมศีลธรรมไปก่อนหน้านี้แล้ว (Monin & Miller, 2001; Sachdeva et al., 2009) หากยึดตามแนวคิดและงานวิจัยที่พบว่าตัวตนทางศีลธรรมคงที่และเปลี่ยนแปลงได้ยาก (Aquino & Reed, 2002; Colby & Damon, 1992) ย่อมไม่สามารถอธิบายความขัดแย้งดังกล่าวได้ แต่จากงานวิจัยที่ศึกษาทฤษฎีการกำกับตัวตนทางศีลธรรมและพบว่าตัวตนทางศีลธรรมเปลี่ยนแปลงได้โดยขึ้นอยู่กับความรู้ของบุคคลในแต่ละสถานการณ์ จึงสามารถอธิบายได้ว่า ระดับตัวตนทางศีลธรรมที่ต่างกันในแต่ละสถานการณ์ทำให้บุคคลคนเดิมทำพฤติกรรมศีลธรรมทางบวกหรือลบแตกต่างกันไป

อย่างไรก็ดี ผลของงานวิจัยไม่พบว่าภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่สูงขึ้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมโกง ซึ่งอาจเป็นเพราะตัวแปรแทรกซ้อนอื่น ๆ เช่น ตัวแปรความแตกต่างระหว่างบุคคลเข้ามามีอิทธิพลร่วม เช่น บุคคลที่รับรู้ระดับศีลธรรมของตนเองเท่ากัน อาจมีวิธีการตัดสินใจทางจริยธรรม

ที่แตกต่างกัน บางคนตัดสินใจทางจริยธรรมโดยเน้นผลของการกระทำ (Consequentialism) ในขณะที่บางคนใช้วิธีตัดสินใจแบบภณียธรรม (Deontology)

การตัดสินใจแบบเน้นผลของการกระทำ หมายถึง การตัดสินใจทางจริยธรรมที่พิจารณาจากผลลัพธ์ โดยการพิจารณาจากผลประโยชน์และโทษ (Cost-benefit Analysis) ตัวอย่างเช่น ผู้ป่วยที่เป็นโรคร้ายแรงและรักษาไม่หาย ขอให้แพทย์ทำการุณยฆาต (Euthanasia) เพื่อยุติความเจ็บปวดเป็นการตัดสินใจแบบเน้นผลลัพธ์ เพราะว่า การยุติความเจ็บปวดเป็นสิ่งที่ดีกว่าการทนความเจ็บปวดต่อไป แต่ในทางตรงข้ามการตัดสินใจแบบภณียธรรม หมายถึง การตัดสินใจที่คำนึงถึงเหตุผลในการกระทำนั้น ไม่ใช่คำนึงถึงตัวผลลัพธ์ ในทัศนะของ อิมมานูเอล คานต์ (Immanuel Kant) การตัดสินใจแบบภณียธรรมมีลักษณะที่เป็น “หน้าที่” (duty) หรือเป็น “กฎ” (rule) ที่สามารถนำไปใช้ได้ในทุกสถานการณ์ เช่น แม้ว่าการตัดสินใจการุณยฆาตจะเป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์มากที่สุด แต่ไม่ควรทำ เพราะเป็นการทำลายชีวิตของตนเองซึ่งผิดศีลข้อที่ 1 ตามหลักของศาสนาพุทธ

งานวิจัยของ Cornelissen et al. (2013) ได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการตัดสินใจทางจริยธรรมและพฤติกรรมโกง ซึ่งผลวิจัยพบว่า ในเงื่อนไขที่ใช้การตัดสินใจแบบเน้นผลลัพธ์ กลุ่มที่ได้รับการกระตุ้นให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมจะมีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่สูงขึ้น และทำพฤติกรรมโกงมากกว่ากลุ่มที่ได้รับการกระตุ้นให้นึกถึงความทรงจำที่ผิดศีลธรรม แต่ในเงื่อนไขที่ใช้การตัดสินใจแบบหน้าที่ทางศีลธรรม ผลของงานวิจัยไม่พบว่าภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่สูงขึ้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมโกง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคตว่า อาจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรม ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนและพฤติกรรมโกง โดยนำวิธีการตัดสินใจแบบเน้นผลลัพธ์ของการกระทำและแบบภณียธรรมเข้ามาเป็นตัวแปรกำกับอิทธิพลทางอ้อมระหว่างภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนและพฤติกรรมโกงและกำกับอิทธิพลทางตรงระหว่างการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมและพฤติกรรมโกง

ความคลุมเครือกำกับอิทธิพลของการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมที่มีต่อพฤติกรรมโกง ผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน

จากผลวิเคราะห์ของสมมติฐานที่ 2 พบว่า การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมโกง ผ่านภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน เมื่อเพิ่มความคลุมเครือของสถานการณ์เข้ามาเพื่อกำกับอิทธิพลทางอ้อมนี้ จึงไม่พบอิทธิพลทางอ้อมของการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรม

ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมโกงผ่านทางภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัวและไม่กำกับอิทธิพลทางตรงของการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรมและพฤติกรรมโกง

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อสำรวจแนวโน้มอิทธิพลทางตรงแบ่งตามเงื่อนไขของตัวแปรกำกับ (conditional direct effect) ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรมมีพฤติกรรมโกงน้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เฉพาะในเงื่อนไขสถานการณ์ไม่คลุมเครือ ส่วนในเงื่อนไขที่สถานการณ์คลุมเครือ ไม่พบความแตกต่างของพฤติกรรมโกงระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

การที่ผู้เข้าร่วมวิจัยในเงื่อนไขสถานการณ์ไม่คลุมเครือและได้รับการกระตุ้นภาพลักษณ์ทางศีลธรรมแสดงพฤติกรรมโกงน้อยกว่า อาจเป็นเพราะเมื่อสถานการณ์ชัดเจน ไม่คลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยจึงไม่สามารถหาเหตุผลมารองรับการกระทำที่ผิดได้ (rationalization) เมื่อได้รับการกระตุ้นภาพลักษณ์ทางศีลธรรมก็อาจเกิดการตระหนักรู้และระมัดระวังมากขึ้นโดยเฉพาะเมื่อมีกฎเกณฑ์ชัดเจนว่าอะไรถูกหรือผิด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Brown et al. (2011) ที่พบว่าผู้เข้าร่วมการทดลองจะลงมือทำพฤติกรรมโกงน้อยกว่ากลุ่มควบคุม เฉพาะในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ และงานวิจัยของ Mazar et al. (2008) ที่พบว่า ในสถานการณ์ที่มีการกระตุ้นเตือนให้บุคคลนึกถึงกฎกติกาการสอบ จะทำให้พวกเขาโกงแบบทดสอบทางคณิตศาสตร์น้อยลง เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการเตือน

แม้งานวิจัยนี้ไม่พบว่า ในสถานการณ์ที่คลุมเครือ กลุ่มที่นึกถึงพฤติกรรมศีลธรรมของตนเองในอดีตจะโกงแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ความคลุมเครือของสถานการณ์ก็เป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมโกง เนื่องจาก ในสถานการณ์ที่คลุมเครือ บุคคลสามารถหาเหตุผลเพื่อรองรับการกระทำที่ผิดได้ จึงมีโอกาสดำเนินการที่ผิดโดยหาเหตุผลมาอ้างว่าไม่ใช่เรื่องผิดก็ได้ ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Brown et al. (2011) ได้จัดกระทำสถานการณ์โดยการออกแบบโปรแกรมทดสอบทางคณิตศาสตร์ให้มี 2 เงื่อนไข เงื่อนไขแรก คือ เงื่อนไขที่สถานการณ์คลุมเครือ ซึ่งผู้เข้าร่วมการทดลองจะตอบแบบทดสอบและกดปุ่มบนแป้นคีย์บอร์ดเพื่อส่งคำตอบภายใน 1 วินาที หากกดปุ่มไม่ทันจะเห็นเฉลยของแบบทดสอบทันที จึงเป็นไปได้ว่าผู้เข้าร่วมการทดลองกดตอบไม่ทันจริง ๆ แต่ในเงื่อนไขที่สถานการณ์ไม่คลุมเครือ ผู้เข้าร่วมการทดลองมีเวลาถึง 10 วินาที จึงไม่มีข้ออ้างให้พฤติกรรมโกง ผลของงานวิจัยนี้พบว่า ในเงื่อนไขที่สถานการณ์คลุมเครือ ผู้เข้าร่วมการทดลองโกงข้อสอบมากกว่ากลุ่มที่อยู่ในสถานการณ์ที่ไม่มีความคลุมเครือ เนื่องจากผู้เข้าร่วมการทดลองสามารถหาเหตุผลได้ว่า เวลาจัดส่งคำตอบน้อยเกินไป

ดังนั้นความคลุมเครือของสถานการณ์จึงเป็นตัวแปรที่ควรศึกษาต่อไปในอนาคต โดยอาจศึกษาควบคู่กับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมที่มีระดับของการให้ความหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การนึกถึงพฤติกรรมศีลธรรมที่เกิดขึ้นภายใน 1 สัปดาห์ เป็นการกระตุ้นให้เกิดการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง เพราะ บุคคลจะให้ความหมายของพฤติกรรมศีลธรรมที่เป็นรูปธรรม (เช่น ฉันทบริจาคเงิน 100 บาท) ดังนั้น เมื่อบุคคลเผชิญกับสถานการณ์ที่คลุมเครือ เขาจึงทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมได้ โดยใช้กระบวนการอ้างเหตุผลรองรับพฤติกรรมที่ผิด

อย่างไรก็ตาม หากบุคคลนึกถึงความทรงจำศีลธรรมที่ผ่านมามากกว่า 1 ปี จะทำให้เกิดการยึดมั่นต่อตัวตนทางศีลธรรมมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นการให้ความหมายของความทรงจำศีลธรรมที่เป็นนามธรรม (เช่น ฉันทเป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว) ดังนั้น เมื่อบุคคลเผชิญกับสถานการณ์ที่มีกฎหรือบรรทัดฐานชัดเจน ไม่คลุมเครือ เขาจึงไม่สามารถทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมได้

การเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน

ผลการวิเคราะห์สมมติฐานที่ 4 ที่ทดสอบเฉพาะในกลุ่มที่ได้แสดงพฤติกรรมโกง เพื่อศึกษาว่าการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและความคลุมเครือของสถานการณ์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหรือไม่ พบว่า อิทธิพลปฏิสัมพันธ์สามทางระหว่างความทรงจำศีลธรรมกับความคลุมเครือของสถานการณ์และช่วงเวลา ไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและได้แสดงพฤติกรรมโกงในสถานการณ์ที่คลุมเครือ มีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับกลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและแสดงพฤติกรรมโกงในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ

เมื่อตรวจสอบเพิ่มเติมด้วยการวิเคราะห์อิทธิพลหลักย่อย (simple main effect) พบว่า หลังแสดงพฤติกรรมโกงในสถานการณ์ที่คลุมเครือ กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำพฤติกรรมทางศีลธรรมมีการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

ผลดังกล่าวไม่สอดคล้องกับแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม (Moral Credential Model) ที่อธิบายว่า การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมทำให้บุคคลมีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่สูงขึ้น แต่เมื่อได้ทำพฤติกรรมโกงไปแล้ว คะแนนของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนจะต้องไม่ลดลง เนื่องจากบุคคลรับรู้ว่าเป็นคนดีแล้ว อาจตีความบิดเบือนเข้าข้างตนเอง (rationalization) ว่า พฤติกรรมที่ตนทำนั้นไม่ผิดหรือไม่เสียหายได้ (Brown et al., 2011; Monin & Miller, 2001)

แต่การเปลี่ยนแปลงของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังทำพฤติกรรมโกงนี้ มีทิศทางเดียวกับแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม (Moral Credit Model) ซึ่งอธิบายว่า การทำพฤติกรรมโกงเป็นพฤติกรรมทางลบ เปรียบเหมือนต้องใช้จ่ายแต้มหรือเครดิตทางศีลธรรมที่สะสมไว้ ออกไป ซึ่งจะทำให้บุคคลมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมลดลง (Nisan, 1991; Sachdeva et al., 2009)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยอื่นๆ อีก กล่าวคือ การเหนี่ยวรั้งความทรงจำศีลธรรม ในช่วงแรกของการทดลอง สามารถกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมวิจัยรับรู้ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่สูงขึ้นได้ สอดคล้องกับทฤษฎีการกำกับตัวตนทางศีลธรรม (Jordan et al., 2015; Zhong et al., 2009) แต่ในช่วงที่สองของการทดลอง ผู้เข้าร่วมวิจัยไม่ได้นึกถึงความทรงจำศีลธรรม ดังนั้น คะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนจึงมีการถดถอยเข้าสู่ค่าเฉลี่ย (regression to the mean) ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมวิจัยรับรู้ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่น้อยลง

แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนจะสอดคล้องกับกลไกการทำงานของแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม แต่ผลวิเคราะห์หัตถิพลหลักย่อยเป็นเพียงแนวโน้มเท่านั้น ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตควรศึกษาและเปรียบเทียบกลไกการทำงานของแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม และการรับรองทางศีลธรรมต่อไป เพราะการศึกษาประเด็นนี้ ช่วยให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมมากยิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บทที่ 5 บทสรุป

การทำผิดศีลธรรมในนามของความดี เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในวงการของการเมือง ธุรกิจและสังคม นักจิตวิทยาสังคมได้ศึกษาปรากฏการณ์นี้และเรียกว่า “การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง” (moral self-licensing) ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลอ้างอิงคุณงามความดีของตนเพื่อใช้กระทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม

งานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง โดยการจัดกระทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้ทำความดี หรือนึกถึงความดีที่เคยทำ แล้วจึงทดสอบว่าจะทำพฤติกรรมเชิงศีลธรรม (เช่น การบริจาคเงิน) หรือการทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม (เช่น การเหยียดสีผิว) มากน้อยกว่ากันหรือไม่ ผลของงานวิจัยชี้ให้เห็นตรงกันว่า กลุ่มที่นึกถึงพฤติกรรมศีลธรรมในอดีตของตน แสดง

พฤติกรรมศีลธรรมน้อยลง (บริจาคเงินน้อยลง) หรือทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมมากขึ้น (เช่น เหยียดสีผิว) ในเวลาต่อมา

แม้งานวิจัยจะพบว่า การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเองส่งผลต่อการทำพฤติกรรมที่ผิด แต่ยังไม่มีความชัดเจนที่แน่ชัดว่า กลไกการทำงานของปรากฏการณ์นี้เกิดจากอะไร ดังนั้นจึงมีการพัฒนาแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม (moral credit model) และการรับรองทางศีลธรรมขึ้น (moral credential model) เพื่ออธิบายกลไกของปรากฏการณ์ดังกล่าว

แบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม เป็นแบบจำลองที่มีกลไกคล้ายการทำงานของสมุดบัญชีธนาคาร กล่าวคือ บุคคลจะสะสมแต้มความดีเอาไว้ในบัญชีของตนเอง เมื่อความดีมีมากเพียงพอ ก็สามารถนำไปใช้จ่ายชดเชยเมื่อทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมได้ กลไกการทำงานของแบบจำลองเครดิตตั้งอยู่บนรากฐานของกลไกการกำกับตนเอง (Moral Self-regulation) ซึ่งเป็นกลไกที่กำกับตัวตนทางศีลธรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางศีลธรรมอยู่เสมอ หากบุคคลรับรู้ว่าคุณสมบัติมาตรฐานทางศีลธรรมแล้ว ก็อาจผ่อนคลายการกำกับตนเองทางศีลธรรม และผล่อทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมได้ แต่ถ้าบุคคลรับรู้ว่าคุณสมบัติมาตรฐานทางศีลธรรม ก็จะเฝ้าระวังและควบคุมตนเองให้ทำพฤติกรรมศีลธรรมต่อไป

ส่วนแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรม มีลักษณะการทำงานที่แตกต่างจาก แบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม โดยแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรมมีหลักการอยู่ว่า การทำความดีในอดีตสามารถเปลี่ยนแปลงความหมายของพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม ให้เป็นพฤติกรรมที่ไม่ผิดศีลธรรมได้ โดยใช้สถานการณ์ที่คลุมเครือ (ambiguous scenario) และการให้เหตุผลรับรองการกระทำที่ผิดศีลธรรม (rationalization) ตัวอย่างเช่น นิสิตคนหนึ่ง เป็นคนที่ไม่เคยโกหกมาทั้งชีวิต แต่เมื่อได้รับมอบหมายจากอาจารย์ให้เขียนบทความวิชาการ เขาได้ใช้ Chatgpt (ปัญญาประดิษฐ์) เขียนบทความวิชาการให้ โดยอ้างว่า การใช้ Chatgpt ไม่ผิดหลักการคัดลอกผลงานวิชาการแต่อย่างใด

จากตัวอย่างนี้ ชี้ให้เห็นว่า การเป็นคนที่ดีช่วยรับรองว่าการเขียนบทความวิชาการด้วย Chatgpt ไม่มีความผิดแต่อย่างใด เพราะเป็นสถานการณ์ที่คลุมเครือ และไม่มีเกณฑ์หรือการระบุอย่างชัดเจนว่าพฤติกรรมแบบใดที่จะจัดว่ากระทำผิด การใช้ปัญญาประดิษฐ์ช่วยเขียนบทความ อาจผิดหลักการคัดลอกผลงานวิชาการได้ ถ้าหากผู้เขียนอ้างว่า ตนเป็นเจ้าของบทความนั้นเอง แต่ผู้เขียนบางท่านก็อ้างได้ว่า การใช้ปัญญาประดิษฐ์เขียนบทความไม่มีความผิด เนื่องจากเป็นบทความที่สร้างขึ้นใหม่

หากเปรียบเทียบแบบจำลองทั้งสอง จะสามารถสรุปได้ว่า แบบจำลองการรับรองทางศีลธรรมอาจอธิบายการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเองได้ในสถานการณ์ที่คลุมเครือ โดยเมื่อบุคคลได้กระทำความผิดไปแล้ว น่าจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ทางศีลธรรม เนื่องจากสามารถหาเหตุผลรองรับพฤติกรรมที่ผิดได้ แต่แบบจำลองเครดิตทางศีลธรรมอาจอธิบายการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเองได้ในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ โดยเมื่อบุคคลได้กระทำความผิดไปแล้ว ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมของตนน่าจะมีการเปลี่ยนแปลง เพราะสถานการณ์ที่ชัดเจนว่าอะไรถูกหรือผิด ทำให้หาเหตุผลมาอ้างเพื่อรองรับพฤติกรรมที่ผิดได้ยาก

ทั้งนี้ยังไม่มีงานวิจัยใดเลยที่ศึกษาเปรียบเทียบแบบจำลองสองแบบนี้พร้อมกัน จากช่องว่างของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอิทธิพลของการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเองที่มีต่อพฤติกรรมโกง โดยมีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมเป็นตัวแปรส่งผ่าน และความคลุมเครือของสถานการณ์เป็นตัวแปรกำกับ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังต้องการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนหลังพฤติกรรมโกงเพื่อทดสอบด้วยว่า กลไกที่อยู่เบื้องหลังการให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง คือแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม หรือแบบจำลองการรับรองทางศีลธรรมอีกด้วย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองผ่านเว็บไซต์ Qualtrics ซึ่งเป็นโปรแกรมสำหรับเก็บข้อมูลงานวิจัยแบบออนไลน์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวน 177 คน ซึ่งได้ตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบกระตุ้นการนึกถึงพฤติกรรมในอดีต (เงื่อนไขทดลอง เขียนถึงพฤติกรรมศีลธรรม หรือ เงื่อนไขควบคุม เขียนถึงเรื่องทั่วไป) แบบทดสอบภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน แบบลงมือทำพฤติกรรมโกง (สถานการณ์คลุมเครือ หรือ ไม่คลุมเครือ) แบบทดสอบภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์สมมติฐานที่ 1 พบว่า กลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมมีพฤติกรรมโกงไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม ดังนั้นสมมติฐานที่ 1 จึงไม่ได้รับการสนับสนุน นอกจากนี้ ผลวิจัยไม่พบปรากฏการณ์การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง แต่พบว่าบุคคลมีแนวโน้มที่จะรักษาความสอดคล้องของพฤติกรรมศีลธรรม กล่าวคือ เมื่อบุคคลนึกถึงความทรงจำศีลธรรมแล้วมีแนวโน้มจะทำพฤติกรรมโกงน้อยกว่าคนที่ไม่ได้นึกถึงพฤติกรรมศีลธรรม แม้จะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่าภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนไม่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรมและพฤติกรรมโกง โดยพบว่า การเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมสามารถกระตุ้นภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนได้ แต่คะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมไม่

สัมพันธ์กับพฤติกรรมภารกิจ อย่างไรก็ตาม การที่การเหนี่ยวนำความทรงจำเกี่ยวกับพฤติกรรมทางศีลธรรมมีผลต่อภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนได้ สอดคล้องกับแนวคิดการกำกับตนเองทางศีลธรรมที่ว่า ตัวตนทางศีลธรรมนั้นไม่ได้คงที่ตายตัว แต่เปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอิทธิพลส่งผ่านดังสมมติฐานข้อ 2 นั้น มีอิทธิพลทางอ้อมอ่อนมาก และไม่มีนัยสำคัญ ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ว่าด้วยอิทธิพลของความคลุมเครือของสถานการณ์ที่กำกับอิทธิพลทางอ้อมดังกล่าวจึงไม่มีนัยสำคัญไปด้วย แต่เมื่อวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงที่แยกตามเงื่อนไขของสถานการณ์ พบว่า ในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ บุคคลที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำเกี่ยวกับพฤติกรรมทางศีลธรรมทำพฤติกรรมโกงน้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนการทดสอบสมมติฐานที่ 4 เฉพาะในคนที่แสดงพฤติกรรมโกงพบว่า ปฏิสัมพันธ์สามทางระหว่างการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมกับความคลุมเครือของสถานการณ์และช่วงเวลามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมโกงไม่มีนัยสำคัญ แต่ผลหลักของเวลามีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ โดยรวมทุกกลุ่มมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนลดลงหลังจากทำพฤติกรรมโกงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์ผลหลักของเวลาก่อนและหลังการโกงแยกตามเงื่อนไขการทดลองเพิ่มเติม พบว่า กลุ่มควบคุมมีคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนลดลงเล็กน้อยและไม่มีนัยสำคัญ ทั้งในสถานการณ์ที่คลุมเครือและไม่คลุมเครือ ส่วนกลุ่มที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรมและแสดงพฤติกรรมโกงมีภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัดทั้งในสถานการณ์ที่คลุมเครือและไม่คลุมเครือและมีนัยสำคัญ

ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ

แม้งานวิจัยนี้จะได้ผลบางอย่างที่น่าสนใจ แต่ก็มีข้อจำกัดบางประการที่อาจเป็นสาเหตุทำให้ไม่พบผลที่สนับสนุนสมมติฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมและเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต ดังนี้

ประเด็นแรก คือ การทดลองในระบบออนไลน์ที่มีปัจจัยแทรกซ้อน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ระดับของความจดจ่อของผู้เข้าร่วมการทดลอง หรือ สภาพแวดล้อมในระหว่างการตอบแบบสอบถาม ปัจจัยที่แทรกซ้อนนี้อาจทำให้ ผู้วิจัยตอบข้อคำถามตรวจสอบการจัดกระทำในเกม Lucky Draw ผิด และจากการตรวจสอบพบว่า มีผู้เข้าร่วมการทดลองที่ก่อกวนจากการทดลองจำนวน 89 คน ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เกิดขึ้นจากแบบสอบถามที่ใช้ระยะเวลาตอบค่อนข้างนาน (เฉลี่ย 25 นาที) ทำให้ผู้เข้าร่วมการทดลองขาดแรงจูงใจที่จะตอบแบบสอบถามให้เสร็จสมบูรณ์

ดังนั้นงานวิจัยในอนาคตควรเปลี่ยนบริบทจากการศึกษาผ่านระบบออนไลน์มาเป็นการศึกษาในห้องทดลองจริง เนื่องจากการควบคุมสิ่งแวดล้อมในห้องทดลองจะช่วยลดสิ่งรบกวนขณะตอบแบบสอบถามและทำให้ผู้เข้าร่วมการทดลองตอบแบบสอบถามได้อย่างมีสมาธิและครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่สอง คือ การจัดการกระทำตัวแปรต้น โดยการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม อาจมีกำลังไม่พอที่จะก่อให้เกิดการทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม เพราะการนึกถึงพฤติกรรมศีลธรรมในอดีต เป็นเพียงการกระตุ้นภาพลักษณ์ทางศีลธรรม แต่ภาพลักษณ์ทางศีลธรรมที่เพิ่มขึ้นชั่วคราวนั้น ไม่มากพอที่จะยืนยันให้บุคคลทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่า ควรเปลี่ยนการจัดการกระทำใหม่ โดยการให้ผู้เข้าร่วมวิจัยลงมือทำพฤติกรรมศีลธรรมจริง ๆ ตัวอย่างเช่น การให้ผู้เข้าร่วมวิจัยบริจาคเงิน ก่อนการทำแบบทดสอบภาพลักษณ์ทางศีลธรรม เป็นต้น

นอกจากนี้งานวิจัยในอนาคตสามารถประยุกต์หลักการจากทฤษฎีระดับการให้ความหมายได้ (construal level theory) โดย การขอให้ผู้เข้าร่วมการทดลองนึกถึงความทรงจำศีลธรรมที่เกิดขึ้นใน 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา การนึกถึงเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้น เป็นการกระตุ้นความคิดเชิงรูปธรรม ซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยรับรู้ ว่า ตนได้ทำพฤติกรรมศีลธรรมไปแล้ว ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องทำพฤติกรรมศีลธรรมอีก (Trope & Liberman, 2010)

ประเด็นสุดท้าย คือ การจัดการทำความเข้าใจความคลุมเครือของสถานการณ์ ก็ดูเหมือนจะไม่มีอิทธิพลมากพอที่จะทำให้เห็นผลความแตกต่างในพฤติกรรมโกง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานการณ์ที่คลุมเครือ ไม่แตกต่างจากสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครืออย่างชัดเจน เนื่องจาก ในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ แม้จะมีการแจ้งเตือนจำนวนรอบที่เล่นเกม แต่ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถหาเหตุผลรองรับพฤติกรรมโกงได้ โดยอ้างว่า ตัวเกมมีปัญหา เพราะสามารถกดเล่นซ้ำได้เรื่อยๆ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรปรับปรุงการจัดการทำความเข้าใจความคลุมเครือของสถานการณ์ใหม่ โดยเพิ่มระดับความคลุมเครือมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การประยุกต์เงื่อนไขด้านระยะเวลาเพิ่มเข้ามา จากงานวิจัยของ Brown et al. (2011) ซึ่งออกแบบโปรแกรมที่ใช้ทดสอบพฤติกรรมโกง โดยวัดระดับของพฤติกรรมโกงจากจำนวนครั้งที่ผู้เข้าร่วมวิจัยตั้งใจเฉลยของแบบทดสอบ ในเงื่อนไขที่สถานการณ์คลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยมีเวลา 1 วินาที ซึ่งจากการทดสอบนำร่องพบว่าเพียงพอที่จะกดปิดเฉลยที่เปิดขึ้นมาขณะทำแบบทดสอบ แต่ในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยมีเวลามากถึง 10 วินาที ในการกดปิดเฉลย จากการทดสอบของคณะผู้วิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมวิจัยในเงื่อนไขที่คลุมเครือจะทำพฤติกรรมโกงมากกว่า ทั้ง ๆ ที่ระยะเวลา 1 วินาทีมากเพียงพอที่จะกดปิดเฉลย ดังนั้น

ในเงื่อนไขคลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถหาเหตุผล (rationalization) เพื่อทำพฤติกรรมโกงได้มากกว่าเงื่อนไขที่ไม่คลุมเครืออย่างมีนัยสำคัญ

การประยุกต์เงื่อนไขด้านระยะเวลามาใช้ในเกม Lucky Draw อาจทำได้โดยการออกแบบโปรแกรม Lucky Draw ให้จำกัดการเล่นได้เพียงแค่ 1 ครั้งเท่านั้น แต่หลังจากที่โปรแกรมสุ่มตัวเลขแล้ว ผู้เข้าร่วมการทดลองต้องกดปุ่มบนคีย์บอร์ดภายในระยะเวลาที่กำหนด ในสถานการณ์ที่คลุมเครือ ผู้เข้าร่วมการทดลองจะมีเวลาสำหรับกดปุ่มเพื่อออกจากโปรแกรมภายในระยะเวลา 1 วินาที แต่ในสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ จะมีระยะเวลากดภายใน 10 วินาที เพื่อออกจากโปรแกรม หากกดปุ่มไม่ทันเวลา โปรแกรมจะรีเฟรชตนเองและเปิดโอกาสให้เล่นเกมได้อีก เป็นต้น

ประโยชน์ของงานวิจัย

แม้ผลของงานวิจัยไม่พบหลักฐานที่สนับสนุนปรากฏการณ์การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเองและไม่พบว่าแบบจำลองเครดิตทางศีลธรรม กับ แบบจำลองการรับรองทางศีลธรรมมีกลไกการทำงานที่แตกต่างกัน แต่ผลวิจัยในส่วนของสมมติฐานข้อที่ 2 มีข้อค้นพบที่สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่ศึกษาประเด็นเรื่อง การให้สิทธิพิเศษทางศีลธรรมแก่ตนเอง กล่าวคือ ตัวตนทางศีลธรรมมีลักษณะที่ไม่คงที่และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ไปตามสถานการณ์ หากบุคคลรับรู้ว่าเป็นคนที่ดีพอแล้ว ก็จะลดการกำกับตนเองลงและปลดปล่อยให้ตนเองทำพฤติกรรมที่ผิดได้

ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตที่สนใจประเด็นนี้ สามารถนำเครื่องมือการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม ไปใช้ทดสอบการเปลี่ยนแปลงของตัวตนทางศีลธรรมได้ โดยการขอให้ผู้เข้าร่วมวิจัยเขียนบรรยายคุณงามความดีของตนเอง และให้ตอบมาตรฐานภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน หากคะแนนของมาตรเพิ่มขึ้นมากกว่าค่าเฉลี่ย ก็สะท้อนให้เห็นว่า ในขณะที่ผู้เข้าร่วมวิจัยมีการเปลี่ยนแปลงของตัวตนทางศีลธรรมที่สูงขึ้น และมีโอกาสที่จะทำพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม

นอกจากนี้ผลวิจัยในส่วนของสมมติฐานที่ 3 ยังพบว่า การกระตุ้นให้นึกถึงความทรงจำศีลธรรมสามารถลดพฤติกรรมโกงได้ ถ้าหากเป็นสถานการณ์ที่มีการแจ้งเตือนกฎกติกาอย่างชัดเจนไม่คลุมเครือ ดังนั้นองค์กรที่สนใจแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน สามารถนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ได้โดยการจัดโปรแกรมอบรมให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของพฤติกรรมศีลธรรม และ ผู้บริหารขององค์กรควรส่งเสริมนโยบายและมาตรการที่ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน

บรรณานุกรม

- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior.
- Aminu, I. M., & Shariff, M. (2014). Strategic Orientation, Access to Finance, Business Environment and SMEs Performance in Nigeria: Data Screening and Preliminary Analysis. *European Journal of Business and Management*, 6, 124-131.
- Anderman, E. M., & Murdock, T. B. (2007). 1 - The Psychology of Academic Cheating. In E. M. Anderman & T. B. Murdock (Eds.), *Psychology of Academic Cheating* (pp. 1-5). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012372541-7/50002-4>
- Aquino, K., & Reed, A., 2nd. (2002). The self-importance of moral identity. *J Pers Soc Psychol*, 83(6), 1423-1440. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.83.6.1423>
- Aronson, E. (1969). The Theory of Cognitive Dissonance: A Current Perspective. This article and all the original work reported in it were supported by a grant from the National Science Foundation. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 4, pp. 1-34). Academic Press. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60075-1](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60075-1)
- Bandura, A. (1999). Moral Disengagement in the Perpetration of Inhumanities. *Personality and Social Psychology Review*, 3(3), 193-209. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0303_3
- Batson, C. D., Thompson, E. R., & Chen, H. (2002). Moral hypocrisy: addressing some alternatives. *J Pers Soc Psychol*, 83(2), 330-339.
- Beaman, A. L., Cole, C. M., Preston, M., Klentz, B., & Steblay, N. M. (1983). Fifteen Years of Foot-in-the Door Research: A Meta-Analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 9(2), 181-196. <https://doi.org/10.1177/0146167283092002>
- Bersoff, D. M. (1999). Why Good People Sometimes Do Bad Things: Motivated Reasoning and Unethical Behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(1), 28-39. <https://doi.org/10.1177/0146167299025001003>
- Blanken, I., van de Ven, N., & Zeelenberg, M. (2015). A Meta-Analytic Review of Moral Licensing. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 41(4), 540-558.

<https://doi.org/10.1177/0146167215572134>

Blanken, I., van de Ven, N., Zeelenberg, M., & Meijers, M. H. C. (2014). Three Attempts to Replicate the Moral Licensing Effect. *Social Psychology, 45*(3), 232-238.

<https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000189>

Blasi, A. (1980). Bridging moral cognition and moral action: A critical review of the literature. *Psychological Bulletin, 88*(1), 1-45. [https://doi.org/10.1037/0033-](https://doi.org/10.1037/0033-2909.88.1.1)

[2909.88.1.1](https://doi.org/10.1037/0033-2909.88.1.1)

Brown, R. P., Tamborski, M., Wang, X., Barnes, C. D., Mumford, M. D., Connelly, S., & Devenport, L. D. (2011). Moral Credentialing and the Rationalization of Misconduct. *Ethics Behav, 21*(1), 1-12.

<https://doi.org/10.1080/10508422.2011.537566>

Cialdini, R. B., Schaller, M., Houlihan, D., Arps, K., Fultz, J., & Beaman, A. L. (1987). Empathy-based helping: is it selflessly or selfishly motivated? *J Pers Soc Psychol, 52*(4), 749-758. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.52.4.749>

Cooper, J., & Fazio, R. H. (1984). A New Look at Dissonance Theory. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 17, pp. 229-266). Academic Press. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60121-5](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60121-5)

Cornelissen, G., Bashshur, M. R., Rode, J., & Le Menestrel, M. (2013). Rules or consequences? The role of ethical mind-sets in moral dynamics. *Psychol Sci, 24*(4), 482-488. <https://doi.org/10.1177/0956797612457376>

Crocker, J., & Wolfe, C. T. (2001). Contingencies of self-worth. *Psychological Review, 108*(3), 593-623. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.108.3.593>

Danziger, S., Levav, J., & Avnaim-Pesso, L. (2011). Extraneous factors in judicial decisions. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 108*(17), 6889.

<https://doi.org/10.1073/pnas.1018033108>

Diener, E., & Wallbom, M. (1976). Effects of self-awareness on antinormative behavior. *Journal of Research in Personality, 10*(1), 107-111.

[https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0092-6566\(76\)90088-X](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0092-6566(76)90088-X)

Dunning, D. (2007). Self-image motives and consumer behavior: How sacrosanct self-beliefs sway preferences in the market place. *Journal of Consumer Psychology, 17*(4), 237-249. [https://doi.org/10.1016/S1057-7408\(07\)70033-5](https://doi.org/10.1016/S1057-7408(07)70033-5)

- Effron, D. A. (2016). Beyond “being good frees us to be bad”: Moral self-licensing and the fabrication of moral credentials. In *Cheating, corruption, and concealment: The roots of dishonesty*. (pp. 33-54). Cambridge University Press.
- Effron, D. A., Cameron, J. S., & Monin, B. (2009). Endorsing Obama licenses favoring Whites. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45(3), 590-593.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jesp.2009.02.001>
- Effron, D. A., & Conway, P. (2015). When virtue leads to villainy: advances in research on moral self-licensing. *Current Opinion in Psychology*, 6, 32-35.
<https://doi.org/10.1016/j.copsy.2015.03.017>
- Effron, D. A., & Monin, B. (2010). Letting People Off the Hook: When Do Good Deeds Excuse Transgressions? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(12), 1618-1634. <https://doi.org/10.1177/0146167210385922>
- Epley, N., & Dunning, D. (2000). Feeling "holier than thou": Are self-serving assessments produced by errors in self- or social prediction? *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(6), 861-875. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.6.861>
- Fehr, E., & Fischbacher, U. (2003). The nature of human altruism. *Nature*, 425(6960), 785-791. <https://doi.org/10.1038/nature02043>
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford University Press.
- Festinger, L. (1962). Cognitive Dissonance. *Scientific American*, 207(4), 93-106.
<http://www.jstor.org/stable/24936719>
- Fischbacher, U., & Föllmi-Heusi, F. (2013). Lies in Disguise—An Experimental Study on Cheating. *Journal of the European Economic Association*, 11(3), 525-547.
<https://doi.org/10.1111/jeea.12014>
- Fishbach, A., & Dhar, R. (2005). Goals as Excuses or Guides: The Liberating Effect of Perceived Goal Progress on Choice. *Journal of Consumer Research*, 32(3), 370-377. <https://doi.org/10.1086/497548>
- Fujita, K., Trope, Y., Liberman, N., & Levin-Sagi, M. (2006). Construal levels and self-control. *J Pers Soc Psychol*, 90(3), 351-367. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.3.351>
- Gawronski, B., & Strack, F. (2012). *Cognitive Consistency: A Fundamental Principle in Social Cognition*.

- Giurge, L. M., Lin, E. H.-L., & Effron, D. A. (2021). Moral credentials and the 2020 democratic presidential primary: No evidence that endorsing female candidates licenses people to favor men. *Journal of Experimental Social Psychology, 95*.
<https://doi.org/10.1016/j.jesp.2021.104144>
- Graham, J., Haidt, J., Koleva, S., Motyl, M., Iyer, R., Wojcik, S. P., & Ditto, P. H. (2013). Chapter Two - Moral Foundations Theory: The Pragmatic Validity of Moral Pluralism. In P. Devine & A. Plant (Eds.), *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 47, pp. 55-130). Academic Press.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/B978-0-12-407236-7.00002-4>
- Greene, J. D., Nystrom, L. E., Engell, A. D., Darley, J. M., & Cohen, J. D. (2004). The Neural Bases of Cognitive Conflict and Control in Moral Judgment. *Neuron, 44*(2), 389-400. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.neuron.2004.09.027>
- Hertz, S. G., & Krettenauer, T. (2016). Does Moral Identity Effectively Predict Moral Behavior?: A Meta-Analysis. *Review of General Psychology, 20*(2), 129-140.
<https://doi.org/10.1037/gpr0000062>
- Jordan, J., Leliveld, M. C., & Tenbrunsel, A. E. (2015). The Moral Self-Image Scale: Measuring and Understanding the Malleability of the Moral Self. *Front Psychol, 6*, 1878. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01878>
- Jordan, J., Mullen, E., & Murnighan, J. K. (2011). Striving for the moral self: the effects of recalling past moral actions on future moral behavior. *Pers Soc Psychol Bull, 37*(5), 701-713. <https://doi.org/10.1177/0146167211400208>
- Khan, U., & Dhar, R. (2006). Licensing Effect in Consumer Choice. *Journal of Marketing Research, 43*(2), 259-266. <https://doi.org/10.1509/jmkr.43.2.259>
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling, 3rd ed.* Guilford Press.
- Lasarov, W., & Hoffmann, S. (2018). Social Moral Licensing. *Journal of Business Ethics, 165*(1), 45-66. <https://doi.org/10.1007/s10551-018-4083-z>
- Mazar, N., Amir, O., & Ariely, D. (2008). The Dishonesty of Honest People: A Theory of Self-Concept Maintenance. *Journal of Marketing Research, 45*(6), 633-644.
<https://doi.org/10.1509/jmkr.45.6.633>
- Mazar, N., & Zhong, C. B. (2010). Do green products make us better people? *Psychol Sci,*

- 21(4), 494-498. <https://doi.org/10.1177/0956797610363538>
- Merritt, A. C., Effron, D. A., & Monin, B. (2010). Moral self-licensing: When being good frees us to be bad. *Social and Personality Psychology Compass*, 4(5), 344-357. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2010.00263.x>
- Miller, D. T., & Effron, D. A. (2010). Psychological license: When it is needed and how it functions. In *Advances in experimental social psychology, Vol 43*. (pp. 115-155). Academic Press. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(10\)43003-8](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(10)43003-8)
- Monin, B., & Jordan, A. H. (2009). The dynamic moral self: A social psychological perspective. In *Personality, identity, and character: Explorations in moral psychology*. (pp. 341-354). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511627125.016>
- Monin, B., & Miller, D. T. (2001). Moral credentials and the expression of prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(1), 33-43. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.81.1.33>
- Mulder, L. B., & Aquino, K. (2013). The role of moral identity in the aftermath of dishonesty. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 121(2), 219-230. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2013.03.005>
- Mullen, E., & Monin, B. (2016). Consistency Versus Licensing Effects of Past Moral Behavior. *Annual review of psychology*, 67, 363-385.
- Nisan, M. (1991). The moral balance model: Theory and research extending our understanding of moral choice and deviation. In *Handbook of moral behavior and development, Vol. 1: Theory; Vol. 2: Research; Vol. 3: Application*. (pp. 213-249). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Pascual, L., Gallardo-Pujol, D., & Rodrigues, P. (2013). How does morality work in the brain? A functional and structural perspective of moral behavior [Mini Review]. *Frontiers in Integrative Neuroscience*, 7(65). <https://doi.org/10.3389/fnint.2013.00065>
- Reed, A., Aquino, K., & Levy, E. (2007). Moral Identity and Judgments of Charitable Behaviors. *Journal of Marketing*, 71(1), 178-193. <https://doi.org/10.1509/jmkg.71.1.178>
- Sachdeva, S., Iliev, R., & Medin, D. L. (2009). Sinning saints and saintly sinners: the

paradox of moral self-regulation. *Psychol Sci*, 20(4), 523-528.

<https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2009.02326.x>

Steele, C. M. (1988). The Psychology of Self-Affirmation: Sustaining the Integrity of the Self. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 21, pp. 261-302). Academic Press. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60229-4](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60229-4)

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics, 5th ed.* Allyn & Bacon/Pearson Education.

Thaipost. (2564). ศาลอุทธรณ์เพิ่มโทษ 'อดีตพระพรหมสิทธิ.

Trope, Y., & Liberman, N. (2010). Construal-level theory of psychological distance.

Psychological Review, 117(2), 440-463. <https://doi.org/10.1037/a0018963>

Tsang, J.-A. (2002). Moral rationalization and the integration of situational factors and psychological processes in immoral behavior. *Review of General Psychology*, 6(1), 25-50. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.6.1.25>

Vanberg, C. (2008). Why Do People Keep Their Promises? An Experimental Test of Two Explanations1. *Econometrica*, 76(6), 1467-1480.

<https://doi.org/https://doi.org/10.3982/ECTA7673>

Wenzel, K., & Reinhard, M.-A. (2020). Tests and academic cheating: do learning tasks influence cheating by way of negative evaluations? *Social Psychology of Education*, 23(3), 721-753. <https://doi.org/10.1007/s11218-020-09556-0>

Wicker, B., Keysers, C., Plailly, J., Royet, J.-P., Gallese, V., & Rizzolatti, G. (2003). Both of Us Disgusted in My Insula: The Common Neural Basis of Seeing and Feeling Disgust. *Neuron*, 40(3), 655-664. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0896-6273\(03\)00679-2](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0896-6273(03)00679-2)

Zhong, C.-B., & Liljenquist, K. (2006). Washing Away Your Sins: Threatened Morality and Physical Cleansing. *Science*, 313(5792), 1451.

<https://doi.org/10.1126/science.1130726>

Zhong, C.-B., Liljenquist, K., & Cain, D. M. (2009). Moral self-regulation: Licensing and compensation. In *Psychological perspectives on ethical behavior and decision making*. (pp. 75-89). Information Age Publishing, Inc.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก.
แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา

โครงการวิจัยเรื่องการเขียนบรรยายเหตุการณ์และการประเมินตนเอง

ชื่อผู้วิจัย : นายภัทรพงศ์ สุทธิรัตน์ นักศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอเรียนเชิญผู้เข้าร่วมวิจัยเข้าร่วมการตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในวิทยานิพนธ์เรื่อง การเขียนบรรยายเหตุการณ์และการประเมินตนเอง ของนายภัทรพงศ์ สุทธิรัตน์ นักศึกษามหาบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาจิตวิทยาสังคมพื้นฐานและประยุกต์ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเขียนบรรยายเหตุการณ์และการประเมินตนเอง ขอให้ท่านทำความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยอย่างละเอียดถี่ถ้วนก่อนตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัย หากมีข้อสงสัยหรือมีข้อซักถามระหว่างทำแบบสอบถาม ท่านสามารถสอบถามเพิ่มเติมกับผู้วิจัยได้ทุกเมื่อ

ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัยนี้เนื่องจากท่านมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า
2. มีทักษะในการอ่านและเขียนภาษาไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของการเขียนบรรยายเหตุการณ์ที่มีต่อการประเมินตนเอง

การดำเนินการวิจัย

1. ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะได้รับแบบสอบถามผ่านการประชาสัมพันธ์ผ่านระบบออนไลน์ โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยจะได้รับ QR code หรือ URL ของแบบสอบถามซึ่งจะนำไปสู่เว็บไซต์ Qualtric ซึ่งท่านควรอยู่ในสถานที่ที่ไม่มีสิ่งรบกวนระหว่างทำแบบสอบถาม มีอุปกรณ์ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้(เช่น คอมพิวเตอร์ หรือสมาร์ตโฟน) เมื่อเข้าสู่ตัวแบบสอบถามแล้ว ท่านควรทำความเข้าใจคำอธิบายและวิธีการตอบอย่างละเอียดถี่ถ้วนก่อนทำแบบสอบถาม โดยขอให้ตอบตามความเป็นจริง กระบวนการวิจัยทั้งหมดใช้เวลาประมาณ 30 นาที

2.เมื่อผู้เข้าร่วมการวิจัยเข้าสู่แบบสอบถามแล้ว ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะต้องตอบแบบสอบถามทั้งหมด 4 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวนทั้งหมด 3 ข้อ
- ส่วนที่ 2 แบบประเมินความสำคัญของสิ่งของหรือคุณลักษณะ ซึ่งเป็นแบบประเมินประเภทเขียนตอบ มีจำนวนทั้งหมด 3 ข้อ
- ส่วนที่ 3 แบบประเมินตนเองชุดที่ 1 เป็นแบบประเมินประเภทตัวเลือก มีจำนวนทั้งหมด 15 ข้อ

-ส่วนที่ 4 กิจกรรม Lucky Draw เพื่อลุ้นรางวัลเพื่อเติมจากแบบสอบถาม -

-ส่วนที่ 5 แบบประเมินตนเองชุดที่ 2 เป็นแบบประเมินประเภทตัวเลือก มีจำนวนทั้งหมด 23 ข้อ มีจำนวนทั้งหมด 23 ข้อ

3.เมื่อผู้เข้าร่วมการวิจัยตอบทุกข้อคำถามเรียบร้อยแล้ว จะปรากฏข้อความแสดงความขอบคุณสำหรับการเข้าร่วมการวิจัย พร้อมกับชี้แจงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการศึกษา แบบสอบถามนี้ต้องการผู้ตอบแบบสอบถามอย่างสมบูรณ์จำนวนทั้งสิ้น 176 คน

สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย

ข้อมูลทั้งหมดจากแบบสอบถามนี้จะถูกเก็บเป็นความลับ มีเพียงผู้วิจัยเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ โดยคอมพิวเตอร์ของผู้วิจัยทุกเครื่องใส่รหัสผ่านซึ่งมีเพียงผู้วิจัยเท่านั้นที่ทราบ ข้อมูลจะถูกใช้ในการวิจัยนี้เท่านั้น ข้อมูลจะถูกเก็บไว้เป็นเวลา 3 ปีก่อนทำลาย หากมีการเสนอผลการวิจัยจะเสนอเป็นภาพรวม ข้อมูลใดที่สามารถระบุถึงตัวผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยได้จะไม่ปรากฏในรายงาน

การเข้าร่วมการวิจัยนี้มีความเสี่ยงหรืออันตรายในระดับต่ำต่อร่างกายและจิตใจของผู้เข้าร่วมการวิจัย เนื่องจากคำถามในงานวิจัยนี้ไม่แตกต่างจากสิ่งที่คุณสามารถพบเจอในชีวิตประจำวันทั่วไป แต่หากท่านเกิดรู้สึกอึดอัด เครียดหรือไม่สบายใจกับบางคำถาม ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงท่านมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด

ทั้งนี้หากท่านรู้สึกว่าจะได้รับผลกระทบอันรุนแรงด้านจิตใจจากการเข้าร่วมวิจัย ขอให้ท่านแจ้งมายังผู้วิจัย นายภัทรพงศ์ สุทธิรัตน์ 6370048738@student.chula.ac.th ผู้วิจัยจะประสานงานให้

ท่านได้รับคำปรึกษาเบื้องต้นจากศูนย์สุขภาพทางจิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร. (02) 218-1171
หรือ www.chulawellness.com

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินตนเอง ซึ่งสามารถนำองค์ความรู้ไปพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการวิชาการและการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ผู้วิจัยขอขอบคุณสำหรับการสละเวลาและให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในครั้งนี้ หากท่านได้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ท่านสามารถเข้าร่วมลุ้นบัตรกำนัล Grab Gift มูลค่า 100 บาท จำนวน 12 รางวัล และ 150,200,250 อย่างละ 1 รางวัล โดยท่านจะต้องให้ข้อมูลเพิ่มเติมในหน้าสุดท้ายของแบบสอบถามซึ่งประกอบไปด้วย ชื่อและอีเมลสำหรับการติดต่อกลับ ข้อมูลการติดต่อจะถูกทำลายเมื่อผู้วิจัยสุ่มของรางวัลครบจำนวน 15 ท่าน

หากท่านได้รับการปฏิบัติไม่ตรงตามข้อมูลดังกล่าว สามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 254 อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 0-2218-3202, 0-2218-3049
E-mail: eccu@chula.ac.th

หลังจากท่านได้อ่านทำความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยข้างต้นอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้วท่านยินยอมให้ข้อมูลกับผู้วิจัยหรือไม่

- ยินยอม
- ไม่ยินยอม

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวนทั้งหมด 3 ข้อ

1.โปรดเลือกระดับการศึกษาในปัจจุบันของท่าน

- ปริญญาตรี
- ปริญญาโท
- ปริญญาเอก

2.โปรดเลือกเพศของท่าน

- เพศชาย
- เพศหญิง

- LGBTQ+
- ไม่ต้องการระบุ

3.อายุ (ปี)

ส่วนที่ 2 แบบกระตุ้นการนึกถึงความทรงจำศีลธรรม

2.1 เจื่อนไขทตลอด : ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรม

คำชี้แจง : ต่อไปนี้เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเขียนบรรยายตนเอง จำนวน 3 ข้อ ในแต่ละข้อท่านต้องเขียนบรรยายอย่างน้อย 20 คำ

หมายเหตุ : การเขียนบรรยายในข้อคำถามนี้ไม่ได้มีการตรวจสอบโดยการให้คะแนน

ดังนั้นขอให้ท่านเขียนบรรยายตนเองออกมาให้เป็นธรรมชาติมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.โปรดเล่าถึงเหตุการณ์ที่ท่านเคยช่วยรักษาสีงแวดล้อม

(เขียนอย่างน้อย 20 คำ)

ตัวอย่างคำตอบ :

ตอนที่ผมเรียนปริญญาตรี ผมกับเพื่อนคณะเคยช่วยกันปลูกป่าชายเลนเพื่อรักษาระบบนิเวศชายฝั่ง

2.โปรดเล่าถึงเหตุการณ์ที่ท่านเคยช่วยเหลือคนหรือสัตว์

(เขียนอย่างน้อย 20 คำ)

ตัวอย่างการเขียนคำตอบแบบที่ 1 :

ตอนที่ผมเรียนปี 3 ผมเคยช่วยเพื่อนๆติววิชาเศรษฐศาสตร์จุลภาคก่อนสอบมิตเทอมและไฟนอล

ตัวอย่างการเขียนคำตอบแบบที่ 2 :

ผมเคยช่วยลูกนกพิราบที่ตกจากรังอยู่บ่อยครั้ง และเคยนำมาเลี้ยงชั่วคราวเพื่อรอแม่ของมันมารับ

3. ในบรรดาคุณลักษณะดังต่อไปนี้

ห่วงใย, เมตตา, ยุติธรรม, ใจกว้าง, ใจดี ซื่อสัตย์, ชอบช่วยเหลือผู้อื่น, พากเพียร

ท่านคิดว่าคุณลักษณะใดเป็นจุดแข็งหรือข้อดีในตัวของท่าน โปรดเลือกคุณลักษณะที่ท่านคิดว่าเป็นจุดแข็ง 1 อย่างและเขียนยกตัวอย่างสถานการณ์ที่ท่านใช้จุดแข็งนั้น (เขียนอย่างน้อย 20 คำ)

ตัวอย่างการเขียนคำตอบ 1 :

จุดแข็งของผม คือ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น

สถานการณ์ที่ผมชอบช่วยเหลือผู้อื่น คือ ตอนที่เพื่อนมาขอให้เราติววิชาเศรษฐศาสตร์จุลภาคให้ ซึ่งผมก็เต็มใจ เพราะชอบช่วยเหลือผู้อื่นอยู่แล้ว ทำแล้วมีความสุข

ตัวอย่างการเขียนคำตอบ 2 :

จุดแข็ง : พากเพียร

CHULALONGKORN UNIVERSITY

สถานการณ์ : ช่วงก่อนเข้ามหาวิทยาลัย ผมต้องขยันมากๆเป็นพิเศษเพราะผมไม่ใช่คนหัวดี ไม่ได้ตั้งใจเรียน แต่สุดท้ายก็เข้าเรียนคณะที่ชอบได้

1. ท่านคิดว่าการช่วยลดปัญหาขยะพลาสติก เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมากแค่ไหน?

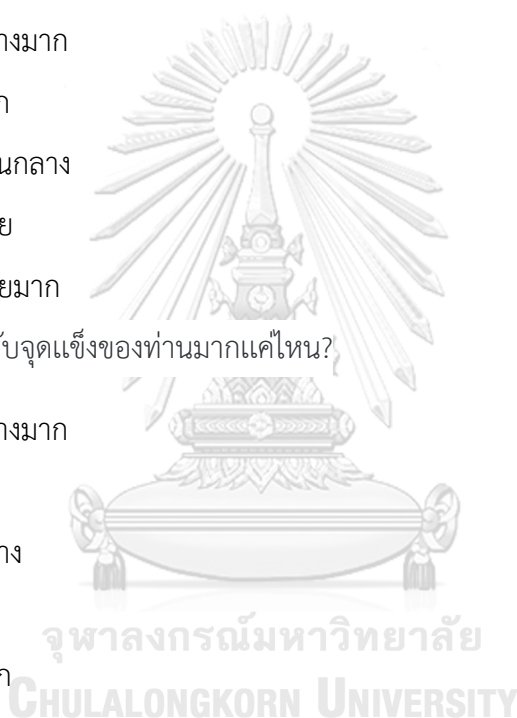
- เป็นประโยชน์อย่างมาก
- เป็นประโยชน์มาก
- เป็นประโยชน์ปานกลาง
- เป็นประโยชน์น้อย
- เป็นประโยชน์น้อยมาก

2. ท่านคิดว่าการช่วยเหลือคนหรือสัตว์ เป็นสิ่งที่น่าประทับใจมากแค่ไหน?

- ประทับใจอย่างมาก
- ประทับใจมาก
- ประทับใจปานกลาง
- ประทับใจน้อย
- ประทับใจน้อยมาก

3. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจกับจุดแข็งของท่านมากแค่ไหน?

- ภาคภูมิใจอย่างมาก
- ภูมิใจมาก
- ภูมิใจปานกลาง
- ภูมิใจน้อย
- ภูมิใจน้อยมาก

2.2 เงื่อนไขควบคุม

คำชี้แจง : ต่อไปนี้เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเขียนบรรยายกิจกรรมที่ท่านเคยทำ จำนวน 3 ข้อ

ในแต่ละข้อท่านจะต้องเขียนบรรยาย อย่างน้อย 20 คำ

หมายเหตุ : การเขียนบรรยายในข้อคำถามนี้ไม่ได้มีการตรวจสอบโดยการให้คะแนน

ดังนั้นขอให้ท่านเขียนบรรยายตนเองออกมาให้เป็นธรรมชาติมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.สถานที่ท่องเที่ยวใดที่ท่านชื่นชอบมากที่สุด โปรดเขียนบรรยายและให้เหตุผล

(เขียนอย่างน้อย 20 คำ)

ตัวอย่างคำตอบ :

ภูกระดึงเป็นสถานที่ที่ผมชอบไปมากที่สุด เพราะอากาศเย็นสบายและได้กางเต็นท์ชมพระอาทิตย์ตก

(เขียนอย่างน้อย 20 คำ)

ตัวอย่างคำตอบ :

ผมชอบร้านบาร์บีคิว เพราะ อาหารที่นั่นอร่อย มีเมนูให้เลือกมากและที่สำคัญคือได้กินกับเพื่อนๆ

3.ขอให้ท่านเขียนบรรยายกิจวัตรประจำวันของท่าน

(เขียนอย่างน้อย 20 คำ)

ตัวอย่างคำตอบ :

ตื่นนอนเล่นโทรศัพท์บนเตียง เดินลงมากินข้าว อาบน้ำ ตีหมาแพะ นั่งทำงานและก็เล่นโซเชียล

ข้อคำถามตรวจสอบการจัดกระทำ

1. ท่านประทับใจกับการไปเที่ยวสถานที่ที่ท่านชื่นชอบมากแค่ไหน?

- ประทับใจอย่างมาก
- ประทับใจมาก
- ประทับใจปานกลาง
- ประทับใจน้อย
- ประทับใจน้อยมาก

2. ท่านพึงพอใจกับร้านอาหารที่ท่านเลือกมากแค่ไหน ?

- พึงพอใจอย่างมาก
- พึงพอใจมาก
- พึงพอใจปานกลาง
- พึงพอใจน้อย
- พึงพอใจน้อยมาก

3. ท่านชื่นชอบกิจกรรมประจำวันของท่าน มากแค่ไหน?

- ชื่นชอบอย่างมาก
- ชื่นชอบมาก
- ชื่นชอบปานกลาง
- ไม่ค่อยชื่นชอบเท่าไร
- ไม่ชื่นชอบอย่างยิ่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ส่วนที่ 3 : แบบประเมินภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตัว (Moral Self-Image)(ก่อนลงมือทำ พฤติกรรมโกง)

คำชี้แจง : คำแนะนำในการทำแบบสอบถาม โปรดอ่านและทำความเข้าใจก่อนลงมือทำ

ในคำถามจำนวน 15 ข้อดังต่อไปนี้ เป็นการประเมินคุณลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ความรู้สึกในเชิงบวก (positive emotion) , คุณลักษณะในเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และคุณลักษณะในเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 1 : ข้อคำถามที่ประเมินความรู้สึกในเชิงบวก ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 3 ข้อ (ได้แก่ข้อที่ 1-3) เป็นการประเมินแบบ 9 ระดับ โดยระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด, ระดับที่ 5 หมายถึง ปานกลาง และ 9 หมายถึง มากที่สุด

ส่วนที่ 2 : ข้อคำถามที่ประเมินคุณลักษณะในเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 9 ข้อ ซึ่งท่านจะต้องถึงคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น ความหวังใฝ่, ความเมตตา, ความยุติธรรม ว่าตัวคุณเองอยากจะเป็นคนที่มีคุณลักษณะดังกล่าวในระดับใด ตั้งแต่ 1-9 ระดับ โดย ระดับที่ 1 หมายถึง คุณมีลักษณะดังกล่าวน้อยกว่าที่คุณอยากจะเป็น ระดับที่ 5 = คุณมีลักษณะดังกล่าวเท่ากับที่คุณอยากจะเป็น และ ระดับที่ 9 = คุณมีลักษณะดังกล่าวมากกว่าที่คุณอยากจะเป็น

ส่วนที่ 3 : ข้อคำถามที่ประเมินคุณลักษณะในเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 3 ข้อ (ได้แก่ข้อที่ 5,12,15) เป็นการประเมินแบบ 9 ระดับ โดย ระดับที่ 1 หมายถึง คุณมีลักษณะดังกล่าวน้อยกว่าที่คุณอยากจะเป็น ระดับที่ 5 = คุณมีลักษณะดังกล่าวเท่ากับที่คุณอยากจะเป็น และ ระดับที่ 9 = คุณมีลักษณะดังกล่าวมากกว่าที่คุณอยากจะเป็น

หมายเหตุ : โปรดเลือกตัวเลือกที่ตรงกับความรู้สึกในปัจจุบันของท่านมากที่สุด

14 ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่
ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ในระดับที่

....

15 ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่
ได้มีส่วนร่วมในการรักษาสีงเว
ดล้อม ในระดับที่....

ส่วนที่ 4 : กิจกรรม Lucky Draw Game

เงื่อนไข : สถานการณ์มีความคลุมเครือ (ambiguous cheating scenario) (ไม่แจ้งเตือน
จำนวนรอบที่เล่นเกม)

คำชี้แจง :

วิดีโอแนะนำ :

กิจกรรมดังต่อไปนี้ เป็นเกมลุ้นรางวัลเพิ่มเติมจากการตอบแบบสอบถาม

โปรดอ่านและทำความเข้าใจกติกาของเกมดังนี้

1. ในกิจกรรมหน้าถัดไปท่านจะได้รับกิจกรรมให้เลือก รายชื่อของบุคคล (สมมติ) 1 รายชื่อ จากทั้งหมด 7 รายชื่อ

ซึ่งในแต่ละรายชื่อ มีตัวเลข 2 หลักซ่อนอยู่ (ระบบจะสุ่มเลขตั้งแต่ 10-100)

ตัวอย่างเช่น : ถ้าท่านเลือก "Matthew" ก็จะได้เลข 86 หรือ "Nadia" ได้เลข 18

2. หากท่านเลือกรายชื่อแล้ว ได้เลข คือ **16,17 และ 18** ท่านจะได้รับรางวัล

เป็น Grabgift มูลค่า 150,200,250 บาทตามลำดับ

ตัวอย่างเช่น ถ้าท่านเลือกรายชื่อ "Nadia" ได้เลข 18 ก็จะได้ Grabgift มูลค่า 250 บาท เป็นต้น

3. ท่านได้รับสิทธิให้กดเลือกรายชื่อเพียงแค่ 3 ครั้งเท่านั้น!

ท่านยินยอมเข้าร่วมกิจกรรมนี้หรือไม่?

- ยินยอม
- ไม่ยินยอม

คำถามตรวจสอบการจัดกระทำ

1. ในแต่ละข้อท่านจะได้รับรายชื่อให้กดสุ่มลุ้นรับรางวัลกี่รายชื่อ?

- 5
- 7

2. หากท่านเลือกรายชื่อ "Nadia" แล้วได้เลข "17" แสดงว่าท่านได้รับรางวัลหรือไม่?

- ได้รับรางวัล
- ไม่ได้รับรางวัล

3.หากท่านเลือกรายชื่อ "Matthew" แล้วได้เลข "39" แสดงว่าท่านได้รับรางวัลหรือไม่?

- ได้รับรางวัล
 - ไม่ได้รับรางวัล
-

กิจกรรม Lucky Draw

1.โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 52

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
 - หยุดเล่น
-

2. โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 20

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
- หยุดเล่น

3. โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 19

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
- หยุดเล่น

4.โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 33

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
- หยุดเล่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

5. โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 60

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
- หยุดเล่น

6. โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 47

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
 - หยุดเล่น
-

7.โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 3

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่? **ALONGKORN UNIVERSITY**

- เล่นต่อ
 - หยุดเล่น
-

8. โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 37

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
- หยุดเล่น

9. โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 88

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
 - หยุดเล่น
-

ท่านคิดว่ามีโอกาสมากแค่ไหน ที่ผู้เล่น lucky draw ท่านอื่นๆจะกดสุ่มเกินกว่าจำนวนครั้งที่กำหนด (3 ครั้ง) ?

- มีโอกาสสูงมากที่ผู้เล่นคนอื่นๆจะกดมากกว่าที่กำหนด
- มีโอกาสสูงที่ผู้เล่นคนอื่นๆจะกดมากกว่าที่กำหนด
- มีโอกาสราว 50% ที่ผู้เล่นคนอื่นๆจะกดมากกว่าที่กำหนด
- มีโอกาสน้อยที่ผู้เล่นคนอื่นๆจะกดมากกว่าที่กำหนด
- มีโอกาสน้อยมากที่ผู้เล่นคนอื่นๆจะกดมากกว่าที่กำหนด

ท่านคิดว่ารางวัลจาก Lucky draw มีผลให้ผู้เล่นกดสุ่มเกินกว่าจำนวนครั้งที่กำหนด มากแค่ไหน?

- มีผลอย่างมาก
- มีผลค่อนข้างมาก
- มีผลปานกลาง
- มีผลน้อย
- มีผลน้อยมาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ท่านคิดว่าโปรแกรม lucky draw game ทำให้ผู้เล่นมีโอกาสกดสุ่มเกินกว่ากำหนดได้ง่ายหรือยาก?

- มีโอกาสกดสุ่มเกินได้ง่ายมาก
- มีโอกาสกดสุ่มเกินได้ง่าย
- มีโอกาสกดสุ่มเกินได้ง่ายและยากพอๆกัน
- มีโอกาสกดสุ่มเกินได้ยาก
- มีโอกาสกดสุ่มเกินได้ยากมาก
-

ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงโปรแกรม lucky draw game (ไม่ต้องทำก็ได้)

เงื่อนไข : สถานการณ์ที่ไม่มีความคลุมเครือ (Unambiguous cheating scenario) (มีการแจ้งเตือน)

คำชี้แจง : กิจกรรมดังต่อไปนี้ เป็นเกมลุ้นรางวัลเพิ่มเติมจากการตอบแบบสอบถาม

วิดีโอแนะนำ :

โปรดอ่านและทำความเข้าใจกติกาของเกมดังนี้

1. ในกิจกรรมหน้าถัดไปท่านจะได้รับกิจกรรมให้เลือก รายชื่อของบุคคล (สมมติ) 1 รายชื่อ จากทั้งหมด 7 รายชื่อ

ซึ่งในแต่ละรายชื่อ มีตัวเลข 2 หลักซ่อนอยู่ (ระบบจะสุ่มเลขตั้งแต่ 10-100)

ตัวอย่างเช่น : ถ้าท่านเลือก "Matthew" ก็จะได้เลข 86 หรือ "Nadia" ได้เลข 18

2. หากท่านเลือกรายชื่อแล้ว ได้เลข คือ **16,17 และ 18** ท่านจะได้รับรางวัล

เป็น Grabgift มูลค่า 150,200,250 บาทตามลำดับ

ตัวอย่างเช่น ถ้าท่านเลือกรายชื่อ "Nadia" ได้เลข 18 ก็จะได้ Grabgift มูลค่า 250 บาท เป็นต้น

3. ท่านได้รับสิทธิให้คัดเลือกรายชื่อเพียงแค่ 3 ครั้งเท่านั้น!

ท่านยินยอมเข้าร่วมกิจกรรมนี้หรือไม่?

- ยินยอม
 - ไม่ยินยอม
-

คำถามตรวจสอบการจัดกระทำ

1. จากกติกาท่านสามารถกดปุ่มรางวัลได้ทั้งหมดกี่ครั้ง?

- 3 ครั้ง
- 4 ครั้ง
- 5 ครั้ง

2. หากท่านเลือกรายชื่อ "Nadia" แล้วได้เลข "17" แสดงว่าท่านได้รับรางวัลหรือไม่?

- ได้รับรางวัล
- ไม่ได้รับรางวัล

3. หากท่านเลือกรายชื่อ "Matthew" แล้วได้เลข "39" แสดงว่าท่านได้รับรางวัลหรือไม่?

- ได้รับรางวัล
- ไม่ได้รับรางวัล

กิจกรรม Lucky Draw

1. สุ่ม lucky_draw รอบที่ 1

โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 52

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
- หยุดเล่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สุ่ม lucky_draw รอบที่ 2

2.โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 20

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
- หยุดเล่น

3. สุ่ม lucky_draw รอบที่ 3

โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
 - Matthew
 - Paul
 - Kinsley
 - Ryan
 - Nadia
 - Richard
-

คุณได้เลข 19

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
 - หยุดเล่น
-

4. สุ่ม lucky_draw รอบที่ 4

โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 33

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
 - หยุดเล่น
-

5. สุ่ม lucky_draw รอบที่ 5

โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 60

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
- หยุดเล่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. สุ่ม lucky_draw รอบที่ 6

โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 47

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
 - หยุดเล่น
-

7. สุ่ม lucky_draw รอบที่ 7

โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 3

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
 - หยุดเล่น
-

8. สุ่ม lucky_draw รอบที่ 8

โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 37

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
- หยุดเล่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

9. สุ่ม lucky_draw รอบที่ 9

โปรดเลือกรายชื่อดังต่อไปนี้และกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูตัวเลข

- John
- Matthew
- Paul
- Kinsley
- Ryan
- Nadia
- Richard

คุณได้เลข 88

ท่านต้องการจะเล่นต่อหรือไม่?

- เล่นต่อ
- หยุดเล่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ท่านคิดว่ามีโอกาสมากแค่ไหน ที่ผู้เล่น lucky draw ท่านอื่นๆ จะกดสุ่มเกินกว่าจำนวนครั้งที่กำหนด (3 ครั้ง) ?

- มีโอกาสสูงมากที่ผู้เล่นคนอื่นๆ จะกดมากกว่าที่กำหนด
- มีโอกาสสูงที่ผู้เล่นคนอื่นๆ จะกดมากกว่าที่กำหนด
- มีโอกาสราว 50% ที่ผู้เล่นคนอื่นๆ จะกดมากกว่าที่กำหนด
- มีโอกาสน้อยที่ผู้เล่นคนอื่นๆ จะกดมากกว่าที่กำหนด
- มีโอกาสน้อยมากที่ผู้เล่นคนอื่นๆ จะกดมากกว่าที่กำหนด

ท่านคิดว่ารางวัลจาก Lucky draw มีผลให้ผู้เล่นกดสุ่มเกินกว่าจำนวนครั้งที่กำหนด มากแค่ไหน?

- มีผลอย่างมาก
- มีผลค่อนข้างมาก
- มีผลปานกลาง
- มีผลน้อย
- มีผลน้อยมาก

ท่านคิดว่าโปรแกรม lucky draw game ทำให้ผู้เล่นมีโอกาสกดสุ่มเกินกว่ากำหนดได้ง่ายหรือยาก?

- มีโอกาสกดสุ่มเกินได้ง่ายมาก
- มีโอกาสกดสุ่มเกินได้ง่าย
- มีโอกาสกดสุ่มเกินได้ง่ายและยากพอๆกัน
- มีโอกาสกดสุ่มเกินได้ยาก
- มีโอกาสกดสุ่มเกินได้ยากมาก

ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงโปรแกรม lucky draw game (ไม่ต้องทำก็ได้)

ส่วนที่ 5 : แบบประเมินภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน (Moral Self-Image)(หลังทำแบบทดสอบพฤติกรรมโกง)

คำชี้แจง : คำแนะนำในการทำแบบสอบถาม โปรดอ่านและทำความเข้าใจก่อนลงมือทำ

ในคำถามจำนวน 15 ข้อดังต่อไปนี้ เป็นการประเมินคุณลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ความรู้สึกในเชิงบวก (positive emotion) , คุณลักษณะในเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และคุณลักษณะในเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 1 : ข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการประเมินบุคลิกภาพ ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 8 ข้อ (ได้แก่ข้อที่ 1-8) เป็นการประเมินแบบ 7 ระดับ โดย ระดับที่ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ระดับที่ 4 = เห็นด้วยพอและไม่เห็นด้วยพอกัน ระดับที่ 7 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 2 : ข้อคำถามที่ประเมินความรู้สึกในเชิงบวก ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 3 ข้อ (ได้แก่ข้อที่ 9-11) เป็นการประเมินแบบ 9 ระดับ โดยระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด, ระดับที่ 5 หมายถึง ปานกลาง และ 9 หมายถึง มากที่สุด

ส่วนที่ 3 : ข้อคำถามที่ประเมินคุณลักษณะในเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 9 ข้อ ซึ่งท่านจะต้องถึงคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น ความหวังใญ่, ความเมตตา, ความยุติธรรม ว่าตัวคุณเองอยากจะเป็นคนที่มีคุณลักษณะดังกล่าวในระดับใด ตั้งแต่ 1-9 ระดับ โดย ระดับที่ 1 หมายถึง คุณมีลักษณะดังกล่าวน้อยกว่าที่คุณอยากจะเป็น ระดับที่ 5 = คุณมีลักษณะดังกล่าวเท่ากับที่คุณอยากจะเป็น และ ระดับที่ 9 = คุณมีลักษณะดังกล่าวมากกว่าที่คุณอยากจะเป็น

ส่วนที่ 4 : ข้อคำถามที่ประเมินคุณลักษณะในเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 3 ข้อ (ได้แก่ข้อที่ 13,20,23) เป็นการประเมินแบบ 9 ระดับ โดย ระดับที่ 1 หมายถึง คุณมีลักษณะดังกล่าวน้อยกว่าที่คุณอยากจะเป็น ระดับที่ 5 = คุณมีลักษณะดังกล่าวเท่ากับที่คุณอยากจะเป็น และ ระดับที่ 9 = คุณมีลักษณะดังกล่าวมากกว่าที่คุณอยากจะเป็น

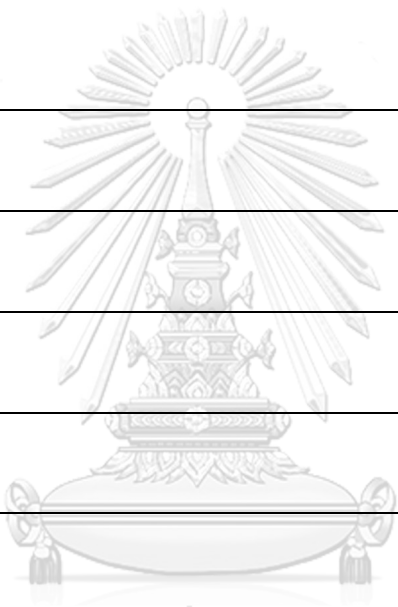
หมายเหตุ : โปรดเลือกตัวเลือกที่ตรงกับความรู้สึกในปัจจุบันของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วยและไม่ เห็นด้วยพอกัน	เห็นด้วยอย่าง ยิ่ง
1	การปล่อยข่าวลือเพื่อปกป้องคนที่ คุณห่วงใยเป็นสิ่งที่ไม่ได้			
2	การนำของคนอื่นไปโดยไม่ได้รับ อนุญาตเป็นสิ่งที่ไม่ได้ทราบใดที่ คุณแค้มไปเท่านั้น			
3	ในเมื่อใคร ๆ ก็บิดเบือนข้อมูลของ ตนเอง คุณจะนำเสนอคุณสมบัติ ตัวเองเกินจริงไปนิดหน่อยก็แทบ ไม่ผิดอะไร			
4	คนเราไม่ควรต้องรับผิดชอบการ กระทำที่เป็นปัญหา หากเป็นแค่ การทำตามคำสั่งของผู้มีอำนาจ			
5	คนเราไม่ควรถูกตำหนิเมื่อทำสิ่งที่ ผิด เมื่อเพื่อน ๆ ทุกคนก็ทำแบบ เดียวกัน			
6	การแอบอ้างความคิดผู้อื่นว่าเป็น ของตัวเองไม่ใช่เรื่องใหญ่			
7	คนบางคนเราต้องปฏิบัติกับเขา แบบรุนแรง เพราะเขาไม่มี ความรู้สึกเจ็บปวด			
8	คนที่ถูกผู้อื่นกระทำไม่ดีด้วย มัก เป็นเพราะเขารักษาตัวเอง			

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ข้อ	ข้อความ	น้อยที่สุด	น้อย	น้อย	ค่อนข้าง	ปานกลาง	ค่อนข้าง	มาก	อย่าง	มากที่สุด
				มาก	น้อย			มาก	มาก	มาก
9	ตอนนี้ฉันเป็นคนที่มี ภาคภูมิใจ ในตนเอง ในระดับที่....									
10	ตอนนี้ฉันเป็นคนที่มี มั่นใจ ในตนเอง ในระดับที่								102	
11	ตอนนี้ฉันเป็นคนที่มี เห็นคุณค่า ในตนเอง ในระดับที่....									
ข้อ	ข้อความ	น้อยกว่าที่ฉันอยากจะเป็น	เท่ากับที่ฉันอยากจะเป็น	มากกว่าที่ฉันอยากจะเป็น						
12	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ ห่วงใยผู้อื่น ในระดับที่....									
13	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ ห่วงใยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในระดับที่....									
14	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ เมตตาต่อผู้อื่น ในระดับที่....									
15	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ ยุติธรรมต่อผู้อื่น ในระดับที่....									
16	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ ใจดีต่อผู้อื่น ในระดับที่....									
17	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ ใจกว้างกับผู้อื่น ในระดับที่....									
18	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ เป็นมิตรกับผู้อื่น ในระดับที่....									
19	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ ซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ในระดับที่....									
20	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ มีความรับผิดชอบต่อการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ในระดับที่....									
21	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ พากเพียร ในระดับที่....									
22	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ในระดับที่....									
23	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ ได้มีส่วนร่วมในการรักษาสีเขียว									

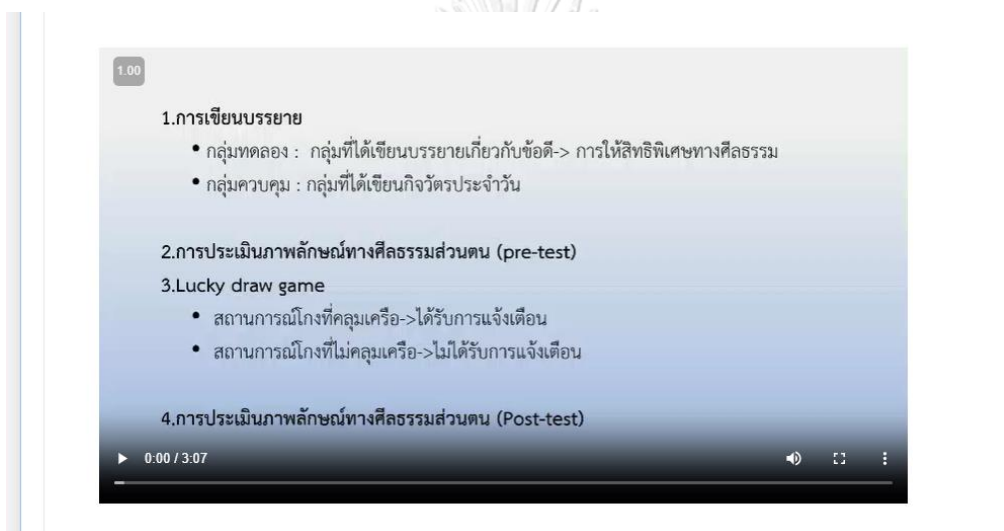

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สิ้นสุดแบบสอบถาม

ขอขอบคุณทุกท่านที่เสียสละเวลาเพื่อเข้าร่วมการทดลอง ก่อนที่ท่านจะปิดแบบสอบถามและกดไปหน้าถัดไปเพื่อกรอกอีเมลล์รับรางวัล GrabGift ผู้วิจัยขอชี้แจงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการทดลอง ดังนี้

วิดีโอชี้แจงวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการทดลอง คือ การทดสอบว่า การนึกความดีที่เคยทำจะส่งผลต่อพฤติกรรมโกงหรือไม่ ซึ่งกระบวนการนี้เรียก "Moral self licensing"

ในแบบทดสอบกิจกรรมแรก

ในกลุ่มแรก : ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับแบบทดสอบที่ให้นึกถึงเรื่องราวที่เคยทำความดีมาและก็นึกถึงจุดแข็งของตนเอง

ในกลุ่มสอง : ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับแบบทดสอบ ที่เป็นคำถามทั่วไป

ต่อมาเมื่อผู้เข้าร่วมวิจัยทุกท่านทำกิจกรรมนี้เสร็จแล้ว ก็จะได้รับกิจกรรมอีกชุดหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับ การประเมินตนเอง โดยแบบประเมินนี้เรียกว่า "Moral Self-Image เป็นแบบประเมินที่ใช้ทดสอบว่า การนึกถึงความดีต่างๆจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ทางศีลธรรมหรือไม่ ถ้าหากคะแนน MSI สูงขึ้นก็แสดง

ว่าการนึกถึงความดีต่างๆที่ทุกท่านได้เขียนในกิจกรรมแรก มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ทางศีลธรรม

เมื่อทุกท่านทำแบบประเมินเสร็จแล้วก็จะได้รับกิจกรรมถัดไป คือ “lucky draw game” เพื่อลงมือทำพฤติกรรมโกง โดยผู้เข้าร่วมวิจัยแต่ละท่านจะได้รับการสุ่มเกม lucky draw ที่มี 2 ชุดด้วยกัน

ชุดแรก : ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับเกม lucky draw ที่มีการแจ้งเตือนอย่างชัดเจน (unambiguous) ว่าในแต่ละข้อเล่นไปจำนวนกี่ครั้งแล้ว

ชุดสอง : ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับเกม lucky draw ที่ไม่มีการแจ้งเตือนอย่างชัดเจน (unambiguous) ว่าในแต่ละข้อเล่นไปจำนวนกี่ครั้งแล้ว

ทั้งสองชุดของกิจกรรม lucky draw นี้ใช้เพื่อทดสอบว่า ผู้เล่นจะกดสุ่มเกินกว่าจำนวนที่กำหนดเอาไว้กี่ครั้ง ถ้ามากกว่า 3 ครั้งก็ลงมือทำพฤติกรรมโกงลงมือทำพฤติกรรมโกงแต่ในการทดสอบชุดแรก ผู้เข้าร่วมวิจัยจะลงมือทำพฤติกรรมโกงลงมือทำพฤติกรรมโกงได้น้อยกว่า เพราะมีการแจ้งเตือนตลอด แต่ในแบบทดสอบชุดที่สอง ผู้เข้าร่วมวิจัยมีโอกาสลงมือทำพฤติกรรมโกงลงมือทำพฤติกรรมโกงค่อนข้างมากเนื่องจากโปรแกรมเปิดโอกาสให้โกงได้ง่าย

เมื่อทุกท่านเล่น lucky draw game เสร็จแล้วก็จะได้รับแบบประเมินตนเองครั้งที่ 2 ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นการทดสอบมาตร MSI ครั้งที่สอง เพื่อทดสอบคะแนน posttest

หากคะแนนมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากจากการทำ pretest ก็แสดงให้เห็นว่าภาพลักษณ์ของตนเองมีผลต่อการโกง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นทำพฤติกรรมโกงโดยการอ้างอิงจากการทำความดีผ่านมา ซึ่งเรียกกลไกนี้ว่า moral self licensing แบบ moral credit แต่ถ้าคะแนนไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ก็แสดงว่าบุคคลนั้นทำพฤติกรรมโกง โดยอาศัยการอ้างเหตุผลอื่นๆ ซึ่งเรียกกลไกนี้ว่า moral self licensing แบบ moral credential

ภาคผนวก ข .

มาตรวัดภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน (Moral Self Image scale)

มาตรภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนได้ถูกพัฒนาจากงานวิจัยของ Jordan et al. (2015) โดย ข้อคำถามทั้งหมดในมาตรภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนจะถูกแปลเป็นภาษาไทยโดยผู้วิจัย และทำการตรวจสอบด้วยวิธีการแปลกลับ (Back-Translation) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ สาขา Professional Language and Intercultural Studies มหาวิทยาลัย Leeds ต่อจากนั้นจึงขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ผศ. ดร.อภิชนา ไชยวุฒิกর্ণวานิช ประเมินข้อคำถามที่แปลเป็นภาษาไทยซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

การพัฒนามาตรภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตน

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบนำร่อง (pilot) ด้วยวิธีการเก็บกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (convenience sampling) โดยมีผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 78 คน มาตร Moral Self-Image เป็นมาตรที่ใช้สำหรับวัดคะแนนตัวตนทางศีลธรรม (Moral Self) ในแต่ละด้าน เช่น ความห่วงใย (caring), ความเมตตา (compassionate), ความเท่าเทียม (fairness) โดยเปรียบเทียบกับตัวตนในอุดมคติ มาตรวัดนี้ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 9 ข้อ ประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (likert scale) 9 ระดับ ผลการทดสอบความเที่ยง (reliability) ของมาตรพบว่ามีค่าเที่ยงในระดับที่ดีมาก ($\alpha = .90$) และค่า Corrected-Item correlation (CITC) ของข้อคำถามแต่ละข้อสูงกว่าค่า cut-off ที่ระดับ .300

คำชี้แจง : Please respond to the following statements as they apply to you.

โปรดเลือกตัวเลือกที่เหมาะสมกับท่านมากที่สุด

ข้อ	มาตรวัด Moral Self-Image	มาตรวัด Moral Self-Image
1	Compared to the caring person I want to be, I am	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ห่วงใยผู้อื่น ในระดับที่....
2	Compared to the compassionate person I want to be, I am	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่เมตตาต่อผู้อื่น ในระดับที่....
3	Compared to the fair person I want to be, I am	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ยุติธรรมต่อผู้อื่น ในระดับที่....
4	Compared to the friendly person I want to be, I am	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่เป็มิตรผู้อื่น ในระดับที่....
5	Compared to the generous person I want to be, I am	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ใจกว้างกับผู้อื่น ในระดับที่....
6	Compared to the hard-working person I want to be, I am	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่พากเพียร ในระดับที่....
7	Compared to the helpful person I want to be, I am	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ในระดับที่....
8	Compared to the honest person I want to be, I am	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ในระดับที่....
9	Compared to the kind person I want to be, I am	ตอนนี้ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่ใจดีต่อผู้อื่น ในระดับที่....

ภาคผนวก ค .

การพัฒนาแบบกระตุ้นการเหนี่ยวนำความทรงจำทางศีลธรรม

ส่วนของการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้จัดกระทำการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม ผู้ได้พัฒนาจากงานวิจัยของ Sachdeva et al. (2009), Jordan et al. (2015) และ Mazar and Zhong (2010) โดยแบบทดสอบนี้มีสองเงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขทดลอง คือ เงื่อนไขที่ผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับการเหนี่ยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรมและเงื่อนไขควบคุม ซึ่งในแต่ละเงื่อนไข ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับแบบทดสอบจำนวน 3 ข้อ และมีแบบตรวจสอบการจัดกระทำอีกจำนวน 3 ข้อ เพื่อตรวจสอบว่าคำตอบที่เขียนมีความเกี่ยวข้องกับตนเองมากแค่ไหน

เงื่อนไขทดลองมีคำสั่งของกิจกรรมดังนี้

“ต่อไปนี้เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเขียนบรรยายตนเอง จำนวน 3 ข้อ ในแต่ละข้อท่านต้องเขียนบรรยายอย่างน้อย 20 คำ หมายเหตุ : การเขียนบรรยายในข้อคำถามนี้ไม่ได้มีการตรวจสอบโดยการให้คะแนน หมายเหตุ : การเขียนบรรยายในข้อคำถามนี้ไม่ได้มีการตรวจสอบโดยการให้คะแนน ดังนั้นขอให้ท่านเขียนบรรยายตนเองออกมาให้เป็นธรรมชาติมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ”

- 1.1 “โปรดเล่าถึงเหตุการณ์ที่ท่านเคยช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม (เขียนอย่างน้อย 20 คำ)”
- 1.2 “โปรดเล่าถึงเหตุการณ์ที่ท่านเคยช่วยเหลือคนหรือสัตว์ (เขียนอย่างน้อย 20 คำ)”
- 1.3 “ในบรรดาคุณลักษณะดังต่อไปนี้ ห่วงใย, เมตตา, ยุติธรรม, ใจกว้าง, ใจดี ซื่อสัตย์, ชอบช่วยเหลือผู้อื่น, พากเพียร ท่านคิดว่าคุณลักษณะใดเป็นจุดแข็งหรือข้อดีในตัวของท่าน โปรดเลือกคุณลักษณะที่ท่านคิดว่าเป็นจุดแข็ง 1 อย่างและเขียนยกตัวอย่างสถานการณ์ที่ท่านใช้จุดแข็งนั้น (เขียนอย่างน้อย 20 คำ)”

ในส่วนของเงื่อนไขควบคุม ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้เขียนบรรยายสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่ไม่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม จำนวน 3 ข้อ เช่น การเขียนบรรยายสถานที่ท่องเที่ยวที่ตนชื่นชอบ, การเขียนบรรยายร้านอาหารที่ชื่นชอบและการเขียนบรรยายเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน

เงื่อนไขควบคุมมีคำสั่งของกิจกรรมดังนี้

“ต่อไปนี้เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเขียนบรรยายกิจกรรมที่ท่านเคยทำ จำนวน 3 ข้อ ในแต่ละข้อท่านจะต้องเขียนบรรยาย อย่างน้อย 20 คำ หมายเหตุ : การเขียนบรรยายในข้อคำถามนี้ ไม่ได้มีการตรวจสอบโดยการให้คะแนน ดังนั้นขอให้ท่านเขียนบรรยายตนเองออกมาให้เป็นธรรมชาติมากที่สุดเท่าที่จะทำได้”

1.1 “สถานที่ท่องเที่ยวใดที่ท่านชื่นชอบมากที่สุด โปรดเขียนบรรยายและให้เหตุผล (เขียนอย่างน้อย 20 คำ)”

1.2 “ร้านอาหารใดที่ท่านชื่นชอบมากที่สุด โปรดเขียนบรรยายและให้เหตุผล (เขียนอย่างน้อย 20 คำ)”

1.3 “ขอให้ท่านเขียนบรรยายกิจวัตรประจำวันของท่าน (เขียนอย่างน้อย 20 คำ)”

ผลการพัฒนาเครื่องมือจัดกระทำกรเห็นยวนำให้นึกถึงความทรงจำทางศีลธรรม

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบนำร่อง ด้วยวิธีการเก็บกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (convenience sampling) โดยมีผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 76 คน โดยแบ่งเป็นผู้เข้าร่วมวิจัยในกลุ่มทดลอง คือ กลุ่มที่ได้รับการเห็นยวนำความทรงจำศีลธรรม จำนวน 38 คนและกลุ่มควบคุมอีก 38 คน

เมื่อพิจารณาคุณภาพของเครื่องมือจัดกระทำกรเห็นยวนำผู้วิจัยพบว่าเครื่องมือจัดกระทำสามารถกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมวิจัยในแต่ละเงื่อนไขคิดและตอบคำถามได้สอดคล้องตามคำสั่งของเงื่อนไขที่ได้รับ และเนื้อความของคำตอบครอบคลุมถึงประเด็นที่ได้ถามเป็นอย่างดี ตัวอย่างคำตอบของผู้เข้าร่วมวิจัยในเงื่อนไขทดลอง ได้แก่ “ฉันเรียนระดับชั้นปริญญาตรีฉันกับเพื่อนเคยร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกป่า” (ข้อ 1) , “ฉันเคยช่วยลูกนกที่พลัดตกจากต้นไม้โดยการนำมันกลับไปไว้ยังรังของแม่มัน” (ข้อ 2) , “จุดแข็ง ยุติธรรมฉันเป็นคนที่มีความยุติธรรมในตัวเองสูงมากๆ และฉันมักจะรู้สึกไม่พอใจถ้ามีใครโดนเอารัดเอาเปรียบ” (ข้อ 3)

เงื่อนไขควบคุม ได้แก่ “ชอบจังหวัดเชียงใหม่บรรยากาศดี อาหารอร่อยมากโดยเฉพาะข้าวซอยแล้วก็มีสถานที่ท่องเที่ยวดีเยี่ยมมาก ภาษาก็น่ารัก” (ข้อ 1) , “ชอบร้านซูชิชิ เป็นร้านที่แพงแต่คุณภาพอาหารคุ้มค่ามาก เนื้อมีหลากหลาย แซลม่อนแน่นๆ บริการดีมาก น้ำจิ้มอร่อยแบบสุดๆ” (ข้อ 2) , “ชอบฟังเพลง เล่นกีฬา แล้วก็กุหนัง ไม่ชอบอยู่นิ่งชอบทำอะไรไปเรื่อยเปื่อยแม้ว่าจะไม่ค่อยมีประโยชน์ก็ตาม5555” (ข้อ 3)

ผลการทดสอบ independent t-test พบว่าคะแนนภาพลักษณ์ทางศีลธรรมส่วนตนใน
เงื่อนไขที่ได้รับการเหนี่ยวนำความทรงจำศีลธรรม ($M = 6.994$, $SD = 1.092$) และเงื่อนไขควบคุม (M
 $= 6.386$, $SD = 1.342$) แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($t(74) = 2.167$, $p = .033$) ซึ่งผลการทดสอบนี้
ชี้ให้เห็นว่าเครื่องมือจัดกระทำมีคุณภาพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในแบบสอบถามหลักของงานวิจัย

ภาคผนวก ง .

การพัฒนาแบบทดสอบพฤติกรรมโกงและความคลุมเครือสถานการณ์

ในส่วนของการพัฒนาความคลุมเครือสถานการณ์ ผู้วิจัยได้พัฒนาจากงานวิจัยของ Brown et al. (2011) ตัวเกมการทดลองได้รับการออกแบบโดยใช้เครื่องมือสำหรับการสร้างแบบสอบถาม ในเว็บไซต์ Qualtric โดยหลักการของเกม คือ ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับรายชื่อจำนวน 7 รายชื่อ เพื่อใช้สำหรับจับสลาก หากเลือก 1 รายชื่อแล้วได้เลข 16,17 หรือ 18 ก็จะได้รับรางวัล ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมวิจัยมีสิทธิในการเล่นเกมนี้อย่างน้อย 3 ครั้งเท่านั้น หากเล่นเกมเกินจำนวนที่กำหนด ก็แสดงว่าเกิดพฤติกรรมโกง เมื่อผู้เข้าร่วมวิจัยอ่านกติกาแล้วก็จะได้รับแบบทดสอบความเข้าใจกติกาจำนวน 3 ข้อ

ในเงื่อนไขที่สถานการณ์มีความคลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยจะ**ไม่ได้รับการแจ้งเตือน**ว่าได้กดเล่นเกมไปจำนวนกี่ครั้งแล้ว แต่ในเงื่อนไขที่สถานการณ์ไม่มีความคลุมเครือผู้เข้าร่วมวิจัยจะ**ได้รับการแจ้งเตือนทุกครั้ง**ที่กดเล่นเกม

เงื่อนไขที่สถานการณ์มีความคลุมเครือ มีคำสั่งดังนี้

“กิจกรรมดังต่อไปนี้ เป็นเกมลุ้นรางวัลเพิ่มเติมจากการตอบแบบสอบถาม กติกาของเกมมีดังนี้ 1.ในกิจกรรมหน้าถัดไปท่านจะได้รับกิจกรรมให้เลือกรายชื่อจำนวน 7 รายชื่อ ในแต่ละรายช้อมีตัวเลข 2 หลักซ่อนอยู่ ตัวอย่างเช่น : ถ้าท่านเลือก "Matthew" ก็จะได้เลข 86 หรือ "Nadia" ได้เลข 18 2.หากท่านกดรายชื่อแล้ว ได้เลข คือ 16,17 และ 18 ท่านจะได้รับรางวัลเป็น Grabgift มูลค่า 150,200,250 บาท ตัวอย่างเช่น ถ้าท่านเลือกรายชื่อ "Nadia" ได้เลข 18 ก็จะได้ Grabgift มูลค่า 250 บาท เป็นต้น 3.ท่านมีสิทธิกดปุ่มเพียงแค่ 3 ครั้งเท่านั้น!

“โปรดเลือกตัวเลขที่ท่านคิดว่าดีที่สุดและกดไปหน้าถัดไปเพื่อคะแนนของตนเอง”

เงื่อนไขที่สถานการณ์ไม่มีความคลุมเครือ มีคำสั่งดังนี้

“กิจกรรมดังต่อไปนี้ เป็นเกมลุ้นรางวัลเพิ่มเติมจากการตอบแบบสอบถาม กติกาของเกมมีดังนี้ 1.ในกิจกรรมหน้าถัดไปท่านจะได้รับกิจกรรมให้เลือกรายชื่อจำนวน 7 รายชื่อ ในแต่ละรายช้อมีตัวเลข 2 หลักซ่อนอยู่ ตัวอย่างเช่น : ถ้าท่านเลือก "Matthew" ก็จะได้เลข 86 หรือ "Nadia" ได้เลข 18 2.หากท่านกดรายชื่อแล้ว ได้เลขท้ายสองตัว คือ 16,17 และ 18 ท่านจะได้รับรางวัลเป็น Grabgift มูลค่า 150,200,250 บาท ตัวอย่างเช่น ถ้าท่านเลือกรายชื่อ "Nadia" ได้เลข 18 ก็จะได้ Grabgift มูลค่า 250 3.ท่านมีสิทธิกดปุ่มเพียงแค่ 3 ครั้งเท่านั้น!

“รอบที่ 1 : โปรดเลือกตัวเลือกที่ท่านคิดว่าดีที่สุดและกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูคะแนนของตนเอง”

“รอบที่ 2 : โปรดเลือกตัวเลือกที่ท่านคิดว่าดีที่สุดและกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูคะแนนของตนเอง”

“รอบที่ 3 : โปรดเลือกตัวเลือกที่ท่านคิดว่าดีที่สุดและกดไปหน้าถัดไปเพื่อดูคะแนนของตนเอง”

เมื่อผู้เข้าร่วมวิจัยได้อ่านและทำความเข้าใจกติกาการเล่นในเกมในสถานการณ์แล้ว ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับคำถามเพื่อตรวจสอบการจดกระทำจำนวน 3 ข้อ ในเงื่อนไขที่สถานการณ์มีความคลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจกติกาของกิจกรรม คือ 1.ในแต่ละข้อมีจำนวนรายชื่อทั้งหมดให้เลือกกี่รายชื่อ 2.หากท่านเลือก “Nadia” แล้วได้เลข 17 แสดงว่าได้รับรางวัลหรือไม่? 3.หากท่านเลือก “Matthew” แล้วได้เลข 39 แสดงว่าได้รับรางวัลหรือไม่?

ในเงื่อนไขที่สถานการณ์ไม่มีความคลุมเครือ ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจกติกาของกิจกรรม คือ 1.ท่านสามารถดสุ่มรางวัลได้กี่ครั้ง 2.หากท่านเลือก “Nadia” แล้วได้เลข 17 แสดงว่าได้รับรางวัลหรือไม่? 3.หากท่านเลือก “Matthew” แล้วได้เลข 39 แสดงว่าได้รับรางวัลหรือไม่?

ผลการทดสอบแบบทดสอบพฤติกรรมโกงและความคลุมเครือสถานการณ์

ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (convenience sampling) ซึ่งพบว่าผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 49 คน โดยแบ่งเป็นเงื่อนไขสถานการณ์ในสถานการณ์ที่คลุมเครือจำนวน 22 คนและเงื่อนไขที่ไม่คลุมเครืออีก 27 คน จากผลการทดสอบ independent t-test พบว่าพฤติกรรมโกงในเงื่อนไขสถานการณ์ที่คลุมเครือ ($M = 2.55, SD = 0.80$) และสถานการณ์ที่ไม่คลุมเครือ ($M = 2.59, SD = 0.74$) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($t(47) = -0.213, p = .832$)

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้กำหนดระดับของพฤติกรรมโกงเอาไว้สูงสุดเพียงแค่ 3 ครั้งเท่านั้น (ผู้เข้าร่วมวิจัยกดเล่นได้สูงสุด 6 รอบ) จึงทำให้พฤติกรรมโกงในเงื่อนไขที่คลุมเครือและไม่คลุมเครือ ไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ดังนั้นในการศึกษาหลัก ผู้วิจัยจะดำเนินการเพิ่มระดับพฤติกรรมโกงสูงสุดเป็น 6 ครั้ง (ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถกดเล่นเกมได้ทั้งหมด 9 รอบ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	phatarapong sutthirat
วัน เดือน ปี เกิด	5 November 1997
สถานที่เกิด	phitsanulok
วุฒิการศึกษา	chulalongkorn
รางวัลที่ได้รับ	TNCP 2023 Best paper award

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY